

HELSINKI, VANHAKAUPUNKI 1997

HISTORIALLISEN AJAN KAUPUNKIKAIVAUS 1997

FK Markku Heikkinen/Helsingin kaupunginmuseo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Kunta: Helsinki

Kylä: Koskela

Kaupunginosa: Vanhakaupunki 27

Kortteli: Rn:o 1
Tontin omistaja: Helsingin kaupunki

Tutkimuksen laatu: Kaupunkikaivaus, 1500-1600-luku

Peruskartta: 2034 06 HELSINKI (1991)

Tutkimusalueen keski-
pisteen koordinaatit: x = 6678 47
y = 2554 34
z = 10 m mpy

Kaivauksenjohtaja: FK Markku Heikkinen

Tutkimuslaitos: Helsingin kaupunginmuseo

Kenttätyöaika: Valvonta loka-marraskuun vaihde 1996
Kaivaus 28.7.-2.10. 1997

Tutkimusalueen laajuus: valvottu alue 15 000 m²
kaivettu alue 605 m²

Tutkimusten kustantaja: Helsingin kaupunki

Tutkimuskustannukset: 1 400 000 mk

Löydöt: KM 98021:1-7078

Mustavalkonegatiivit: HKM 272 324-643

Diapositiivit: HKM/Vanhakaupunki 1997:1-340

Aikaisemmat tutkimukset ja tarkastukset: **Tutkimukset Vanhassakaupungissa yleensä:** Kuninkaankartanonsaari, Juhani Rinne, tark. 1913 (ei kertomusta); Kirkko ja Koskelantie, Nils Cleve, kaiv. 1930-31; Kuninkaankartanonsaari, Rainer Knapas, tark. 1971; Vanhakaupunki, Esa Suominen ja Päivi Pykälä-aho, fosfaattikartoitus 1984 (ei kertomusta, ks. Vaasa-ajan kaupungit I. Helsinki); Vanhankaupunki 1988, Markku Heikkinen, koekaiv. 1988; Vanhakaupunki 1989-93, Markku Heikkinen, kaiv. 1989-93 (jälkityöt kesken). *Tutkimusalueella ainoastaan osa fosfaattikartoituksesta.*

Aikaisemmat löydöt: **Löydöt Vanhastakaupungista yleensä:** HKM XXXXV:84:alanumerot (kaivaukset 1930-31); HKM XLV:511-579 ja 642-657 (fosfaattikartoitus 1984); HKM XLV:690-699 (koekaivaus 1988); 1989-93 kaivausten luettelointi kesken; lisäksi kaksikymmentä irtolöytönumeroa, lähinnä pelloista löydettyjä rahoja kaupunkiajalta ja sen jälkeen, Helsingin kaupunginmuseon ja Kansallismuseon Rahakammion kokoelmisissa (ks. Vaasa-ajan kaupungit 1. Helsinki). *Tutkimusalueelta ainoastaan uudempaa esineistöä fosfaattikartoituksen yhteydestä (HKM; XLV:542-548).*

Arkistoitu kirjeenvaihto: Kaivauslupahakemus 16.9.1996, diarionumero k128lal.d96
Kaivauslupa 25.9.1996, diarionumero 105/302/1996

Kaivauskertomuksen sivumäärä: 195

Kaivauskertomuksen liitteet: I Karttaluettelo, II Kaivauskarttojen kopiot, III Negatiiviluettelo, IV Diapositiiviluettelo, V Kuvataulut, VI Löytöluettelo, VII Poistettujen sepäntekemien naulojen luettelo VIII Helsingin Vanhankaupungin Annalan makrofossiilitutkimukset, IX Helsingin Vanhankaupungin kaivausten puulöytöjen dendrokronologinen tutkimus

Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka: Helsingin kaupunginmuseo

TIIVISTELMÄ: V. 1997 suoritettiin tutkimuksia Annalanmäen pohjoisrinteen pienpalstaviljelmien myrkyllisten raskasmetalleja sisältävien multakerroksen poiston takia. Ne olivat jatkoa vuoden 1996 syksyllä tehdylle multakerroksen poiston seurannalle. Tällöin poistettiin yhteensä yli 15 000 m² kokoiselta alueelta multakerros kokonaan koneellisesti kaapimalla. Ainoastaan mahdollisten rakenteiden kohdalla ja vanhan esineistön esiintymiskohdilla alimmat maakerrokset jätettiin seuraavan vuoden kaivauksia varten koskemattomiksi. Kaavittavan alueen itäosassa sijaisi vanhan Helsingin (1550-1640) yhden korttelin länsiosa. Alue oli tuhoutunut ja sekoittunut pahasti useiden kaupungin viemäriinjauksien ja 1800-luvun puutarharakennelmien kuten iilimatolammikkojen, ojien ja kasvihuoneen takia. Aluetta pohjoisessa rajaavaa entistä joenpenkkaa oli käytetty 1900-luvulla kaatopaikkana.

Yhteensä noin 605 m² kokoisilta neljältä erilliseltä kaivausalueelta löytyi aikakauden esineistön lisäksi osia kahden tai kolmen kaupunkiajalle ajoittuvan rakennuksen seinien alapuolisista aluskivistä ja lattialankuista. Lisäksi löytyi ulkopuolelta koivuntuohilla vuorattu hirsikehikoinen kaivo, jonka sisäpuolella alaosassa oli lautarakenne. Hirsikehikosta otetuista näytteistä saatiin dendrokronologisten tutkimusten mukaan hirsien kaatovuodeksi talvi 1617-18. Samoin löytyi useita jätekuoppia ja kaksi lautarakenteista kellarikuoppaa, joista toinen oli ilmeisesti kaivo tai vesisammio. Siinä oli maahan neliömäisen lautakehikon keskelle, sen alareunan alapuolelle, upotettu kuusesta tehty kanneton ja pohjaton puutynnyri, joka ajoittuu kaupunkiajalle. Sen sisältä otetuista likaisista puujätettä sisältävistä maanäytteistä löytyi useita kulttuuririkkaruohoja, ruderaateja sekä ranta-, vesi- ja suokasveja sekä hyötykasveja kuten hamppua, humalaa, pellavaa ja viinirypäle. Samoja ryhmiä löytyi vanhoine viljalajeineen myös muista makrofossiilitutkimuskohteista.

OTE PERUSKARTTALEHDESTÄ 2034 06 HELSINKI (1991). MK 1:20 000.
Tutkimusalue merkitty

OTTEET KANTAKARTOISTA 5022 JA 5122. MK 1:2000.
Tutkimusalue
Kaupunkiaikainen kortteli
Kaivausalueet

SISÄLLYS

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT	2
TIIVISTELMÄ	4
KARTTAOTTEET	5
SISÄLLYS	7
1. JOHDANTO	8
2. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	10
3. TUTKIMUSALUEEN HISTORIA	11
4. AIKAISEMMAT ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET	21
5. TUTKIMUSMETODIT	28
6. MAAKERROSTUMAT JA RAKENTEET	29
6.1 Tutkimusalueen länsipuolisko	29
6.2 Tutkimusalueen itäpuolisko	29
6.2.1 Alue A	30
6.2.2 Alue B	34
6.2.3 Alue C	48
6.2.4 Alue D	48
6.2.5 Jätekuopat ym	49
7. LÖYDÖT	50
7.1 Koko alue	50
7.2 Alue A	76
7.3 Alue B	135
7.4 Alue C	185
7.5 Alue D	186
7.7 Jätekuoppa	189
7.8 Hajalöydöt	190
8. TUTKIMUSTEN TULOKSET	192

LIITTEET I-IX:

I	Karttaluettelo
II	Kaivauskarttojen kopiot
III	Negatiiviluettelo (HKM 272 324-643)
IV	Diapositiiviluettelo (HKM/Vanhakaupunki 1997:1-340)
V	Kuvataulut
VI	Löytöluettelo (KM 98021:1-7072) (+ <i>Access-taulukkona</i>)
VII	Poistetut vanhat rautanaulat (+ <i>Access-taulukkona</i>)
VIII	Helsingin Vanhankaupungin Annalan makrofossiilitutkimukset. Tutkimusraportti. Dos. Terttu Lempiäinen. Biodiversiteettiyksikkö. Biologian laitos. Turun yliopisto. Turku 1997.
IX	Zetterberg, P., 1998. Helsingin Vanhankaupungin kaivausten puulöytöjen dendrokronologinen tutkimus: Annalan kaivokehikko (näytteet FIU2701-03) sekä tynnyri (näytteet FIU2901-06). Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, Ekologian osasto, Dendrokronologian laboratorion ajoitusseleste 148:1-9.

1. JOHDANTO

Helsingin kaupungin rakennusviraston viherosasto aikoi kesällä 1996 peruskunnostaa Helsingin Vanhassakaupungissa Annalanmäen pohjoisrinteellä sijaitsevat pienviljelyspalstat. Alueen mullan todettiin kuitenkin talvella 1995-96 tehdyissä tutkimuksissa sisältävän niin suuria raskasmetallipitoisuuksia ja muuta jätettä, että jatkotutkimukset olivat välttämättömät. Niidenkin tulokset vaativat koko alueen multakerroksen vaihtamista ja poiskuljettamista jätteenkäsittelylaitokselle tai kaatopaikalle.

Tässä vaiheessa rakennuttajalle selvisi, että koskemattomaan maahan saakka ulottuva mullanpoisto tulee tuhoamaan alueella mahdollisesti sijaitsevat kiinteät muinaismuistot. Alueen itäpuoliskon multakerrosten alla saattoi olla täällä 1550-1640 sijainneen Helsingin kaupungin yhden korttelin kulttuurikerroksia (rakennusten perustuksia, kellareita, kaivoja ym), joihin ei voitu muinaismuistolain (295/63) mukaan kajota ennen arkeologisia tutkimuksia. Lain mukaan rakennuttajan pitää ottaa yhteyttä Museovirastoon tarpeeksi ajoissa tutkimustarpeen selvittämiseksi ja varautua tutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin, sillä ne kuuluvat pääsääntöisesti rakennuttajalle.

Helsingin kaupunginmuseo tuli mukaan yllämainittujen asioiden suunnitteluun melko myöhäisessä vaiheessa keväällä 1996. Kaupunginmuseo sai 25.9.1996 museovirastolta oikeuden suorittaa arkeologisia tutkimuksia kaivauslupahakemuksensa mukaisesti. Se edellytti kaivausten suorittamista vuoden 1997 aikana.

Helsingin kaupungin ja Uudenmaan ympäristökeskuksen suorittamien jatkotutkimusten jälkeen saatiin vasta lokakuussa 1996 varsinainen lupa mullanpoistoon. Työ suoritettiin lokamarraskuun vaihteessa 1996 Helsingin kaupunginmuseon valvonnassa. Multa poistettiin seulomatta tasoon, jossa alkoi esiintyä kaupunkiaikaan ajoittuvia esineitä tai rakenteita.

Noin 240 x 60 metrin eli 15 000 m²:n kokoinen alue jakaantui kahteen osaan. Länsipuoliskolta ei tavattu kaupunkiaikaisia rakenteita. Itäpuoliskon länsi- ja itäosista saatettiin poistaa multa koskemattomaan maahan saakka joitakin tutkimuksia vaativia alueita ja jätekuoppia lukuunottamatta. Keskiosassa oli sensijaan säilynyt laajempia vanhoja kulttuurikerroksia.

Mullanpoiston jälkeen pystyttiin arvioimaan tarkemmin alustavien suunnitelmien mukaan vuoden 1997 toukokuun alusta lähtien suoritettavien arkeologisten kaivausten kustannukset. Kaivausbudjetti lähetettiin 20.11.1996 rakennusviraston viherosastolle jatkotoimenpiteitä varten. Viherosasto ei saanut järjestettyä tutkimusrahoja. Kaupunginmuseo anoi 1.400.000 markkaa kenttätutkimuksiin, jälkitöihin, konservointiin ja ulkopuolisilla suoritettuihin töihin suoraan kaupunginhallitukselta, jotta arkeologiset kaivaukset voidaan suorittaa kesällä 1997 ja että alueen peruskunnostaminen saataisiin valmiiksi vuoden 1997 aikana.

Noin kahden kuukauden pituiset kaivaukset suoritettiin pääasiallisesti elo-syyskuussa. Työvoimana oli allekirjoittaneen lisäksi piirtäjinä Liisa Seppänen ja Anja Korkala. Tutkimusapulaisia oli kolme. Kaivajia oli ensimmäisen kuukauden aikana noin 15 henkeä ja toisena kuukautena keskimäärin noin puolet vähemmän. Kaivauksiin irrotettiin tarvittaessa piirtäjiä muista kaupunginmuseon projekteista pitkäksikin ajaksi.

Kaivausten jälkityöt tehtiin kaivausten jälkeen 1997-2000. Kaivauskarttojen puhtaaksi piirtämisen suoritti Liisa Seppänen ja Katja Vuoristo, löytöjen luetteloinnin Riikka Ihamäki, Anja Korkala ja Hanna Kääriäinen, esinelöytöjen piirtämisen Korkalan ja Kääriäisen lisäksi Pasi Launonen, Tuula Vihma ja Jaana Mellanen. Esineiden konservoinnin suoritti Sanna Niemi-Pynttari kaupunginmuseon konservointilaitoksessa. Kaivausraportti oli valmis vuonna 2000, mutta raportin jättämistä viivytettiin Access- ja Mapinfo-ohjelmien hankkimisen takia. Kyseisten ohjelmien avulla tehtiin löytökartat. Access-ohjelma saatiin aiemmin, mutta Mapinfon saaminen viivästyi vuosilla. Vasta kesän alussa v. 2002 ohjelma saatiin museoon ja Vanhan kaupungin löytökarttojen teko voitiin aloittaa.

Turun yliopiston biologian laitoksen dos. Terttu Lempiäinen teki 1997 eri maakerroksista kerätyistä näytteistä makrofossiilitutkimukset. Joensuun yliopiston Pentti Zetterberg teki puunäytteistä dendrokronologiset ajoitukset 1998.

Helsingissä 16.8.2002

Markku Heikkinen
FK

2. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Tutkimusalue sijaitsi Helsingin Vanhankaupungin kaupunginosassa, Koskelan kylässä, entisellä Helsingin kaupungin sijaintipaikalla. Noin 240 x 60 metrin eli noin 15 000 m²:n kokoinen alue muodostui kahdesta osasta; tutkimusalueen itäpuoliskon entisistä pienviljelyspalstoista ja länsipuoliskon viljelemättömästä entisestä peltoalueesta (ks. kartat s. 5, 6 ja 24).

Alue sijaitsi kallioisen Annalanmäen loivasti laskevalla pohjoisrinteellä itäisen Hämeentien ja läntisen Kustaa Vaasan tien välissä. Pohjoisessa, lännessä ja etelässä alue rajautui välittömästi kevyenliikenteenväyliin ja idässä kerrostalotonttiin. Pohjoisen kevyenliikenteenväylän pohjoispuolella sijaitsi NWW-SSE -suuntaisen joen, ns. Kaupunginpuron, entinen uoma. Nyt siinä oli vain pieni lähes vedetön oja uoman eteläreunassa, sillä sen yläjuoksu on 1900-luvun alkupuolella viemäröity. Kaupunkiaikana, ja aina 1900-luvun alkuun, saakka kyseessä oli kuitenkin ojaa suurempi joki. Sen paikalle rakennetaan 1999-2000 tekopuro, johon pumpataan merestä ja vesijohdoista vettä. Eteläisen kevyenliikenteenväylän eteläpuolella tuli esiin jyrkemmin nousevat kalliot. Niiden päällä sijaitsivat Annalan kartanon rakennukset.

Tutkimusalueen itäpuoliskossa korkeuskäyrät olivat NW-SE-suunnassa. Rinne oli korkeimmillaan eteläreunassa kalliopaljastumien kohdalla noin 12.70 m mpy. Itä- ja länsipuoliskojen rajakohdalla korkeuskäyrät kääntyivät enemmän W-E-suuntaisiksi. Puoliskojen rajalle syntynyt korkeampi harjanne oli noin 10 m mpy:n korkeudella. Sen pohjoispäästä tuli esiin kaavinan jälkeen kallio. Maanpinta laski harjanteelta koilliseen aluksi nopeasti, mutta oli melko tasaista tutkimusalueen koillisosassa. Itäpuoliskon pohjoisreunassa maanpinnan korkeus oli noin 6.50 m mpy. Harjanteen länsipuolella tutkimusalueen länsipuoliskossa korkeus laski etelästä pohjoiseenpäin tasaisesti noin 12 m mpy:stä 8 m mpy:n.

Vuoden 1984 fosfaattikartoituksen yhteydessä 10 x 10 metrin ruudukosta tehtyjen havaintojen perusteella multakerrosten paksuus vaihteli 5-120 cm:n välillä (ks. **Vaasa-ajan kaupungit 1. Helsinki**). Kerrospaksuus ei ollut kovinkaan yhtenäinen vaan vaihteli voimakkaasti. Esimerkiksi kaivausalueen A lounaisosassa paksuus oli 25 cm (ks. kartta s. 24). Koilliseen mentäessä kaivausalueilla A ja B paksuus kasvoi 70-95 cm:een. Itäpuoliskon itäosassa multakerros oli noin 40 cm paksu. Pohjoisreunan ja hiukan aikaisemmin tehdyn kevyenliikenteenväylän kohdalla oli yli metrin paksuiset kaatopaikkakerrokset. Multakerrosten alla oli etupäässä erilaisia hiekka- ja sorakerroksia ja paikoitellen kalliota.

3. TUTKIMUSALUEEN HISTORIA

Alue kuului keskiajalla Koskelan kylään, joka mainitaan ensimmäisen kerran 1417. Kaupungin perustamisaikana 1550 kylään kuului viisi taloa, joista osa sijaitsi Helsingin kaupungin museon vuosien 1989-93 kaivausten perusteella Kaupunginpuron ja Vanhankaupungintien välisellä alueella. Kaupungista on säilynyt vain yksi kartta, jonka on tehnyt ilmeisesti Hans Hansson vuonna 1645 (ks. kartta s. 12). Kartassa ei näy kuin kortteleiden sijainti. Tontteja tai rakennuksia ei ole merkitty. Ainoa merkitetty rakennus on kirkko kaupunkialueen luoteisnurkassa. Kaupungin eri rakentamisvaiheista ja rakennuksista ei ole paljonkaan kirjallisia tietoja. Kaupunki on palanut tuntemattomassa laajuudessa vuonna 1570. Onko kaupungin asemakaavaa muutettu tällöin vai onko se pysynyt perustamisestaan saakka samanlaisena ei tiedetä. Alueen kaupunkiaikaa edeltävästä ajasta, kaupungin perustamisesta ja historiasta, kaupungin ulkonäöstä ja julkisista rakennuksista, vanhoista ja uusista arkeologista kaivauksista, esineistä ja alueen kaupunkiajan jälkeisestä historiasta saa tarkempia tietoja **Helsinki. Vaasa-ajan kaupungit 1**-raportista ja **Narinkka 1994**-vuosikirjasta.

Kaupunki määrättiin siirrettäväksi 1640 Vironniemelle. Kaupunki oli kuitenkin olemassa vielä edellämainitun kartoitusvaiheen aikana, sillä kaupungin porvarit alkoivat muuttamaan joukolla Uuteen Helsinkiin vasta 1640-luvun puolivälin jälkeen. Kruunun ja kaupungin taholta tulleiden toistuvien uhkailujen ja houkutteluiden jälkeen kaupunki tyhjeni lopullisesti kuitenkin vasta vuoteen 1662 mennessä.

Vuoden 1645 kartta on sijoitettu, ottaen huomioon **Helsinki.Vaasa-ajan kaupungit 1**-raporttiin koottu vanha kartta-aineisto, maaperätiedot ja muut tekijät, nykykarttapoljalle (ks. kartta s. 13). Sen perusteella tutkimusalueen itäpuoliskolla on sijainnut kaupungin asemakaavan keskiosan länsireunassa olleen yhden korttelin länsiosa. Rekonstruktiokarttaan on sijoitettu myös kirjallisista lähteistä kerätyt tiedot julkisista rakennuksista ja toiminnoista.

Entinen kaupunkialue otettiin kaupungin siirron jälkeen Uuden Helsingin porvarien käyttöön laidun- ja heinäalueiksi. Maistraatti otti 1700-luvun alussa eräälle Koskelan kylän autioituneeseen taloon viljelijän vuokralle. Vuokraaja sai vähitellen haltuunsa kaikki Koskelan kylän maat. 1700-luvun kartoissa (ensimmäinen vuodelta 1738) tutkimusalueen itäpuoliskolla, lähinnä entisellä kaupunkialueella, oli peltoja ja länsipuoliskolla niittyjä. Vuoden 1777 ja 1800-luvun kartoissa alueet olivat niittyinä (kartat s. 14-15, 17-19).

Tutkimusalueen eteläpuolella Annalan mäellä sijaitsevan ns. kalastaja Jernmarkin torpan alueen vuokrasi kaupungilta huutokaupassa kauppaneuvos G.O. Wasenius 1826. Lisäalueita, mm. tutkimusalue, vuokrattiin ympäristöstä erityisesti 1830-luvulla. Näin muodostetulle Annebergin tilalle Wasenius rakennutti Annalanmäen pohjois- ja koillisrinteelle huvilan puistoistutuksineen ja -teineen aikansa puutarhahanteiden mukaan. Hän oli innokas puutarhaharrastaja, joka loi huvilan ympärille laajat viljelykset ja jalopuuvaltaisen puiston. Pohjoisrinteellä oli viljelyksiä ja koillisrinteellä hyötynuutarhoja. Itärinteellä oli koristepuutarha päärakennuksen keskiakselille sovitettuna sommitelmana. Uusia eksoottisia lajeja kuten persialaisia melooneja, turkkilaisia papuja, pomeranssipuita ja amerikkalaista kevätruista kokeiltiin mm. talvipuutarhassa, orangiassa. Puiston kolmessa lammikoissa viljeltiin mm. iilimatoja, joiden kasvattamiseen hänellä oli yksinoikeus Uudellamaalla vuodesta 1838. Waseniuksen tiloilla Annebergissä, Koskelassa ja Viikissä oli viljelyksiä ja karjaa. Niistä ja torppareilta saatiin viljaa ja muita elintarvikkeita, joita toimitettiin huomattavia määriä myyntiin. Mm. Annalan huvilan yhteydessä sijaitsevilta pelloilta myytiin suuria määriä kaalia ja viljaa.

Kartta 1645

Rekonstruktio kartta

Kartta 1738

Kartta 1777

Iilimatolammikot sijaitsivat tutkimusalueen länsipuoliskolla lähellä Kaupunginpuroa. Lammit täytettiin 1800-luvun lopussa. Tutkimusalueen itäpuoliskoon rakennettiin NWW-SEE-suuntainen oja, joka ulottui tutkimuspuoliskojen väliselle harjanteelle saakka. Oja ilmestyy vuoden 1877 karttaan. 1920-luvun kartassa se on selvästi merkitty ojaksi (ks. kartat s. 17-19). Tutkimuspuoliskojen leikkauslinjan kohdilla näkyy vuoden 1834 kartassa kaksi erillään sijainnutta pientä rakennusta, joita ei ole myöhemmissä kartoissa. Läntinen osuu nykyisen alueen talon itäpuolelle (nykyinen uudempi). Itäisempi osuu suunnilleen alueelta löydetyn lohkotuista kiviä täynnä olleen neliömäisen kuopan ja kalliopaljastuman kohdalle. Waseniuksen vuokraamilta alueilta louhittiin useita satoja kuormia harmaakiviä ja osa käytettiin salaojitukseen.

Annebergin huvila-alue oli G.O. Waseniuksen perillisillä vähitellen pienentyvänä aina vuoteen 1939. 1930 keittiöpuutarhaviljelmät ja kasvihuoneet vuokrattiin ulkopuoliselle. 1922 oli rakennettu kasvihuoneet tutkimusalueen koilliskulmaan. Muita rakennuksia ei ole sijainnut karttojen perusteella alueella. 1844 rakennettu kivinen orangie sijaitsi tutkimusalueen ulkopuolella kaakossa. Vuoteen 1920 mennessä oli rakennettu tutkimusaluetta etelässä rajaava talousrakennuksille johtava pengerrytetty tie, joka navettarakennuksen kohdalla kulki nykyistä hiukan pohjoisempana. Hämeentien vieressä oleva asuinrakennusten kortteli erotettiin alueesta 1945. Tutkimusalueen länsipuoliskolle 1970-luvulla rakennettu parakkiasuntola purettiin kesällä 1995. Kyseinen alue oli alkanut metsittyä.

1940-58 pellot oli vuokralla kersantti Liemolalla, joka kuljetutti vihanneksia aamulla kaupunkiin ja toi illalla takaisin jätteitä. Pelloilla käytettiin viljelymenetelmää, jossa käytössä oli lasiset lavat. Niiden alle kompostoititiin tavallista sekalaista roskapönttöjätettä (myös tuhkaa), josta kompostoituu vapautui lämpöä ja kasvatus voitiin aloittaa varhain keväällä ja jatkaa pitkään syksyllä. Komposti toimi kaksi vuotta lämpöä vapauttaen. Viimeistään kolmen vuoden kuluttua maatuonut jäte vietiin pois ja uusi tuotiin tolalle, mutta aina osa siitä tietysti jäi alueelle. Luultavasti ne on kuskattu pellon pohjoisreunaan entisen joen penkalle.

Vuokraajan lopetettua viljelysmaat otettiin tonttiosaston hoitoon. Talousrakennukset tuli kaupungin käyttöön työhuone- ja varastotiloina. 1958/78 pellot vuokrattiin viljelyspalstoiksi. Kerptomusten mukaan peltojen myrkyllisyys saattaa johtua myös paikalla lyhytaikaisesti käytettyä alkeellisesta puun kyllästämismenetelmästä. Kyllästysaine olisi kaadettu maahan. Samoin mainitaan että öljyjätteet on kaadettu maahan navetan takana.

Alueen peruskunnostamista varten kaupungin kiinteistöviraston metsä- ja maatalousosasto tilasi keväällä 1995 Annalan viljelyspalsta-alueen peruskunnostussuunnitelman Maa ja Vesi Oy:ltä. Tarkoituksena oli tehdä alueelle teemakortteleita eli keskittää saman aiheen harrastajat yhteen. Helsingin kaupungin ympäristökeskus tutki alueen peruskunnostuksen takia maaperän raskasmetallipitoisuuksia talvella 1995-96. Alueen multakerros osoittautui viljelyyn kelpaamattomaksi korkeiden raskasmetallipitoisuuksien takia. Alueen itäpuolisko oli myrkyllinen. Länsipuolisko oli myrkytön. Puoliskojen raja kulki noin kaupungin ja kaivausten koordinaattiston Y-linja 51490 kohdalla. Alueen multakerros päätettiin vaihtaa kokonaisuudessaan, jolloin arkeologiset kaivaukset tulivat välttämättömiksi itäpuoliskon kohdalla sijainneen kaupunkiaikaisen korttelin takia. Multa kaavittiin pois syksyllä 1996 ja kaivaukset suoritettiin kesällä 1997. Kaivausten jälkeen alue kunnostettiin. Alue on nyt Hyötykasviyhdistyksen käytössä teemakortteli-idean pohjalta.

Kartta 1834

Kartta 1842

Kartta 1877

Kartta 1920

4. AIKAISEMMAT ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET

Helsingin kaupungin synnyn ja kehityksen selvittämisessä on kirjallisten lähteiden vähäisyyden vuoksi arkeologisella aineistolla merkittävä osuus. Arkeologisten kaivausten avulla on mahdollisuus saada uutta tietoa kaupungin ulkonäöstä, ulkoisista yhteyksistä, sosiaalisesta rakenteesta ja kaupungin kehityksestä.

Vanhastakaupungista on 1700-luvun lopulta peräisin tiedot, että Annalanmäen ja meren väliset pellot olivat niin täynnä kivistä (=talonraunioita) että niiden takia peltojen vuokraajan maksama vuokra oli vain nimellinen. 1700-luvun lopussa Jernmark-niminen ukko oli kertomuksen mukaan löytänyt nykyisen Annalan kartanon kohdalta peltoa raivattessaan suuren kulta- ja hopea-aarteen ja tullut upporikkaaksi. 1800-luvun puolenvälin tienoilta ovat peräisin tiedot, että Annalanmäen ja meren välisiltä pelloilta aina joen suuhun saakka on löydetty raunioita, kiveyksiä sekä rahoja. Vielä 1900-luvun alussa havaittiin Annalanmäen itärinteellä rakennusten perustoiksi epäiltyjä kumpareita. Myös Kellomäen rinteillä muisteltiin nähdyn raunioita.

Ensimmäinen arkeologisen kiinnostuksen kohde Vanhassakaupungissa oli 1800-luvun puolessavälissä löydetty 1500-luvun jälkipuoliskolla vaikuttaneen helsinkiläisen, alunperin hollantilaisen, porvarin Hans van Sandenin hautakivi. Löydön ja siitä tehdyn kopion avulla voitiin estää Vanhankaupungin kirkon sijainnin vaipumista kokonaan pois yleisestä tietoisuudesta.

Arkeologisten tutkimukset (ks. kartta s. 22):

R 1: Ensimmäinen arkeologinen havainto, lähinnä seurantatutkimus, tehtiin 1913 nykyisestä tutkimusalueesta noin 400 metriä koilliseen Kuninkaankartanonsaarelta. Tällöin Helsingin vesilaitoksen kemiallisen suodatinrakennuksen laajennustöiden yhteydessä löydettiin Kuninkaankartanonsaarelta, silloiselta Siltasaarelta, kuninkaankartanoon kuuluneen ilmeisesti vuonna 1550 rakennetun puisen kolmituparakennuksen kivikellarin puolikas. Esille kaivettiin 14x9 metrin kokoinen osuus. Kellarin seinät olivat 70-90 cm paksut ja paikoitellen jopa kaksi metriä korkeat. Ne oli muurattu isoista ja pienistä harmaakivistä ja graniittilohkareista kalkkilaastilla. Lohkareitten saumat oli tiivistetty pienillä kivillä. Myös tiiliä löytyi. Kellarissa oli kolme huonetta ja kaksi tulisijaa. Paikalla kävi Juhani Rinne, mutta kertomusta ei ole jätetty vaan kaikki tiedot ovat päivälehdestä. Samoin lehdessä mainituista neljästä rahasta ei ole havaintoja sen jälkeen. Rauniosta on jäljellä valokuvaaja Signe Branderin ottamat valokuvat.

Vuonna 1971 löydettiin edellämainitun rakennuksen koillispuolelta viemäritöiden yhteydessä 80x120x80 cm:n kokoinen irrallinen muurinosa, joka oli muurattu erikokoisista lohkotuista kivistä karkeata soraa sisältävällä lujalla kalkkilaastilla, jossa oli tiilenmuruja.

V. 1908 oli vesilaitoksen laajennustöissä, ilmeisesti edellämainitun kemiallisen suodatinrakennuksen varsinaisessa rakentamisessa, oli löydetty puunuija, tiiliä, kiviä ja poltettua savea.

KAivausalueet

NR 2: Ensimmäinen varsinainen arkeologinen kaivaus entisellä kaupunkialueella suoritettiin 1930-31. Kaivaukset liittyivät "Helsingin kaupungin historia" -teossarjan valmisteluun. Kaivausten johtajan Nils Cleven tarkoitus oli tutkia vain kirkon aluetta, mutta Koskelantien rakentamisen takia työt suunnattiin 1930 myös noin 300 metriä vuoden 1997 tutkimusalueesta pohjoiseen Kellomäen pohjoisrinteellä sijainneiden pienten kumpareiden tutkimiseen. Niistä paljastui 10 asuin- ja/tai talousrakennusta lattiajäännöksineen ja uuninperustuksineen noin 80x60 metrin kokoiselta alueelta. Rakennukset sijaitsivat käytännössä samansuuntaisesti pienten kalliopaljastumien välissä. Löydöt käsittivät lasitettua punasavikeramiikkaa, kivisavikeramiikkaa, veitsiä, liitupiippuja, lasia, kanuunankuulia, avaimia, lukkoja, ja rahoja 8 kpl (4 kpl Juhanan ja 3 kpl Kristiinan) ym. Alueen tutkimista piti jatkaa seuraavana vuonna, mutta tienrakentajat olivat talven aikana tuhonneet kaiken.

NR 3: 1930-31 tutkittiin kirkon rauniota, kirkkotarhan kiviröykkiöitä ja hautakammiota noin 200 metriä pohjoisluoteeseen vuoden 1997 kaivausalueelta. Kirkosta löytyi runkoja asehuoneesta yli noin 130 arkkuhautausta ja kuoriosasta seitsemän tiilimuurattua hautaa paaseineen. Vainajat oli haudattu vielä ilman koruja ja vaatteita. Kirkkotarhan hautakammiossa oli kahdessa tasossa vainajia. Kolmea tutkittua kivikasaa ei pystytty liittämään mahdolliseen kellotorniin.

NR 4: 1984 Esa Suominen ja Päivi Pykälä-aho johtivat Helsingin kaupunginmuseon valvonnassa ja myös muiden kaupungin virastojen rahoittamana osalla Hämeentien ja Kustaa Vaasan tien välistä rakentamatonta aluetta fosfaattitutkimusta, jolla pyrittiin paikallistamaan kaupungin sijainti, katu- ja tonttijärjestys (ks. **Helsinki. Vaasa-ajan kaupungit I**). Fosfaattiarvojen voimakkuuden muutos vastaa täysin ainoassa tunnetussa kartassa näkyvää kaupungin asemakaavan länsireunaa, mutta 10x10 metrin näytteenottiheys on liian harva katujen ja kortteleiden hahmottamiseen varmallalla pohjalla. Häiritsevänä tekijänä on maaperän vaihtelevuus ja myöhemmän asutuksen vaikutus. Esim. Forsbyn talo Kellomäen luoteisnurkauksessa 1700- ja 1800-luvuilla ja Annebergin kartanon viljelykset ja toiminnat 1800- ja 1900-luvulla vuoden 1997 kaivausalueella ovat vaikuttaneet tuloksiin häiritsevästi. Tutkimuksen perustella pystyttiin kuitenkin valitsemaan uusien kaivausten painopistealue vuosiksi 1989-93.

Fosfaattikartoitus (ks. sivu 24) antoi voimakkaasti vaihtelevia arvoja vuoden 1997 tutkimusalueen itäpuoliskolle. Huippuarvojen lähellä saattoi sijaita pieniä arvoja. Korkeimmat arvot muodostivat S-muotoisen alueen, jonka alaosa oli etelässä kallion juurella entisen navetan luona. S-kirjaimen keskiosa muodostui harjanteen itäpuolella taitteessa olevasta paksummasta kerroksesta, jossa raskasmetalliarvot olivat myös korkeimmillaan. S-kirjaimen yläosa oli tutkimusalueen pohjoisosassa ja myöhemmin rakennetun kevyenliikenteenväylän kohdalla. Maa koostui paksuista jätekerroksista. Korkeiden arvojen kohdalla sijaitsi myös kaivausalueet A ja B. Itäpuoliskon kaakkoiskulmassa ja ulkopuolella orangien edustalla oli korkeiden arvojen keskittymä. Länsipuoliskon, entisen kaupunkialueen ulkopuolella, arvot olivat järjestään pieniä.

Tehdään yhdistelmäkartta multakerroksen paksuudesta ja fosfaattiarvoista

NR 5: 1988 kaupunginmuseo tutki rantamuurien korjaustöiden takia läntisen Vanhankaupunginkosken länsirantaa kosken alapuolella voimalaitosten ja entisen mekaanisen kutomon välissä. 1800-1900-lukujen vaihteessa alueelle oli syntynyt useassa vaiheessa 3-14 metriä leveä ja jopa 5 metriä paksu louhinta- ja rakennusjätekerros 1800-luvun lopun rakennusten purkamisen jälkeen. Kerrosten alla, välissä ja päällä oli 1800-luvun lopun asuinrakennuksen, jääkellarin ja myllyn perustuksia, mutta ei kaupunkiajalle viittaavia löytöjä. Alkuperäinen huomattavasti lännempänä sijainnut ranta oli jyrkkä, pohjoisessa kalliorinne ja etelässä moreeninrinne, jossa tuskin on voinut sijaita rakennuksia, satamaa tai laivanveistämöä. 1640-luvun kaupunkikartassa kyseiselle alueelle ei ole merkitty korttelia.

NR 6: 1987 käynnistyi Helsingin kaupunginmuseon Vanhankaupungin tutkimusprojektin ensimmäinen vaihe. Siinä koostettiin kaupunkia koskevat alkuperäisasiakirjoissa ja tutkimuskirjallisuudessa mainitut tiedot kaupungin tapahtumista (tulipalot, markkinat, hallinto ym) ja kiinteistä rakenteista (raatihuone, kirkko, mylly ym), kartat, asutuksen topografisia lähtökohtia heijastavat maaperätiedot ja aiemmat arkeologiset havainnot yhtenäiseksi raportiksi **“Helsinki. Vaasa-ajan kaupungit I”**. Kerätty tietovalikoima antoi samalla kertaa yleiskatsauksen kaupungin kehityksestä, saatavilla olleen aineiston luonteesta sekä lähtökohdan aineiston jatkokäsittelylle.

Raportin perusteella suunnattiin arkeologiset kaivaukset 1989-93 Vanhankaupungintien eteläpuoliselle pellolle, jossa oli kaupunkiaikana sijainnut kaksi pitkää ja kapeaa itä-länsisuuntaista korttelia kaupungin päätorin länsipuolella. Alue valittiin fosfaattikartoituksen antamien korkeiden arvojen ja alueen aikaisemman ja silloisen rakentamattomuuden takia. Täällä katsottiin olevan parhaimmat mahdollisuudet löytää koskemattomia kaupunkiaikaisia löytökerroksia ja rakenteita. Alue sijaitsee noin 80 metriä pohjoiskoilliseen vuoden 1997 kaivausalueesta Kaupunginpuron toisella puolella.

Yli 3100 m²:n kaivausalueelta löytyi 20-80 cm paksun peltomuokkauskerroksen alta ohut kaupunkiaikainen kulttuurikerros, jossa sijaitsi lähes parisenkymmentä rakennuksen pohjaa, hirsi- ja lautakehikkoisia kaivoja, pieniä pystylaudoitettuja tai hirsikehikkoisia kellarikuoppia, vanhoja ojia ja runsaasti kaupunkiaikaista esineistöä (mahdollisesti noin 70 000 alanumeroa) sekä runsaasti palanutta kiveä ja tiiltä. Rakennusten aluskivien, kulmakivien, uuninpohjien, lattialautojen jäännösten ja kellarikuoppien perusteella pystyttiin määrittelemään 15 kaupunkiaikaisen rakennuksen suunta ja koko. Osassa rakennuksia aluskivet olivat vain kadun puolella ja osassa oli vain kulmakivet tai ne oli rakennettu suoraan maahan. Rakennukset olivat kadunsuuntaisia, mutta osassa oli pääty ja osassa pitkä sivu kiveämätöntä katua vastaan.

Kaupunkiaikaisen kerroksen alta kaivausalueen pohjoisosasta, sen paksuimmasta kohdasta, löytyi muutama rakennus, jotka vähäisten löytöjensä, rahojen ja keramiikan, sekä siitepölytutkimusten ja radiohiiliajoitusten perusteella ajoitettiin 1400-luvun loppuun ja 1500-luvun alkuun. Ne kuuluivat keskiaikaiseen viiden talon Forsbyn eli Koskelan kylään, joka mainitaan ensimmäisen kerran 1417. Joidenkin kaivojen, kellarikuoppien ja ojien käyttö oli jatkunut kaupunkiajalle saakka. Yleensä keskiaikaiset, 1500- ja 1600-lukujen kerrokset olivat sekoittuneet keskenänsä kulttuurikerroksen ohuuden takia. Kaivausalueen itäosasta oli muutaman talon ryhmä, jonka aineisto viittasi vain 1500-luvun puolivälin asutusvaiheeseen. Kaupungin asemakaavaa on muutettu tällä alueella jo heti kaupungin alkuvaiheessa tai rakennukset ovat jo kaupunkiaikaa edeltävältä ajalta.

Imatran voiman maatutka

Ensimmäisenä kaivausvuonna v. 1989 ennen kaivausten aloittamista tutkittiin Imatran Voiman maatutkalla tutkimusalueen keskiosa 80x60 metrin kokoiselta alueelta kahden metrin linjavälein kuten myös kirkkotarha. Tutkalla kokeiltiin ensimmäisiä kertoja Suomessa pystytäänkö sen avulla havaitsemaan maanalaisia rakenteita ja siten tulevaisuudessa suuntaamaan kaivauksia oikeisiin kohteisiin. Tutkimusten perusteella talojen lähes olemattomat perustukset olivat liian lähellä maanpintaa ja liian kapeita tutkan havaittaviksi. Kaivauksesta löydetty syvemmät kuopat, joiden olisi pitänyt näkyä ovat jääneet helposti linjojen väliin. Se antoi kuitenkin selvän kuvan maakerrosten rakenteesta ja paksuudesta n. 1,5 metrin syvyydeltä. Kirkkotarhan alueella tutka antoi selvät merkit maanalaisista rakenteista ja mahdollisesti kirkkotarhassa olevista haudoista. Alueella ei kuitenkaan ole suoritettu kaivauksia.

Paleoekologiset tutkimukset

Kaivausten aikana Geologisen tutkimuskeskuksen tutkija dosentti Irmeli Vuorela teki vuosittain siitepöly- ja fytoliittitutkimuksia ja Turun yliopiston dosentti Terttu Lempiäinen makrofossiilitutkimuksia alueelta otetuista maanäytteistä. Niiden avulla pyrittiin selvittämään kaupungin luonnetta ja kehitystä sen ympäristössä tapahtuneiden luonnonmuutosten avulla. Samalla tulokset valottavat alueen elinkeinoja, lähinnä maanviljelyn osuutta.

Näytteissä, jotka on otettu kaupunkiaikaa edeltävistä ja kaupunkiaikaisista taloista, kaivoista, jätekuopista ja ojista, on selvät merkit kaupunkia edeltävästä melko pitkäaikaisesta maanviljelyksestä, kaupunkiajalla intensiivisemmästä asumisesta, jossa on yhä merkit laiduntamisesta ja viljelyksestä sekä kaupunkiajan jälkeisestä maanviljelyksestä.

Siitepölytutkimukset ovat olleet merkityksellisiä, sillä ne kumoavat ennakkokäsitykset siitä, että mineraalimaan siitepölyanalyysi on joko mahdoton suorittaa tai että se antaa täysin satumanvaraisen kuvan paleoekologisista olosuhteista. Yhdenmukaisuudet saatujen mikro- ja makrofossiilianalyysien tulosten välillä ovat ilmeiset.

Tärkeimpiä mikrofossiiliryhmiä ovat siitepölyt, nokihiukkaset ja piilevät, joita makrofossiilitutkimus tukee. Tutkimus on osoittanut, että varsinkin siitepölyt tuhoutuvat helposti mikäli ne eivät ole kerrostuneet hapettomaan ja kosteaan tilaan. Fytoliitit (alunperin kasvin tukirakenteita) ovat hapettumisesta riippumattomampia, epäorgaanisia muodostumia, jotka säilyvät maaperässä jopa miljoonia vuosia.

Fytoliittitutkimus oli alallaan ensimmäinen Suomessa ja luonteeltaan metodinen. Sen pääasiallinen tavoite on selvittää mahdollisuuksia fytoliittianalyysin tekemiseen kulttuurikerroksista, joiden maaperä koostuu niukasti orgaanisesta materiaalista eikä sellaisena muodosta parhaita mahdollisia edellytyksiä tavanomaiselle paleoekologiselle analyysille. Tämä koskee lähinnä kaupunkiajan kulttuurikerrosta, joka on erityisen kuiva ja sisältää runsaasti palanutta materiaalia.

5. TUTKIMUSMETODIT

Kiinteistöviraston kaupunkimittaus pintavaaitsi tutkimusalueen itäpuoliskon syksyllä 1996 ennen multakerroksen poistoa kahden metrin välein tiettyjen epäsäännöllisten linjojen mukaan. Tutkimusalueelta kaavittiin peltomultakerros pois kallioon tai erilaisiin puhtaisiin hieka- ja sorakerrokseen. Tutkimusalueen länsipuolisko noin y-linjan 51490 länsipuolelta jäi vain tarkastuskäyntien varaan, sillä alueelta ei tullut kaupunkiaikaan liittyviä rakenteita tai löytöjä. Alue oli myös myrkyttömämpi kuin itäpuolisko. Itäpuoliskolla arkeologi oli koko ajan paikalla ohjaamassa multakerroksen kaavintaa. Heti kun vanhoista rakenteista tai esinelöydöistä tuli havaintoja kaapiminen lopetettiin ja kohdat jätettiin kesän 1997 jatkotutkimuskohteiksi. Tutkimukselle jäi alueita etupäässä itäpuoliskon keskiosaan.

Kesällä 1997 alueelle rakennettiin kaupunkimittauksen edellisellä vuonna tekemien peruslinjojen avulla kaupungin koordinaatiston mukainen kaivauskoordinaatisto. Kaivausalueet paalutettiin kahden metrin välein. Kaivausten dokumentoinnissa käytettiin kiintopisteenä alueiden A-C välissä ollutta ylöskaivettua kiveä, jonka korkeus 7.82 m mpy tuotiin itäpuolella sijainneen luoteisimman rakennuksen seinän korkeuspisteestä (no 169, 6.660 m mpy). Karttoihin merkityt korkeusluvut ovat mpy-lukuja eli absoluuttisia korkeuksia merenpinnan yläpuolella. Vaaituskoneen paikka oli alueen A pohjoispuolella.

Alueilla A-D kaivaus suoritettiin etupäässä 10 cm:n tasokaivauksena, jossa uudet ja vanhat esinelöydöt otettiin talteen 1 x 1 metrin alueilta kerroksittain. Merkittävimpien löytöjen löytötiedot otettiin tarkemmin ylös. Syvempien kerroksien kuten ojien, jätekuoppien, kaivojen ja kellarikuoppien kohdalla oli käytössä kerroskaivaus eli maakerrokset kaivettiin luonnollisina kerroksina. Samoin varsinaisten kaivausalueiden ulkopuoliset jätekuopat kaivettiin kerroskaivauksena. Kaikki etupäässä pelkoilla puhtaaseen maahan saakka kaivettu maa seulottiin. Puurakenteista otettiin näytteitä ajoituksia varten. Samoin otettiin makrofossiilitutkimuksia varten maaperänäytteitä varmasti vanhoiksi todetuista kerroksista.

Kaikki esinelöydöt niin uudet kuin vanhat otettiin talteen. Ne luettelointiin omaan yhteiseen löytöluetteloon (kaupunginmuseossa), jonka jälkeen poistettiin kaikki varmasti uusi esineistö. Varsinaiseen löytöluetteloon (ks. liite VI) jätettiin vain vanhat esineet ja ajoitukseltaan hiukan epävarmat löydöt. Jälkimmäisiä olivat esim. yläkerrosten ikkunalasit ja luut. Osa vanhoista sepäntekemistä rautanauloista poistettiin luetteloinnin jälkeen. Ne luettelointiin omaan luettelonsa (ks. liite VII).

Uudet tasot dokumentoitiin mustavalko- ja diavalokuvaan. Kentällä rakenteista ja kaivausalueista piirrettiin tasokartat mittakaavaan 1:50, 1:25 ja 1:10 ja profiilikartat mittakaavaan 1:25 tai 1:10. Yleiskarttana kaivauksilla käytettiin kaupunkimittausosaston toimittamaa karttaa mittakaavassa 1:200. Siihen tehtiin runsaasti lisäyksiä havaituista luonnonilmiöistä, viemäreistä, ojista, sähkölinjoista ja muista merkittäväksi katsotuista seikoista.

6. MAAKERROSTUMAT JA RAKENTEET

6.1 Tutkimusalueen länsipuolisko

Tutkimusalueen länsipuoliskolla (kartta s. 24; kuvat 7-12; diat 13-19) ei tehty arkeologisia kaivauksia. Syksyn 1996 multakerroksen kaapimisen yhteydessä paikalle tehtiin tarkastuskäyntejä, mutta mitään kaupunkiaikaan viittaavia rakenteita tai löytöjä ei tullut esiin. Entinen peltoalue ei ollut enää viljelyskäytössä ja se oli päässyt vesakoitumaan. Aivan alueen länsilaidassa metsän sisällä oli sijainnut parakkirakennus, joka oli rakennettu 1970-luvulla ja purettu 1994. Alueen luoteisosassa oli sijainnut 1800-luvulla isot iilimatolammikot. Ilmeisesti 1900-luvun alussa on rakennettu viemärilinja, joka kulki alueen pohjoisosan halki lähellä muutamaa vuotta ennen kaivauksia rakennetun kevyenliikenteenväylän eteläpuolella. Viemärilinjasta näkyi kaivojen paikat korkeina betonirakenteina ja itse linja syvänä kuoppana, joka oli useimmiten täytetty jätteillä, erityisesti lasitavaralla.

Vuoden 1984 fosfaattikartoituksen yhteydessä 10 x 10 metrin ruudukosta tehtyjen havaintojen perusteella multakerrosten paksuus vaihteli keskimäärin 30-50 cm välillä, ääriarvojen ollessa 5 ja 80 cm (kartta s. 24). Fosfaattiarvot olivat koko alueella melko pieniä. Aivan alueen itäosasta ruudun 23360/51495 kohdalla oli pienehkön pyöreän jätekuopan pohjaosat hiekkamaassa. Kyseessä oli matala tumma mullansekainen hiekkakerros, jossa oli palaneita kiviä, tiiliä, nokea ja tiilimurskaa (kuvat 13-15; diat 21-23). Kuopasta tuli vain hiukan uutta materiaalia. Vastaavanlaisia kuoppia oli useampia itäpuoliskon länsiosassa.

6.2 Tutkimusalueen itäpuolisko

Syksyllä 1996 tutkimusalue valokuvattiin (kuvat 1-6; diat 1-12) ja itäosa pintavaaittiin (kartta 2) ennen multakerroksen poistoa. Arkeologi oli jatkuvasti paikalla ohjaamassa kaivinkoneen kuljettajaa multakerroksen kaavinnassa (kuvat 13-63; diat 20-65). Heti kun epäilyttäviä rakenteita tai kaupunkiaikaisia löytöjä tuli esiin työt keskeytettiin. Epäilyttävä kohta tutkittiin lapioin ja pelkoin tarkemmin ennenkuin päätettiin voitiinko kaavintaa jatkaa vai jätettiinkö alue seuraavan vuoden kaivauskohteeksi. Joitakin jätekuoppia ja kivillä täytettyjä kuoppia tutkittiin heti (ks. luku 6.2.5 Jätekuopat), mutta useimmat alueet jätettiin seuraavaksi vuodeksi.

Alueen länsiosassa oli multakerroksen alla hiekkaa. Itäosassa hiekka oli vaaleampaa ja hienompaa. Alueen keskellä rinteessä korkeuskäyrien mukaisesti oli NW-SE-suunnassa 6-8 metriä leveä hiekkamoreenikerros, joka meni tulevan kaivausalueen A halki. Kerros päättyi luoteessa kalliopaljastumaan. Kaakossa se rajautui polun ääressä olleeseen kallioon. Kallion äärellä alueen lounaiskulmassa oli myös karkeampaa ruskeaa hiekkaa ja soraa.

Alueen reunoilla kulki useita viemärilinjjoja. Tutkimusalueen länsipuoliskolta tuli pohjoisen kevyenliikenteenväylän eteläpuolella viemärilinja, johon yhtyi toinen alueen koilliskulmassa. Jälkimmäinen tuli alueen itäreunaa pitkin etelästä. Itse viemärilinja oli noin 1.20 metriä leveä, mutta pohjoisessa sitä varten oli kaivettu noin neljä metriä leveä osittain kuopalla ollut kaivanto. Se oli täytetty sittemmin jättemailla.

Tutkimusalueen keskellä oli noin neljä metriä leveä NW-SE-suuntaisen entisen ojan pohja, jossa oli runsaasti tiiliä ja kiviä ym jätettä. Se tuli itäisen asuinkorttelin puolelta jatkuen suorana itäpuoliskon keskiosaan alueiden A ja B yhtymäkohtaan, jossa se hiukan päässään pyöristyi. Kyseistä ojaa ei näkynyt maanpinnalla vaan se on täytetty jossain vaiheessa. Vuosien 1877 ja 1920 karttoihin kohdalle on merkitty oja.

Navettarakennuksesta tutkimusalueen koilliskulmaan kulki maan alla sähkölinja.

Alue paalutettiin ja kuvattiin (kuvat 64-72; diat 67-73) vielä ennen kasvillisuuden niittämistä.

Vuoden 1984 fosfaattikartoituksen yhteydessä 10 x 10 metrin ruudukosta tehtyjen havaintojen ja pintavaaituskartan ja tasokarttojen perusteella multakerrosten paksuus vaihteli noin 25-120 cm:n välillä (ks. kartta s. 24 ja muut kartat). Kerrospaksuus ei ollut kovinkaan yhtenäinen vaan vaihteli voimakkaasti. Varsinaisilla kaivauskohdilla alueen A lounaisosassa paksuus oli 25 cm. Koilliseen mentäessä alueella A ja alueella B paksuus kasvoi 70-95 cm:een. Itäpuoliskon itäosassa multakerros oli noin 40 cm paksu. Pohjoisreunan ja hiukan aikaisemmin tehdyn kevyenliikenteenväylän kohdalla oli yli metrin paksuiset kaatopaikkakerrokset.

6.2.1 Alue A

Alue A (kartat 1-9; kuvat 73-139, diat 74-145) sijaitsi tutkimusalueen itäpuoliskon keskiosan eteläosassa. Se rajautui etelässä uusien täytemaiden alta paljastuviin kallioihin. Näiden etelään kohoavien kallioiden päällä sijaitsi etelässä entinen navetta-asuinrakennus. Rakennuksen kohdalle alueen A ja polun väliin kallion rinteeseen oli rakennettu tasanne ja aiemmin täytetty autojen voitelumonttu, jotka purettiin nyt pois. Alueen A maanpinta laskeutui koilliseen. Syksyn 1996 multakerroksen kaavintaa edeltävä maanpinta sijaitsi alueen A kohdalla korkeudella 9.78-8.14 m mpy. Kaavitun maanpinnan korkeus oli 9.50-7.70 m mpy. Alkuperäinen maanpinta oli siis keskimäärin 25 cm korkeammalla. Koillisessa oli paikoitellen poistettu 35-45 cm multakerrosta. Alueen itäosan poikki kulki uuden ojan pohja NE-SW-suunnassa. Toisen uuden ojan pohja meni alueen eteläosan halki NWW-SEE-suunnassa.

Kaivausalue rajattiin vuoden 1996 kaavinnassa jätetylle noin 15 x 20 metrin kokoisen alueen mukaan. Etelässä oli vastassa kallion tai soran päällä oleva uudempi jätkekerros. Lännessä oli puhdas karkea hiekka-alue, pohjoisessa soravyöhyke, joka jatkui myös alueen itäpuolella. Idässä oli vanha oja-alue ja vaalea hiekka. Pääalue A käsitti 172 m², jota laajennettiin myöhemmin eteläpuolisella lisäalueella A:2 rakennusjäännösten tultua esiin pääalueen eteläreunasta. Se käsitti 28 m². Alueet olivat epäsäännöllisiä muodoiltaan. Länsireuna oli y-linjalla 51522 ja itäreuna y-linjalla 51542. Eteläreuna oli x-linjalla 23324 ja pohjoinen x-linjalla 23342.

Taso 1 (kartta 3, kuvat 73-82; diat 74-83) oli maanpinta, johon alue oli jätetty peltomullan kaavinnan jälkeen syksyllä 1996. Suurin osa puhdistetusta alueesta oli tummaa mullansekaista hiekkaa. Alueen lounaisosassa, jossa multakerros oli ollut ohuinta, oli esillä jo ruskeaa puhdasta hiekkaa läikittäin. Tässä osassa aluetta oli myös isojen kivien keskittymä ja sen pohjois- ja itäpuolella hienon soran sekaista hiekkaa. Syksyllä 1996 kivikasa oletettiin uunin pohjaksi, mutta kaivausten aikana ei saatu vahvistusta asialle vaan kivet olivat maakiviä. Alueen keskiosassa oli runsaasti tiilimurskaa ja pieniä palaneita kiviä. Samalla kohdalla oli mustia noen ja mullansekaisia hiekkaläikkiä. Alueella oli joitakin isoja kiviä, mutta niitä ei pystytty yhdistämään rakennusten kulmakiviksi tai seinien aluskiviksi. Osa oli maakiviä ja osa irrallisia.

Alue A: Yhdistelmäkartta rakennuksesta, kuopanteesta ja uusista ojista. Mk 1:200.

Tasossa 2 (kartta 4; kuvat 83-94; diat 84-98) oli alueen keskiosaan muodostunut hienon soran ja mullan sekainen tiilimurskaa sisältävä tumma hiekkakerros, jossa oli osittain nokea ja runsaasti pieniä palaneita kiviä. Samoin joitakin puita oli joukossa. Sen ympärillä oli yhä enemmistönä alueella olevaa tummaa mullansekaista hiekkaa, jossa oli nyt runsaammin pieniä, osa palaneita, kiviä tiilimurskan lisäksi. Pääalueen kaakkoisosassa ruutujen 23330-1/51534-7 alueelta tuli esiin enemmän huonokuntoisia puurakenteita, jossa näytti olevan yksi NW-SE-suuntainen lattialauta ja sitä vastaan kohtisuoraan olevia useampia lattiavasojia. Kaivausalueen reunoilla oli jo isoja vaalean hienon hiekan kerrostumia, jotka olivat koskemattomaa puhdasta maata.

Alueen lounaisnurkassa aluksi uuninpohjaksi oletetun kivikasan takaa alkoi hienon soran ja mullan sekainen tumma hiekkakerros ja puhdas hiekkamoreeni tulemaan yhä enemmän esiin. Samalta kohdalta alueen etelälaidasta tuli esiin kahden yhtyvän uudehkon NW-SE-suuntaisen ojan ääriviivat. Ne laskivat kohti kaakkoa. Lisäalueelta A:2 yhtyneen ojan kanssa samalta linjalta tuli esiin kivirivi. Kivirivi sopi hyvin pohjoispuolisiin rakennuksen puujäännöksiin kuten myös niiden välissä esiintullut muodoltaan epämääräinen kivikasa (2 x 1.5 m). Kyseessä olisi ollut seinän alapuolinen kivirivi ja rakennuksen nurkassa ollut uuninpohja. Myöhemmissä tasoissa todettiin että molemmat olivat uudempia rakennelmia. Kivirivi kuului ojan rakenteisiin. Pääalueen kaakkoisnurkasta tuli esiin toisen melko uuden SE-NW-suuntaisen oja, jonka linja näkyi hienon soran ja mullan sekaisena tummana hiekkana ja nokena. Se laski kohti koilista.

Tasossa 3 (kartta 5; kuvat 95-104; diat 99-108) kaivausaluetta oli pienennetty niiltä alueilta, joissa katsottiin päästyn pohjaan, lähinnä alueen länsiosassa. Tasossa 3 tämä puhdas maa laajeni voimakkaasti eri suunnista kohti keskustaa. Idässä se oli vaalea hieno hiekka, osittain savinen hieno hiekka, pohjoisessa ja lännessä etupäässä hiekkamoreenia. Alueen keskustassa oli noen ja mullansekainen hiekka palaneine kivineen ja hiilineen. Kerros laajeni hiukan pohjoiseen edellisen tason vastaavasta kerroksesta (hienon soran ja mullan sekainen tiilimurskaa sisältävä tumma hiekka kerros, jossa oli osittain nokea ja runsaasti pieniä palaneita kiviä). Sen pohjoispuolella oli suurista maakivistä muodostunut keskittymä hiekkamoreenissa.

Alueen kaakkoisosassa tuli esiin lisää puurakenteita. Ne sijaitsivat nyt poiskaivettujen tason 2 puurakenteiden lounaispuolella, sillä ne sijaitsivat syvemmillä alueen kaivauskorkeuksissa. Samoin tasossa 1 oli tason 2 koillispuolella ollut samoja puita, jotka sijaitsivat täällä kaivauskorkeuksissa korkeammalla. Useimmat puut, jotka eivät näyttäneet leveiltä lattialaudoilta vaan lattiavasoilta, olivat NE-SW-suunnassa. Niiden lounaispäiden alla oli yksi niitä kohtisuoraan vastaan oleva puu, ilmeisesti seinähirsi. Puut sijaitsivat keskimäärin korkeudella 8.23 m mpy koillispäässään ja 8.47-8.59 m mpy lounaiskulmassaan. Ne olivat 50 cm päissä toisistaan. Puiden lounaispuolella lisäalueelta tuli enemmän esiin melko epäsäännöllisen muotoista kivikasaa, joiden kivien pinnat olivat samalla korkeudella ja sen lounaispuolelta oletetun seinähirren suuntainen kivirivi, jotka sittemmin todettiin uudemmiksi.

Kaakkoisosan uudempi oja tuli esiin myös lisäalueella. Sen pohjalla oli pääalueella ohuita puuriukuja.

Tasossa 4 (kartta 6; kuvat 105-115; diat 109-119) kaivaukselle jätetty alue pieneni huomattavasti, sillä tasoon 3 jätettiin runsaasti alueita alueen reunoilta. Alue käsitti noin puolet alkupe-
räisestä kaivausalueesta. Tasossa 4 silttinen hiekka, hienon soran ja mullan sekainen tumma hiekka, savinen siltti, osittain mullan sekainen savinen siltti ym vaihtumakerrokset eli puhtaat tai käytännössä puhtaat kerrokset levisivät voimakkaasti kohti alueen keskustaa. Alueen ete-

läösassa tuli esiin hiukan lisää rakennuksen puita, ilmeisesti rakennuksen lounaisnurkkaa. Pääalueen 8.74 m mpy korkeudella oleva kivi oli luultavasti kulmakivi, sillä sen pinnalla oli jäänteitä puista. Maa niiden kohdalla, oikeastaan alapuolella, oli nokista. Nokimaa levisi myös lounaispuolisen kivikasan kohdalle. Nokimaa sijaitsi kivien alla ja puurakenteiden alla. Pääalueen ja lisäalueen rajalla kerros oli pienellä alueella noin 25 cm paksu. Kyseessä oli samanlainen tumma alue, osittainen kuoppa, kuin muutama muu kohta alueella A. Nokimaan ympärillä oli noen ja harmaanruskea mullan sekainen hieno hiekka.

Lisäalueella kivikasan lounaispuolella olleen kivirivin alta tuli esiin uudempi oja pohjapuiheen. Se oli jatkoa pääalueen lounaiskulman luoteesta tulevalle ojalle. Tähän ojaan yhtyi lisäalueen eteläosan ruudussa 23326/51534 koillisesta tuleva oja, jossa oli nyt runsaammin esillä pohjan puita.

Keskiosan tumma kerros katosi. Tilalle tuli erilaisia maita; silttinen hiekka, harmaanruskea mullan sekainen hieno hiekka ja osittain mullan sekainen savinen siltti, jotka katsottiin käytännössä puhtaaksi maaksi. Pohjoisosan isojen maakivien välissä oli pienempien kivien keskittymä. Tummia alueita tuli vuorostaan esiin ruutujen 23332-3/51528-532 ja 23339/51531 kohdilta. Ne muodostuivat noen ja harmaanruskean mullan sekaisesta silttisestä hiekasta. Ensimmäisessä oli tiilimurskan lisäksi rivissä kokonaisia tiiliä, joiden korkeus oli 6.5 cm, leveys 11.5-12 cm ja pituus 24-26 cm. Vastaavankokoisia olivat myös tason 3 tiilet. Ne vastasivat kooltansa kaupunkiaikana käytössä olleita ns. pieniä hollantilaisia tiiliä, joita tuonnin lisäksi valmistettiin kotimaassa. Alueella oli myös muita pienempiä vastaavanlaisia kuoppia.

Tasossa 5 (kartta 7; kuvat 116-123; diat 120-127) oli jäljellä neljä erillistä aluetta. Suurimman alueen, rakennuksen kohdalla, maa oli jo etupäässä silttistä hiekkaa. Ruutujen 23332-3/51529-532 alue oli harmaanruskea mullan sekainen silttinen hiekka, jossa oli tiilimurskaa ja hiiltä. Ruudun 23339/51531 alue oli vastaavanlainen.

Tasoon 6 (kartta 8; kuva 124; dia 128) kaivettiin tasokaivauksena vain pohjoisreunan kuoppa ja ruutujen 23332-3/51529-532 alue, johon muodostui kaksi pyöreähköä osittain noen sekaista värjäytynyttä silttistä hiekka-aluetta. Niitä erotti toisistaan puhdas silttinen hiekka.

Eteläosan kiveyksen (kartta 8-9; kuvat 129-129b; diat 133-134) eteläpuoliskon kivet poistettiin tason 5 jälkeen ja kivien välinen ja alapuolinen maa kaivettiin kerroksena pois. Kiveyksen ja sen alapuolisen multakerroksen alla oli pääalueen ja lisäalueen profiilin kohdalla ohuelti hiiltä ja nokea ennen puhdasta maata. Etelämpänä kauempana profiilista kivien alla oli multakerros ja silttinen hiekka. Kiveyksen lähimmän ympäristön sekoittuneet kerrokset kaivettiin pois kerroksena. Alta tuli esiin silttinen hiekka ja kaakossa hiekkamoreeni.

NE-SW-suuntainen oja ja siihen yhtyvän NW-SE-suuntaisen ojan jäljellejäänyt kaakkoispää (kartta 8; kuvat 126-128; diat 130-132) kaivettiin kerroskaivauksena pohjaan saakka. Pääalueella ollut ojaosuus kaivettiin kerroksena tason 4 jälkeen ja lisäalueella ollut osuus tason 5 jälkeen. Ojien risteyskohdalla kallio tuli esiin ojan pohjalta. Ojan pohja oli lounaispäässä korkeudella 8.08 m mpy ja koillisessa korkeudella 7.42 m mpy.

Tason 6 jälkeen **pohjoisreunan kuoppa ja ruutujen 23332-3/51529-532** (kartta 8, kuva 125; dia 129) **kaksi osittain noen sekaista värjäytynyttä silttistä hiekkaa sisältävää kuoppaa** kaivettiin pohjaan myös kerroskaivauksena. Pyöreäköiden kuoppien pohjalla oli silttistä hiekkaa ja palaneita pieniä kiviä. Kuoppien pohjat olivat korkeudella 7.88-8.01 m mpy. Maanpinta oli ollut tässä korkeudella noin 9.00 m mpy.

Profiilit (kartta 9; kuvat 129-139; diat 133-145) piirrettiin pääalueen etelä- ja kaakkoisprofiilista ennen lisäalueen kaivamista. Samoin lisäalueen profiilit piirrettiin lähes kokonaan ja osittain puretun kiveyksen poikittaisleikkaus. Muut profiilit olivat korkeudeltaan olemattomia ja niissä ei ollut mitään piirtämisen arvoista.

Pääalueen profiili oli hyvin yksinkertainen. Idässä profiililla oli korkeutta vain 10 cm kasvaen vähitellen rakennuksen kohdalla 60 cm:iin. Ylimpänä oli 0-30 cm tummaa mullansekaista hiekkaa ja pohjalla siltistä hiekkaa. Rakennuksen kohdalla oli näiden kerrosten välissä mullan ja noen sekainen hieno hiekka, joka oli 25 cm paksu. Se on kuitenkin pienialainen. Tämän kerroksen itäpuolella näkyi rakennuksen lattian kuuluvia jäänteitä katkelmallisina puusilppuina tumman mullansekaisen hiekan alla vielä neljän metrin päässä. Uudet ojat näkyvät profiileissa. Ne on kaivettu noin 30 cm syvälle puhtaaseen maahan. Profiilien tulkinnessa täytyy muistaa, että niistä puuttuu kaavittu pintakerros.

6.2.2 Alue B

Alue B (kartat 1-2 ja 10-25; kuvat 140-297; diat 146-316) sijaitsi alueen A koillispuolella tasaisella alueella. Alueen B:1 eteläosa kuului entisen 1800-luvun ja 1900-luvun alun ojan alueeseen. Alueen pohjoisrajaksi muodostui 1900-luvun viemärikaivanto. Entinen kaupunkiaikainen puro on sijainnut noin 10-20 metriä pohjoisempana. Alueen B:1 itäpuolella peltoalue oli kaavittu puhtaaseen hiekkaan saakka. Lännessä oli jätetty multakerrosta ennen rinteen NW-SE-suuntaista soravyöhykettä, jonka päässä oli kalliopaljastuma. Multakerroksen kaavinnan aikana siinä ei näkynyt kaupunkiaikaisia löytöjä vaan maa oli erittäin sekoittunutta ja uusia esineitä sisältävää. Alueelle tehtiin runsaasti pienialaisia koekuoppia, mutta niistä ei tullut muuta kuin sekoittunutta maata ja uusia esineitä puhtaaseen maahan saakka.

N-S-suuntainen kaivausalue käsitti aluksi 20 x 10 metrin kokoisen alueen B:1 eli 192 m². Lopulta siihen lisättiin kuusi lisäaluetta. Kokonaisuudessaan alueella B kaivettiin 339 m². Läntisin kohta oli y-linjalla 51541.50 ja itäisin y-linjalla 51563. Eteläisin x-linja oli 23336 ja pohjoisin 23358. Alue oli siis kooltaan noin 21 x 22 m. Alueen alkuperäinen maanpinta ennen syksyn 1996 kaavintaa sijaitsi länsiosassa keskimäärin korkeuksilla 8.07 m mpy, pohjoislaidassa 7.50 m mpy, itälaidassa 7.60 m mpy ja etelälaidassa 7.85 m mpy.

Taso 1 (kartta 10; kuvat 143-148; diat 146-158) oli maanpinta, johon kaavinta oli lopeteltu syksyllä 1996. Alueeseen B:1 lisättiin kaivausten aikana vähitellen pääalueelta tehtyjen rakennelöytöjen perusteella uusia alueita. Alue B:2 (58 m²) ja B:3 (14 m²) sijaitsivat pääalueen länsipuolella. Niiden avulla pyrittiin löytämään pääalueelta löydetyn rakennuksen seinän etelä- ja länsiseinän aluskiviä. Alueet kaivettiin pääalueen tavoin pinnasta lähtien tasokaivauksena (10 cm kerrospaksuus). Alueiden B:2 ja B:3 pohjoispuolelle myöhemmin avattu alue B:4 (32 m²)

Alue B: Yhdistelmäkartta rakennuksesta/rakennuksista, kellarikuopista, kaivosta, jätekuopasta ja uusista ojista. Mk 1:200.

kaivettiin pinnasta lähtien sensijaan kerroskaivauksena. Tavoitteena oli poistaa multakerrosyhdellä kertaa suoraan rakennuksen lattiajäännöksiin. Saavutettu taso oli käytännössä muiden alueiden taso 2. Alueen B:5 (4 m²) avulla pyrittiin selvittämään pääalueelta löydetyn rakennuksen itäpään mahdollista seinälinjaa. Alue B:6 (15 m²) tehtiin pääalueen itäreunasta löydetyn kaivon kokonaan esiinsaamiseksi. Alue B:7 (24 m²) sijaitsi pääalueen pohjoispuolella ja se tehtiin pohjoisprofiilin ääreltä löydettyjen kellarikuoppien esiinkaivamiseksi.

Tasossa 1 suurin osa maasta oli puhdistuksen jälkeen harmaanruskeata mullan sekaista hienoa hiekkaa, joka oli lännessä keskimäärin korkeudella 7.75 m ja idässä korkeudella 7.25 m mpy. Multaa oli poistettu kaavinnassa keskimäärin 35 cm. Tämän tason alla oli keskimäärin vain 20 cm, parhaimmillaankin 30 cm, kulttuurimaata ennen puhdasta maata. Ja sekin saattoi olla vielä sekoittunutta maata. Alueen B:1 pohjoisosan kulmissa oli jo esillä puhdasta vaaleaa hiekkaa tasossa 1. Pääalueen pohjoisosan ja eteläosan keskiosissa oli tummaa mullan sekaista hiekkaa. Eteläisessä esiintymisalueessa oli jäljellä runsaasti kasvien jäännöksiä. Ruutujen 23345-346/51553-555 kohdalla oli tiilimurskaa, hiiltä ja hiukan puusilppua.

Kaivausalue oli lähes kivetön pohjoisosaltaan. Alueen eteläosasta tuli esiin ensin isompia kiinteitä kiviä ja niiden eteläpuolelta pienempiä irrallisia kiviä. Niiden eteläpuolelle, kaivausalueen etelärajan tuntumaan alkoi hahmottumaan NW-SE-suuntainen linja, jossa maa oli hienon soran ja mullan sekaista tummaa hiekkaa. Siihen muodostui sittemmin ison uuden ojan entinen linjaus. Alueella B:2 ja heikommin alueen B:1 luoteisosassa alkoi hahmottumaan NE-SW-suuntainen oja, joka sijaitsi eteläpäässään hiukan korkeammalla kuin edellinen oja. Se näytti laskevan koilliseen, mutta yhtyi kuitenkin myös edelliseen ojaan.

Tasossa 2 (kartta 11; kuvat 149-166; diat 159-177) alueen B:2 lounaiskulmaa ei kaivettu, koska alue katsottiin tuhoutuneen alueelta B:1 tulevan uuden leveän ojan takia. Samoin tämän vähitellen hahmottuvan NW-SE-suuntaisen suuren ojan eteläpuolelta aluetta, jossa puhdas maa tuli esiin ei kaivettu. Tasossa 2 pohjoisosan koskematon vaalea hiekka laajeni voimakkaasti. Sitä oli myös itä- ja eteläosassa.

Alueiden keskiosasta tuli esiin NW-SE-suuntaisen pahoin tuhoutuneen rakennuksen tai useamman rakennuksen jäännökset. Ne koostuivat rakennuksen/rakennusten eteläseinän alapuolisista muutamista kivistä, joiden kohdalla oli jäännöksiä niiden suuntaisesta puista. Alueen B:1 keskellä sijaitsevien muutamien kiven, mahdollisten kulmakivien, pohjoispuolella oli lattiajäännöksiä noin 5 x 5 metrin alueella. Jäljellä oli leveitä NE-SW-suuntaisia hiiltyneitä tai maatuvia lautoja ja vähemmän hiiltä, tiilimurskaa, palaneita pieniä kiviä. Pohjoisempana oli viisi metriä kivijalasta yksi niitä vastaan oleva puujäännös, mahdollinen pohjoisseinän hirsi tai lattiavasa mahdollisen koillisen kulmakiven linjalla. Puujäännökset heikkenivät nopeasti kivijalasta koilliseen mentäessä. Tämän suhteellisen säännöllisen lattia-alueen pohjoispuolella ja länsipuolella oli joitakin heikohkoja sekaisin olevia puusilppua. Pohjoisessa niitä oli aina kahdeksan metrin päässä eteläisestä kivijalasta. Länsipuolella oli enemmän hiiltä, palaneita kiviä ja tiilimurskaa. Alueen B:1 länsireunassa oli ainoa kohta, jossa isompien kivien välissä oli yhtenäinen kivirivi. Isomista kivistä lähti koilliseen 1 -1.5 metriä pitkät epämääräiset kivirivit, joiden välissä oli runsaammin palaneita pikku kiviä. Kyseessä voi olla edellisen puulattiarakennuksen uuninpohja. Täysin varmasti ei voi sanoa onko kyseessä yksi rakennus. Rakennuksen mahdollisen koilliskulman kohdalla oli uuden vanerikehikon jäänteet. Sen länsipuolelle tehtiin lattiaautojen alle profiili ruutuihin 23343/51555-6. Puhdas hiekka oli sen alla lähes välittömästi.

Alueella B:4 oli jäljellä muutama lauta sekä ohut nokikerros ja hiiltä, palanutta kivimurskaa muutaman seinän aluskiven pohjoispuolella noin 4.5 metrin leveydeltä pohjoiseenpäin. Edellisten alueiden välillä ei ollut kivijalkaa eikä nokea tai lattiapuiden jäännöksiä muutamaa puuta lukuunottamatta. Alueen poikki kulki uusi oja, jossa useimmat puut olivat.

Maa oli rakennuksen säilyneiden osien kohdalla etupäässä tummaa mullan sekaista hiekkaa. Päämaalaji sen pohjois-, itä- ja eteläpuolella oli osittain mullan sekaista hienoa hiekkaa.

Rakennuksen itäpuolelta pääalueen rajalta tuli esiin puolikaaren muotoinen savinen siltti-vyöhyke, jonka sisäpuolella oli mullan sekainen savinen siltti. Kohdasta paljastui kaivon länsipuolikas alaspäin kaivettaessa. Kaivoa kaivettiin aluksi vain alueella B:1 tason 3 jälkeen alaspäin kerroskaivauksena, jotta alueen B:1 itäreunan kohdalla saataisiin kaivon poikkittaisprofiili. Tämän jälkeen kaivausta laajennettiin alueella B:6. Silttikerroksista muodostui pyöreä rinki, jonka läpimitta oli neljä metriä. Renkaan paksuus oli noin 50 cm. Sen keskellä oli noin 1 x 1 metrin kokoinen mullansekainen savinen siltti ja isoja kiviä.

Rakennusjäännöksen ja kaivon eteläpuolella oli kivikerros eteläreunan uudehkoon ojaan saakka. Kiviä oli melko vähän kivijalan pohjoispuolella. Ojan pohjoispuolella oli noin kahden metrin leveydeltä uusia isompia kiviä, kaakeleita ja esineistöä. Rakennuksen luona oli 1 metrin leveä tumma mullan sekainen hiekkavyöhyke, jossa oli runsaasti pieniä palaneita kiviä. Se kuului vanhoihin kerroksiin. Palaneita kiviä oli myös hiukan uudemman kivikerroksen joukossa. Ojasta erkani uusi oja lounaaseen ruutujen 23342/51546-47 kohdalla. Se oli alueelta A tulevan ojan pää.

Alueilta B:1-3 tuli koko pituudeltaan esiin jo edellisessä tasossa hiukan esillä ollut NE-SW-suuntainen oja. Se kulki suoraan rakennusjäännöksen läpi tai rakennusten välistä. Se yhtyi eteläosassa olevaan ojaan. Ojassa oli puujäännösten lisäksi savisen siltin alla muovia. Ojan pohjoispään kohdalla, sen itäpuolella, pohjoisprofiilin kohdalla oli palaneiden kivien ja noen keskittymä 150 x 100 cm alueella ruuduissa 23354-5/51555-6 (=kellarikuoppa 1). Sen itäpuolella oli pohjoisprofiilin ääressä tumma mullansekainen hiekka (=kellarikuoppa 2). Niiden eteläpuolella oli toinen nokikeskittymä ruudussa 23351/51554.

Tasossa 3 (kartta 12; kuvat 167-182 ja 186; diat 178-193) tuli yli puolesta kaivetusta alueesta esiin puhdas vaalea hieno hiekka. Alueella B:1 rakennuksen eteläisen kivijalan molemmilla puolilla oli vielä sekoittuneita kerroksia. Alue B:4 kaivettiin kerroskaivauksena yhteys 2:na puhtaaseen maahan saakka. Alueen pohja vastasi lähes tarkalleen muiden alueiden tasoa 3, paitsi syvemmälle menevältä länsiosastaan. Alueelta B:4 ja alueelta B:3 tuli enemmän esiin eteläseinän aluskiviä. Alueelta B:4 tuli myös länsiseinän kiviä esiin, joten rakennuksen lounaisnurkka saatiin hahmoteltua. Myös yksi erillinen iso länsiseinän kivi (luoteiskulma ?) sijaitsi 4.5 metriä pohjoisempaan. Kivijalan sisäpuolella alueen B:3 puolelta tuli esiin seinän suuntainen hiiltynyt puu. Noin kolme metriä itään edellämaitusta kulmasta kohdassa, jossa yhtenäinen kivijalka loppuu lähtee hiiltynyt lauta koilliseen. Ne olivat nokimaassa. Kaikille näille oli jatkoa alueen B:4 "tasossa 2". Alueen B:4 länsiosasta tuli länsiseinän kivijalan kohdalla uudempi ylhäältä noin 1.25 cm leveä pyöreä kuoppa, joka oli noin 60 cm syvä. Kuopassa oli runsaasti kiviä. Sen kaakkoispuolella oli pienempi kuoppa.

Alueella B:1 rakennuksen mahdollisten itäseinän aluskivien ulkopuolella oli harmaanruskea mullansekainen hieno hiekka. Kyse voi olla vanhan rakennuksen seinän äärellä olleesta kaivannosta tai rakennusta nuoremasta ojasta. Isompi kivi, mahdollinen nurkkakivi, oli ruudussa 23344/51559, jolloin rakennuksen leveys olisi 5.5 metriä. Se oli samalla korkeudella kuin

mahdollinen kaakkoiskulman kivi.

Rakennusjäännökset ovat hyvin katkelmallisia ja ne antavat monelle tulkintavaihtoehdolle tilaa. Yhden vaihtoehdon mukaan kyseessä voi olla yhtenäinen parituparakennus. Itäinen tupa olisi 8 m pitkä ja leveys yksittäisen kiven ja kunnolla säilyneiden lautojen perusteella 5-5.5 metriä. Eteinen/kamari olisi 4 metriä pitkä. Ruudun 23345/51550 ison kiven kohdalta lähti mahdollisen itäisen tuvan ja kamarin/eteisen välisen seinän aluskiviä ja/tai itäisen tuvan lounaiskulman uunin pohjan kiviä kaksi metriä koilliseen. Läntinen tupa olisi jälleen 4.5 metriä pitkä. Sen leveys oli yksittäisen kiven ja nokikerroksen perusteella 4.5 metriä. Rakennus on voinut olla samanlevyinen koko matkaltaan, mutta pohjoispuoli on tuhoutunut maanmuokkauksessa. Läntisen rakennuksen aluskivet olivat alueella B:4 korkeudella 7.70-7.85 m mpy. Ne laskivat itäänpäin. Itäisen rakennuksen aluskivien korkeus alueella B:1 oli lännessä 7.75 m mpy ja idässä 7.48 m mpy hiukan epävarmoissa kivissä.

Itä- ja länsitupien eteläseinän alapuoliset kivet eivät ole aivan samalla linjalla vaan läntiset ovat hiukan etelämpänä ja hiukan eri suunnassa. Samoin tupien välissä oletetun kamarin ja eteisen kohdalla ei ole ollut tai ei ole säilynyt aluskiviä. Alueen halki kulkee uusi oja, joka on voinut tuhota ne. Kohdalta puuttuu kuitenkin myös nokikerros ja puujäännökset muutamaa lautta lukuunottamatta. Itäisessä tuvassa on puita runsaasti ja läntisessä tuvassa nokikerros ja muutama hiiltynyt lauta osoittamassa lattian paikkaa. Näyttää todennäköisemmältä että kyseessä on kaksi erikokoista rakennusta, joiden väliä ei ole rakennettu tai se on ollut kevytrakenteinen, mahdollisesti läpikuljettava. Läntisemmän rakennuksen pituus on ollut 4.5 metriä ja leveys mahdollisesti 4.5 metriä. Itäisempi rakennus on sijainnut 4 metriä idempänä. Se on ollut 8 metriä pitkä ja mahdollisesti 5-5.5 metriä leveä. Sen ja läntisen rakennuksen leveys on epävarma, koska pohjoisosa on tuhoutunut maanmuokkauksessa. Itäisen tuvan lounaisnurkassa ruuduissa 23344-345/51550-551 on useampia kiviä ja palaneita pikkukiviä, jotka voivat viitata tulisijaan. Kohdalta löydettiin myös padan haahlat. Läntisessä rakennuksessa ei ollut tulisijan pohjakiviä. Sen kohdalla ei ollut myöskään palaneita pikkukiviä kuten itäisen rakennuksen ympäristössä. Tämäkin viittaa siihen että kyseessä ei ole parituparakennus vaan kaksi eri rakennusta, joista toinen oli lämmitettävä ja toinen kylmä.

Kolmannessa vaihtoehdossa kyseessä voi olla kaksi samankokoista (8 m pitkiä) tupaa ilman eteistä, joista toisessa tuvassa on uuni. Vastaavanlainen rakennus löytyi vuoden 1989-93 kaivauksista. Neljännessä vaihtoehdossa rakennukset ovat voineet sijaita NE-SW-suunnassa. Tällöin niiden pohjoisosat olisivat tuhoutuneet maanmuokkauksessa. Myös uunit ovat voineet sijaita täällä. Tämä vaihtoehto tuntuu kuitenkin hyvin epätodennäköiseltä.

Tasossa 3 kaivon länsipuolisko kaivettiin vielä tasokaivauksena.

Ruudusta 23347/51551 tuli nokikeskittymä ja palaneita kiviä. Pohjoisprofiilin äärellä kivikeskittymä (kellarikuoppa 1) ja sen itäpuolinen sekoittuneen maan kerros (kellarikuoppa 2) jatkuivat vielä (kuva 186). Pääalueen länsiprofiilin äärellä ruuduissa 23352-353/51550 oli osittain mullan sekainen hieno hiekka-alue, jossa oli nokea.

Uudet ojat olivat selvästi näkyvissä. Eteläinen jätettiin osittain kaivamatta poikkileikkauksen saamiseksi. Kumpaisenkin ojan pohjalla oli uusien löytöjen mm. muovien lisäksi ohuita puuriukuja. Eteläisen ojan pohjoispuolella 3 metrin päässä oli uusi samansuuntaisen ojan alku, joka lähti NE-SW-suuntaisesta ojasta kaakkoon. Siitä oli selvästi erottuvana vain 4 metriä.

Tasoon 4 (kartta 13; kuvat 183-185 ja 256-258; diat 194-196 ja 274-276) tutkittiin tasokaivauksena pohjoisreunan itäistä likamaata (=kellarikuoppa 2), luoteiskulman likamaata ja rakennuksen kivijalan ympäristöä. Jälkimmäisen kohdalta tuli esiin vaalea hieno hiekka. Vain aivan kivien juuresta ja alueen B:3 länsiosan ylempänä sijaitsevalla alueella oli vielä harmaanruskea mullansekainen hieno hiekka. Alueen keskellä oli uusien ojien T-muotoisen risteyksen jäännökset, jossa oli puujäännöksiä.

Tasoon 5 (kartta 13; kuvat 259-260 ja 262; diat 277-278 ja 280) mennessä alueen B:3 ja ruutujen 23351-352/51550 alueilta tuli myös esiin puhdas hieno hiekka. Pohjoisreunan itäistä likamaa-alueetta, kellarikuoppa 2:ta, kaivettiin **tasoon 6** (kartta 13; kuva 263; dia 281) saakka. Se oli osittain noen ja mullan sekaista hienoa hiekkaa, jonka itäosassa oli NE-SW-suuntainen nokiraita.

Muut alueet kaivettiin kerroskaivauksena tason 3 jälkeen. Alueen B:1 pohjoisreunassa uuden ojan päässä itäpuolella ollut 110 x 70 cm kokoinen kivikasa, **kellarikuoppa 1** (kartat 14-16 ja 24; kuvat 186-196; diat 197-207) ruuduissa 23555-556/51555-556, kaivettiin suuripiirteisenä kerroskaivauksena. Vain hiukan toisistaan eroavat kerrokset kaivettiin yhdessä, mutta dokumentoinnissa ne piirrettiin tarkasti erilleen.¹ Uusi oja sivusi yläpuolelta kellarikuoppien 1 ja 2 länsiosia.

Ensimmäinen kerroskaivausyhteys 1 oli tason 3 (kartta 12) jälkeen kaivettu noin 45 cm paksu tiivis kivikerros, harmaanruskea mullan sekainen hiekka- ja nokikerros ja syvemmällä noki-hienon soran ja mullan sekainen hiekka, jonka pinta oli kerroskaivausta aloitettaessa korkeudella noin 7.20 m mpy. Yhteyden pinnan kivet olivat tulleet esille tasossa 2 korkeudella 7.30 m mpy.

Yhteyden 1 alta tuli yhteys 2 (kartta 14; kuva 187, dia 198), joka muodostui silttisestä hiekkakerroksesta ja muista pienemmistä kerroksista kuten mustasta mullansekaisesta silttisestä hiekasta ja osittain noen sekaisesta silttisestä hiekasta, joiden pinnat olivat korkeudella 6.72-6.85 m mpy. Tämän alta tuli korkeudelta 6.69-6.77 m mpy palanut silttinen hiekka nokiläikkineen (yhteys 3=nokikerros, kuva 188, dia 199)), jonka keskellä oli osittain palanut silttinen hiekka. Yhteyden reunoilla oli yhtenäisempiä nokialueita tai noen sekaista silttistä hiekkaa. NE-SW-suunnassa neliömäiseksi (90 x 90 cm) muodostuneen kuopan 40 cm korkeat seinämät dokumentoitiin tässä vaiheessa (kartta 14). Niiden yläosa oli kuopan ulkopuolella ollutta harmaata mullan sekaista silttistä hiekkaa (yhteys 5), joka oli painunut kuopan keskustaa kohti. Profiilin keskiosa oli jäljellä kuopan sisäpuolista silttistä hiekkaa (yhteys 2) ja alaosa palanutta hiekkaa (yhteys 3). Kerroksissa oli horisontaalisia hiiliviiruja, jotka paljastuivat myöhemmin profiilin sisällä olevien myöhemmin esiinotetun puukehikon I-puukerroksen sisäpuolelta hiiltyneiden lautojen jäännöksiksi (yhteys 6). Palaneen yhteyden 3 alapuolella laudat eivät olleet hiiltyneet.

Seuraavassa vaiheessa kaivettiin puukehikon, hiiltyneiden horisontaalisten lautojen (I-puukerros) takaa, ulkopuolelta. Puukehikkoa varten kaivetun kuopan ulkopuolen täyttämiseen käytetyt maakerrokset (yhteys 5) poistettiin koskemattomaan silttiseen hiekkaan (yhteys 7) saakka (kuvat 189-199, diat 200-201). Kuopan sisäpuolella sekoittunutta silttistä hiekkaa (yhteys 2) poistettiin lautoihin saakka vain paikoitellen tässä vaiheessa. Tämä tilanne dokumen-

¹ Valokuvissa ja dioissa ei oli kellarikuoppien 1 ja 2 ja kaivon kerroskaivausalueiden kohdalla yhteysnumerointia, koska aiemmin tehtyjen kuviin ja dioihin ei katsottu saatavan liitetyksi niitä järkevästi sanallisen kuvauksen rinnalle. Yhteysnumeroita on niin vähän kohdetta kohden, että sekaannusta tuskin pääsee syntymään.

toitiin niin sisä- kuin ulkopuolelta (kartta 15). Seinälaudat tulivat vain enimmäkseen ulkopuolelta esiin. Laudat olivat noin 20 cm leveitä. Niiden yläpinnalta oli korkeudella 6.90-6.70 m mpy. Ne olivat erittäin ohuita (4-7 mm) ja hauraita eivätkä pysyneet koossa niitä tukevien maiden poiston jälkeen. Kulmien rakenteet olivat erittäin heikkokuntoiset. Niissä näytti kuitenkin seinälauta menevän kahden toisesta suunasta tulevan laudan väliin. Niiden päät oli mahdollisesti lovettu ylä- tai alapuolelta. Puukehikon kulmat olivat tasanurkkaiset tai ylimenevät osat olivat tuhoutuneet. Kulmapaaluja tai muita tukevia paaluja ei ollut.

20-25 cm paksu yhteys 3 poistettiin, jolloin sen alta tuli vaaleahko kerroksellinen silttinen hiekka (yhteys 4) korkeudella 6.60-6.70 m mpy (kartta 13; kuva 191, dia 202). Kerros näytti muodostuneen veden vaikutuksen alaisena. Kehikon sisään sen eteläosaan tehtiin 30 cm syvä kaivanto. Kaivanto laajennettiin käsittämään koko kuoppa (kuva 192, dia 203). Kerroksellinen pieniä puurosia sisältävä silttinen kerros oli noin 20-40 cm paksu kuopan alueella. Sen alapuolisen harmaan silttisen hiekan (yhteys 8), pinnalla oli ruostetta ja hiiltä korkeudella 6.32 m mpy. Sen yläpinta nousi kuopan keskeltä pois päin. Samalla saatiin esiin reunojen etupäässä hiiltyneen I puukerroksen alapuolisen II puukerroksen maatumassa olevat laudat, jotka dokumentoitiin (kartta 13; kuvat 192-196, diat 204-207). Laudat olivat tuhoutuneet kokonaan nurkkien kohdalta. Aiemmin kaivettujen I puukerroksen laudat oli romahtaneet pois sitä tukevien maakerrosten poistamisen jälkeen. II puukerroksen lautojen alareunat olivat noin korkeudella 6.30 m mpy. Niiden alla oli yhteyteen 6 luetut muutama kivi (noin 6.42 mpy) yhteydessä 8 päällä, mutta varsinaista yhtenäistä aluskiviriviä ei ollut. Puukehikon koko oli 1 x 1 m ja eri vaiheissa dokumentoituja 2-3 horisontaalista lautakertaa oli säilynyt noin 70 cm korkeudelta.

Kuopassa ei ollut mitään selvästi erottuvaa pohjaa. Mitään merkkejä puulattiasta tai laattakivistä tehdystä pohjasta ei ollut. Yhteyden 8 pinnalta, joka viimeistään on ollut kellarikuopan pohja koska puuseinät loppuivat siellä, entiselle poistetulle maanpinnalle oli matkaa 1.20 metriä. Toisesta mahdollisesta, edellistä huonommasta, kellarikuopan pohjasta eli yhteyden 4 pinnalta oli 80-90 cm maanpinnalle. Kolmannesta epätodennäköisestä kellarikuopan pohjasta, yhteyden 3 hiilikerroksesta, oli 70-80 cm vuoden 1996 maanpinnalle.

Pohjoisprofiilista otettiin maaperänäytteet makrofossiilitutkimusta varten (ks. liite VIII, kohde F). Kuopan näytteet sisälsivät samanlaista materiaalia kuin varsinaisten kaivausalueiden ulkopuolinen jätekuoppa ja alueen D jätekuoppa. Siinä oli melko vähän kasvijäännöksiä määrittään ja lajimääriltään. Kerroksissa oli runsaasti luita, kalojen ruotoja ja nikamia kuten myös vastaavissa jätekuopissa.

Alueen B:1 pohjoisraja kulki kuopan pohjoisosan läpi jättäen osan pohjoisseinästä ulkopuolelle. Kaivausaluetta laajennettiin profiilin kohdalla kellarikuopan pohjoisseinän itäpuoliskon lautoihin saakka dokumentointia varten. Dokumentointikohtaan tehtiin lisäksi lopuksi syvempi kuoppa rakenteiden loppumisen ja maaperän toteamiseksi. II puukerroksen laudan alla oli alle 10 cm puukehikon ulkopuolista yhteyttä 7, sitten 15-17.5 cm yhteyttä 8. Korkeudella 5.97 m mpy oli puhdas märkä savi (yhteys 9).

Mikä oli tämän rakenteen käyttötarkoitus? Se on voinut olla rakennuksen alla sijainnut kellarikuoppa. Kellarikuoppien 1 ja 2 ympäristössä ei ollut merkkejä vanhoista rakennuksista, mutta se ei todista etteikö rakennusta ole voinut olla, sillä alueen yläkerrokset on tuhoutunut käytännössä kokonaan kaupunkiajan jälkeisissä myllerryksissä. Kuopan alaosa on kuitenkin mitä ilmeisin täyttynyt siltillä veden vaikutuksen alaisena. Kuopan yläosa yhteys 3 korkeudelta lähtien on joutunut myöhemmin tulen vaikutuksen alaiseksi, jolloin laudat ovat hiiltyneet.

Tähän vaiheeseen liittyvät yhteyden 1 palaneet kivet. Mikä sitten on kellarikuoppa 1 ja kellarikuoppa 2 yhteydet toisiinsa. Ovatko ne samanaikaisia ja mikä oli niiden käyttötarkoitus tässä tapauksessa? Rakenteet ovat vinoittain vieretysten samansuuntaisina, joten ne luultavasti liittyvät toisiinsa. Rakenteiden ympäristön kaivauskerroksista päätellen ne on tehty yhtäaikaan. Myös kellarikuoppa 2/kaivo näyttää täyttyneen/täytetyn vaalealla hiekalla (yhteys 2), jonka päällä oli palanut kerros ennen yhteyttä 1.

Ovatko kuopat liittyneet vettä tarvitseviin töihin? Ilman kunnollista, nyt ainakin puuttuvaa, pohjaa vesi ei ole pysynyt kuopassa. Kuopan seinissä ei ollut myöskään tuohia, joita oli kellarikuoppa 2:ssa ja alueen B eteläosan kaivossa estämässä veden poistumista ja hiekan sisääntuloa. Tosin aikaisempien kaivausten kaivossa ei myöskään ollut lautapohjaa tai tuohia. Kaivo se ei ole korkean sijaintinsa takia. Kellarikuoppa 2 meni vielä 1.3 metriä syvemmälle. Se on myös tuskin ollut mikään sadevesikaivo.

Kellarikuoppa 2/Kaivo (kartat 17-19 ja 24; kuvat 264-280; diat 282-301) sijaitsi alueella B:1 ja B:7 edellisen kuopan koillispuolella ruuduissa 23355-357/51556-558. Kellarikuoppaa kaivettiin alueella B:1 tasoon 6 asti korkeudelle 6.75 m mpy tasokaivauksena, jonka jälkeen se kaivettiin kerroskaivauksena suoraan sitkeään savipohjaan saakka (yhteys 10). Yhteys 1 oli tasoissa näkynyt harmaanruskea mullan sekainen hiekka, jossa oli tiilimurskaa ja hiiltä. Se oli 50 cm paksu tason 1 pinnasta laskien. X-linjalta 23356 piirretyissä profiilissa näkyy sen pohjaa kohti kapeneva muoto. Profiilissa näkyy myös tämän kerroksen alaosan muodostuvan palaneesta hiekasta.

Yhteyden 1 alapuolinen kerros (yhteys 2) kaivettiin yhdellä kertaa korkeuden 6.75 m mpy alapuolelta. Sen yläosa oli yhtenäinen 75 cm paksuudelta. Alaosa muodostui 25 cm paksusta kerroksesta, jossa oli ohuita erilaisia kerroksia. Kerroskaivausalueen kaakkoiskulmasta tuli esiin pystypaalu ja reunoilta paalun taakse menevät horisontaaliset laudat. Ne kertoivat, että kyseessä oli mahdollisesti kellarikuopan äärimmäinen kaakkoisnurkka, joka jatkui alueen B:1 pohjoispuolelle. Alueelle B:7 avatussa laajennusosassa saatiin selville että kyseessä oli lähes neliömäisen 120 x 120 cm kokoisen laatikon kaakkoisnurkka (yhteys 5). Laatikon itäseinä oli SE-NW-suunnassa kuten kellarikuoppa 1 sen vieressä. Alueen B:1 pohjoisprofiili (kartta 17) piirrettiin x-linjan 23356 kohdalla, josta otettiin maaperänäytteet makrofossiilitutkimuksia varten (ks. liite VIII, kohde C). Se sijaitsi kuopan nurkan kohdalla. Seinien laudat piirrettiin myös. Lautojen ulkopuolelta ei kaivettu alueella B:1.

Suurin osa kuopasta sijaitsi alueen B:1 pohjoispuolella. Kaivausaluetta päätettiin laajentaa, vaikka W-E-suuntaisen viemärilinjaa varten tehty kaivanto alkoi kuopan kohdalla. Kaivanto oli kaivettu kuitenkin niin loivasti että kuopan kohta oli säilynyt. Sekoittuneiden uudempien maiden poiston jälkeen ensimmäiseksi kaivettiin harmaanruskea mullan sekainen hiekka (yhteys 1), joka paksuni kuopan keskustaa ja myöhemmin löydettyä tynnyriä kohden. Sen alaosa muodostui ensimmäisessä kartoitusvaiheessa harmaaruskean mullan sekaisen hiekan lisäksi palaneesta kivimurskasta, tiilimurskasta ja hiilestä, jonka korkeus oli kuopan keskellä 6.40 m mpy (kuva 269, dia 289). Sen alta paljastui kuopan reunoilta keskustaan laskeva silttinen ruskea hiekka (yhteys 2). Edelliset kerrokset näkyvät myös alueen B:1 pohjoisprofiilista kuopan kohdalla tehdyssä profiilissa. Profiilissa näkyvät kerrokset ovat korkeammalla johtuen profiilin sijainnista kuopan reunalla. Ensimmäisen kerroksen alla profiilissa näkyy myös palanutta hiekkaa. Kuopan länsi- ja pohjoispuolta ei kaivettu muuta kuin seinämien romahdusvaaran poistamiseksi.

Toisessa vaiheessa silttinen ruskea hiekka (yhteys 2) poistettiin tasoon, jossa tuli esiin puukehikon yläreuna korkeudella 6.27-6.38 m mpy (kuva 270, dia 290). Kehikon koillispuolella yhteyden 2 alta tuli puukehikon ylä- ja ulkopuolelta yhteys 3 (silttinen hiekka, osittain mullan sekainen värjäytynyt silttinen hiekka).

Kehikon sisällä oli yhä samaa silttistä hiekkaa (yhteys 2) kuin aikaisemmin yläpuolella. Kerros jatkui kehikon sisällä noin 40 cm ja se sisälsi vähän puusälää. Sen alta tuli lautojen alareunan tasolta länsipuoliskossa mullansekainen hiekka (yhteys 7) ja itäpuoliskosta notkea, erittäin tahmea kostea harmaa savi (yhteys 10), joka oli puhdas kerros. Kerrokset sijaitsivat korkeuksilla 5.70-5.90 m mpy. Yhteydessä 7 kehikon keskellä oli esillä tynnyrin yläosa (yhteys 8). Yhteys 7 oli syntynyt kun tynnyriä varten oli kaivettu kuoppa saveen. Tynnyrin poiston yhteydessä havaittiin että yhteyden 7 alta tuli pian esiin yhteyden 10 savi. Tynnyrin ympärillä oli kapea 3-5 cm paksu noen ja mullan sekainen hiekka (yhteys 6), jossa oli tuohilevyjä jonkinverran. Se loppui myös nopeasti ja savi ympäröi suurimmaksi osaksi tynnyriä.

Puukehikon ulkopuolella, sen esiintulleen rakenteen yläpinnan alapuolelta, ei kaivettu. Ainoastaan kuopan koillispuolelle kaivettiin kapea kaivanto kuopan ulkopuolisen maaleikkauksen esillesaamiseksi. Tasoissa näkyvän yhteyden 3 alla oli yhteys 4 (sekoittunut silttinen puusilppua sisältänyt hiekka). Yhteydet 3-4 olivat kehikon teon jälkeen kehikon ulkopuolelle laitettua täyttömaata. Ne vastasivat kellarikuopan 1 yhteyttä 5. Alimpana oli puhdas silttikerros (yhteys 9), joka vastaa kellarikuopan 1 yhteyttä 7.

Kehikko oli kooltansa noin 1.20 x 1.20 metriä. Se ei ollut täysin neliömäinen. Nurkissa oli pystyyn lyödyt alapäästään teroitettut paalut, jotka oli ilmeisesti katkaistu myöhemmin tarkoituksellisesti yläpäästään. Paalut olivat läpimitaltaan erikokoisia. Paksuin oli 15 cm ja kapein 4 cm, joka oli lähinnä lankku. Niiden ulkopuolella oli päällekkäin horisontaalisesti asetetut 2-3 lautakertaa. Laudat pysyivät paikoillaan paalujen avulla. Mitään salvoksia ei ollut. Laudat ulottuivat paalusta paaluun muualla paitsi länsisivulla, jossa alimmassa kerroksessa oli kaksi sisäänpäin tulevaa lautaa ja paalujen välissä paalu tukemassa niitä. Yksi erillinen paalu oli tämän paalun koillispuolella. Laudat olivat leveimmillään 30 cm. Palamisen jälkiä ei ollut puissa. Eteläseinän laudan länsipäässä oli kaksi neliömäistä reikää (2.5 x 2.5 cm), joista toisessa oli 5 cm pitkä puutappi. Itäseinän eteläpäässä oli mahdollisesti tehty kolo. Kehikon rakenne on jatkunut ylöspäin, mutta se on tuhoutunut/tuhottu. Paaluista otettiin näytteitä talteen dendrokronologianäytteitä varten, mutta ne eivät kelvanneet analyysintekoon.

Kehikon keskellä ollut kuusesta tehty melko suoraseinäinen tynnyri (yhteys 8; KM 98021:7076) oli 70 cm korkea, 58 cm leveä ja 49-52 cm sisähalkaisijaltaan. Sen yläpinta oli parisenkymmentä senttiä korkeammalla kuin yhteyksien 7 ja 10 yläpinnat. Se sisälsi samaa maata kuin yläpuolinen silttinen ruskea hiekka (yhteys 2), mutta se oli likaisempaa ja sisälsi yläosassaan runsaammin puusilppua (erilaista sälettä ja tikkua) ja alemmaksi mentäessä pientä tuohinyhtää. Tynnyri koostui 17 laudasta, jotka olivat 1 cm paksuja ja 7-12 cm leveitä. Tynnyrissä oli jäljellä neljä vannetta paksuudeltaan 1.5-2 cm. Kolme sijaitsi keskellä tynnyriä 12-18 cm eroilla toisistaan. Ylin vanne oli kauempana 25-28 cm:n päässä 8 cm tynnyrin yläpinnasta. Tynnyrin alaosa oli tuhoutunut mahdollisesti noin 10 cm matkalta, jossa on luultavasti sijainnut viides vanne. Tynnyrin pohjan seinämät muodostuivat tässä kohtaa tuohista ja niiden päällä oli harvaksen keskustaa kohti asetettuja pieniä lautoja. Niiden alaosat oli kiilattu pohjalle asetetun yhden isomman laudan avulla, joka sijaitsi korkeudella 5.07 m mpy. Laudan alla oli puhdas savi.

Onko kyseessä jonkinlainen kaivo entisen joen läheisyydessä vai jonkinlainen vesisammio, jota on käytetty nahkojen parkitsemiseen tai muuhun vastaavaan työhön. Tällöin tynnyrin, yhteyksien 7 ja 10 yläpintojen korkeudella on voinut olla jonkinlainen lattiataso, josta olisivat merkkeinä kuopan sisäpuolella sijaitsevat tolpat ja seinien reiät. Kehikon yläosan purun yhteydessä ja rakenteen täyttämisen yhteydessä myös mahdollinen pohja on poistettu. Vanhaan maanpintaan nähden rakenne on pinnasta pohjaan 2.50 metriä syvä kun alueen B eteläosan kaivo oli 3 metriä syvä. Jäljempänä selostettujen makrofossiilitutkimusten perusteella näyttää että tynnyri oli täytynyt kaupunkiajalla vähitellen ja tynnyrin yläpuoliset kerrokset nopeasti kuten on käynyt myös ilmeisesti alueen B eteläosan ison kaivon kohdalla.

Kuusesta tehdyn tynnyrin lautoja yritettiin ajoittaa Joensuun yliopiston P. Zetterbergin toimesta. Kimpilautoista valittiin viisi edustavinta. Kolmen laudan lustosarjat vastasivat toisiansa, mutta kahdessa oli häiriöitä. Niitä ei voitu siten suoraan rinnastaa muihin eikä tynnyrin pohjalla olleeseen lautaan. Saatuja lustosarjoja ei voitu rinnastaa kuusesta laadittuun lustokalentereihin eikä mihinkään yksittäiseen Suomessa tai lähialueilla ajoitettuun näytteeseen. Tynnyriin on voitu käyttää valikoitua puuyksilöä, jonka paksuuskasvu ja siten lustosarja poikkeaa samaan aikaan eläneistä saman lajin puuyksilöistä tai tynnyri voi peräisin ulkomailta, jolloin sitä pitäisi verrata ulkomaisiin aineistoon (ks. liite IX).

Kuopan alueen B:1 pohjoisprofiilista ja tynnyrin sisältä otettiin maaperänäytteet makrofossiilitutkimuksia varten (ks. liite VIII, kohteet C ja B). Tynnyrin maakerrokset muodostuivat tutkimusalueen kasvijäännemäärältään rikkaimmaksi makrofossiilitutkimuskohteeksi. Kuten Terttu Lempiäinen toteaa: Tähän ja eteläosan kaivoon *“on kasaantunut/heitetty lähes kaikkien tärkeimpien taloudessa käytettyjen kasviperäisten hyödykkeiden jäänteet: viljat vanhoine rikkaruohoineen, muut hyötykasvit, kuten hamppu, pellava, humala, viikuna ja suuri joukko intensiivisestä ihmistoimintaa osoittavia kulttuuririkkaruohoja. Joukkoon on kulkeutunut jonkin verran ympäristön luonnonvaraista kasvilajistoa, kuten rantakasveja ja puiden sekä pensaiden jäänteitä.”*

Kasvijäänteitä tunnistettiin 7747 (kasvilajeja/taksoneita 65), kun toiseksi rikkaimmassa kohteessa kaivon hirsikehikon sisällä niitä oli 4142 (89 kasvilajia) ja kellarikuopan 2 yläosassa oli 221 (14), kaivon yläosassa ja kaivon ulkopuolisessa täyttömaassa 524 (29) ja kaivausalueiden ulkopuolisessa jätekuopassa 44 (15) ja kellarikuopassa 1 40 (13) ja alueen D jätekuopassa 227 (13). Tynnyrin pinnassa maanäytteet olivat likaista puuroskaista hiekkamaata. Tynnyrin keskiosassa oli erityisen runsaasti kasvijäänteitä. Pintakerros oli huomattavasti köyhempi. Tynnyriä ympäröivässä likaisessa savessa oli vain vähän puuhiiltä ja määrittelemätöntä kasviroskaa. Suurimmat kasvijäänneryhmät olivat kulttuuririkkaruohot ja ruderaatit sekä ranta-, vesi- ja suokasvit. Viljoja ei ollut, mutta muita hyötykasveja esiintyi kuten hamppu, humala, pellava ja viinirypäle. Luonnosta kerättäviä marjoja olivat mm. ahomansikka, hullukaali, ruusu, hilla, *vaccinium ssp.* (=mustikka/puolukka/juolukka/karpalolajit) ja vadelma, joista viimeistä oli eniten. Samoin oli peltorikkaruohoja. Sammalta, varsinkin rahkasammaleen varsia ja lehtiä oli kerroksissa.

Tynnyrin yläpuoliset kerrokset puukehikon sisäpuolella olivat täysin erilaiset verrattuna tynnyrin sisäosan kerrokseen. Hyötykasvit puuttuivat, kerättyjen luonnonkasvilajien määrä vähäni, ranta-/suo-/vesikasvien määrä oli vähäinen. Kerroksissa oli taas luita, kalojen ruotoja ja nikamia.

Rakennuksen sisällä alueella B:1 ruuduissa 23347-348/51551-552 ollut **noen, palaneiden kivien, palaneen kivimurskan ja tiilien kerros** kaivettiin tason 3 jälkeen kerroskaivauksena

pohjaan (kartta 20; kuvat 197-198; diat 208-209). 350 x 220 cm kokoinen N-S-suuntainen rakenteeton kuoppa kaivettiin kahdessa lohossa, jolloin saatiin W-E-suuntainen poikkittäisprofiili. Kuoppa oli keskellä 35 cm syvä laskettuna tasosta 3 lähtien. Se sijaitsi välittömästi oletetun uunin pohjoispuolella.

Alueen B:1 luoteisosassa uusi **NE-SW-suuntainen oja** (kartta 20; kuvat 199-201; diat 210-212) kaivettiin tason 3 jälkeen pohjaan saakka kerroskaivauksena kahdessa vaiheessa. Ensiksi poistettiin tumma mullansekainen hiekka, jonka alta tuli esiin ojan pohjalta pitkittäin asetettujen eripituisten riukujen kerros. Puukerros poistettiin lopuksi. Oja laski koilliseen. Lounaispään pohjakorkeus oli 7.15 m mpy ja koillispäässä 6.94 m mpy. Se oli kaivettu yli 30 cm puhtaaseen hiekkakerrokseen. Ojan pohjalta poistetulle maanpinnalle oli 80 cm. Oja kuului uudempiin ojiin. Sitä ei oltu merkitty vielä 1920-luvun karttaan, johon on merkitty runsaasti oja. Alueella B:2 olevat saman ojan pohjakerrokset kaivettiin sensijaan tasokaivauksena tasoon 4 saakka. Tämän jälkeen puhtaaseen maahan vain hiukan kaivetut ojat kaivettiin kerroskaivauksena pois.

Kaivo (kartat 21-24; kuvat 204-255; diat 216-273) alueilla B:1 ja B:6 kaivettiin kerroskaivauksena alueella B:1 tason 3 jälkeen, mutta itäpuolisella lisäalueella B:6 jo tason 2 jälkeen. Kerroskaivaus aloitettiin alueen B:1 puolelta, jonka jälkeen jatkettiin kaivon sisäosien kaivamisella alueella B:6. Lopuksi palattiin jatkamaan kaivon ulkopuolisten alaosien ja alueiden B:1 ja B:6 välisen profiilin kaivamista alueelle B:1.

Alueella B:1 harmaanruskea mullan sekainen hieno hiekka (yhteys 1) vaalean savisen siltti-puolikaaren keskeltä kaivettiin ensiksi pois. Yhteys 1 kapeni alaspäin mentäessä nopeasti kaivon säilyneen puukehikon (yhteys 7) kohdalle. Ensimmäiset puut tulivat esiin korkeudella 6.23-6.35 m mpy. Sen jälkeen kaivettiin sen vieressä alapuolella, kaivon ulkopuolella sijainnutta, savista silttikerrosta (yhteys 6) pois. Tarkoituksena ei ollut kaivaa tätä kaivon rakentamisen jälkeen täyttömaana käytettyä heterogeenistä täyttömaata kokonaan pois vaan saada alueen B:1 itäreunan kohdalle kaivon tekemistä varten kaivetun kuopan poikkileikkaus esiin. Tätä kerrosta oli valunut kaivon hirsikehikon seinien päälle ja kaivon sisään vähän, sillä kaivon yläosan puurakenteet olivat tuhoutuneet ja tuhottu aikojen kuluessa ja kaivon täyttöön käytetty tumma maa, yhteys 1, oli antanut periksi.

Täyttömaana käytettyä savista silttikerrosta ja sen alapuolista sekoittunutta savea (molemmat merkitty yhteydeksi 6) ei saatu ensimmäisessä vaiheessa kokonaan toivotulle tasolle alueella B:1, koska kaivon lounaisnurkka meni ulos alueelta B:1. Alimmat hirret olivat erittäin sitkeässä sekoittuneessa savimaassa. Tilanteesta piirrettiin profiilikartat. Kaivon ulkopuolisista täyttemaista ja esillä olleesta kaivon yläosan sisäpuolisesta täyttemaasta, yhteydestä 1, otettiin kokonainen sarja maanäytteitä makrofossiilitutkimuksia varten (kartta 24, ks. liite VIII, kohde D). Kaivoa varten kaivetun kuopan koskematon ympärysmäa koostui pinnassa silttisestä hiekasta (yhteys 8), joka muuttui vähitellen pohjan sitkeään harmaaseen saveen (yhteys 9).

Kaivauksissa oli saatu esille oli osia kaivon pohjois- ja länsiseinistä (yhteys 7) eli kaivon luoteisnurkka. Kaivon länsiseinä oli NW-SE-suunnassa. Ylimpänä oli säilynyt 1-2 kerrosta erittäin huonokuntoista lankuista tehtyä kehikkoa. Niiden alla korkeudelta 6.25 m mpy alkoi hirsikehikko. Hirret oli vuorattu ulkopinnoltaan kokonaan etupäässä 1-3 kertaisesti isoilla koivun tuohilevyillä, jotka olivat lomittain pystyasennossa ulkopinta puuta vastaan. Salvoksien kohdat oli vuorattu tarkemmin. Niihin oli laitettu eri suuntaisia tuohia useampaan kerrokseen. Tuohien ylä- ja alareunat tai vain yläreuna menivät kaivon hirsien väliin. Tuohien leveys oli noin 35 cm ja pituus 35-50 cm riippuen puun koosta, josta se oli otettu. Länsiseinän ulkopuo-

lella pohjoispäässä oli alempana pystyyn lyötyjä lautoja (lev. 17-18 cm, pak. 2-5 cm) ja niiden takana vinosti asetettuja lautoja. Pohjoisseinän äärellä oli myös puu, joka tuki hirsisalvosta suoraan länsiseinän suuntaisena täyttömaista. Pohjoisseinän äärellä oli toinen vaakatasoinen tukipuu.

Kaivon ulkopuolen kaivamiseen palattiin uudelleen kun kaivon sisäosat alueella B:6 saatiin kaivettua. Tällöin kaivon itäseinän eteläosa saatiin kaivettua kokonaan esiin ja eteläseinä saatiin esiin pieneltä pätkältä. Hirsien edestä ja päältä, etupäässä länsiseinän edestä, poistettiin erisuuntiin asetetut laudat ja tuohet. Alta paljastui kuusi hirsikertaa, joiden ulkopinnat olivat veistämättömän pyöreät. Läntisten hirsien keskivaiheilla useimmissa oli pieniä rikkoontuneita kohtia. Sisäpuolella hirsi oli veistetty suoraksi. Hirsien poikkileikkaus oli 21-22.5 cm. Salvokset olivat tasanurkkaisia eli lyhytnurkkaisia, joita käytettiin kaivonarkkuihin ja luhtien rinnassa jo 1600-luvulla. Hirsien ulkopintaa oli veistetty salvoksen kohdalta joissakin hirsissä. Ylin salvos oli jo osittain pitkänurkkainen. Samoin ylimmät hirret oli veistetty jo kapeammiksi. Niiden päällä olleiden huonokuntoisten ensimmäisen ja toisen lankun väliin meni ulkopuolella olleet tuohet. Onko tuohia ollut ylempänä ei voida sanoa, koska ne ovat tuhoutuneet jos niitä on ollut. Varsinaisen hirsikehikon korkeus oli 1.25 m mpy. Dendrokronologia-näytteiksi otetuissa kaivon luoteisnurkan kolmessa salvotussa kulmahirressä (KM 98021:7077) kahdessa oli varmasti veistetyt urat alapinnoissa hirrensuuntaisesti hirsien yhteensovittamiseksi. Länsisivun ylempänä näytteessä se oli voimakkaasti veistettynä alapinnassa. Sen alapuolisessa ei ollut selvää uraa vaan puuta oli tasoitettu vain kaivon sisäpuoleiselta alapinnalta. Niiden välissä olevassa pohjoisseinän hirressä oli jälleen selvä ura keskellä alapintaa. Mitään tiivistäintä ei ollut hirsien välissä. Tappeja ei näkynyt ainakaan puretuissa kohdissa. Olivatko ne mahdollisesti vanhan hirsirakennuksen osia vai kuuluiko se kaivon rakenteisiin. Joensuun yliopiston P. Zetterberg ajoitti männystä veistetyt hirret kaadetuksi talvella 1617-18 (ks. liite IX).

Kaivosta saatiin poikkileikkaus, vaikkakin profiilit eivät olleet linjassa. Vanhojen profiilien kohdalla päästiin nyt kaivamaan hirsikehikon kohdalla puhtaaseen maahan saakka ja kaivon eteläinen poikkileikkaus saatiin esiin. Vaikka kaivon länsiseinän hirsirakenne kaivettiin esiin, niin kuopan läntisiä ääriiviivoja ei yritetty tavoittaa. Alueella B:6 kaivettiin edellisten profiilien kohtien lisäksi vain kaivon sisäpuolelta. Ulkopuoli jätettiin kaivamatta.

Alueella B:6 kaivon ensimmäiset kunnolliset hirsikehikon puurakenteet (yhteys 7) tulivat esiin korkeudella 6.35 m mpy (kartta 22). Ne olivat painuneet maan painosta kaivon kehikon sisäpuolelle. Vuoden 1996 maanpinta ennen kaavintaa sijaitsi tässä korkeudella 7.61 m mpy. Kaivon sisällä oli puiden yläpinnan korkeudella tumma hiekkainen savikerros ja isoja kiviä (yhteys 2, kuva 215, dia 228-229) korkeudella 6.16 m mpy. Tämä kerros oli 50-60 cm paksu. Kerros sisälsi enemmän kerroksia kuin pinnalta näytti. Ylimpänä oli tumma hiekkainen savi, jossa oli puusilppua ja hiiltä. Keskellä oli savinen hiekka ja alla uudelleen tumma hiekkainen savi ennen puukerrosta (yhteys 3). Yhteyden 2 tehtiin poikkileikkaus linjalle 23339-41/51560 (kuva 216, dia 230).

Edellisestä profiilista ja kaivon muista sisäpuolisista yhteyden 2 alapuolisista kerroksista otettiin maaperänäytteet makrofossiilitutkimusta varten (ks. liite VIII, kohde E). Kaivo sisälsi erittäin runsaasti kasvijäänteitä, niin viljakasveja (ohra ja ruis), muita hyötykasveja (humala, pellava, viinirypäleen siemen), kerättyjä luonnonkasveja ahomansikka, vadelma, hullukaali, *vaccinium ssp.* = mustikka/puolukka/juolukka/karpalolajit), vanhoja peltorikkaruohoja, kulttuuririkkaruohoja/ruderaatteja, niittykasveja, ranta-/suo-/vesikasveja, kuusen ja katajan neulasia. Eniten lajeja määriteltiin kulttuuririkkaruohoista, ruderaatteista ja ranta-, suo- ja vesikasveista. Näytteissä oli puuhiiliä, puuroskaa, kasviroskaa ja olkea erityisesti yhteydessä 2.

Oljet, jyvät ja tähkän kappaleet voivat olla peräisin puinti- tai seulontajätteistä. Karhunsammalta ja rahkasammalta oli runsaasti eri kerroksissa aivan yhteyden 2 ylintä näytettä lukuunottamatta. Yläpuolinen yhteys 1, jonka näytteet otettiin suuresta poikittaisprofiilista (kohde D), oli täysin erilainen kuin alapuolen kerrokset puukehikon sisällä vastaten muita vähälöytöisiä tutkimuskohteita. Kerroksessa oli jopa muutama luu ja kalan ruotoja, joita ei ollut alempana kehikon sisällä. Yläosan näytteet olivat kaivon täyttöön käytettyä sekoitettua nokista ja asuinpaikoille tyypillistä kulttuurimaata. Asuinympäristön rikkalajisto, ranta-, suo- ja vesikasvijäänteet oli kaivon ulkopuolisessa täyttömaassa. Karhun- ja rahkasammaleen varsia ja lehtiä oli ulkopuolisen täyttökerroksen alaosissa. Puuhiiltä ja puuroskaa oli samoissa kerroksissa huomattavasti.

Pienvesissä elävän sammaleläimen kuoria oli kaivon sisäosan alakerroksissa. Ne viihtyvät saastuneissa makeissa pienvesissä, lammissa, lätäköissä ja kaivoissa. Ne viittaavat hyvin saastuneeseen ympäristöön. Samoissa kerroksissa oli sammalmassaa, jossa oli useita likaisessa vedessä viihtyviä sammallajeja. Ne viihtyvät ojissa, joissa vesi seisoo tai virtaa, hylätyissä kaivoissa ja likaisissa rantavesissä. Rahka- ja karhusammaleet ovat joutuneet kaivoon ja tynnyriin ihmisen toimesta, vaikka edellinen saattaa kasvaa joen tai puron tai soistuvan lammen rannassa.

Yhteys 3, puukerros silttisessä savessa (kuva 217-218, dia 231-233), käsitti poisheitettyjä hirrenpalasia, salvottujen hirsien paloja, ohuempia riukuja, puusilppua, sammalta ja hiiltä. Osa puista oli hiiltyneitä. Mukana oli kaksi hirrenpäätä erikoisilla salvosratkaisuilla (KM 98021:7078). Niistä on voinut mahdollisesti irrota osia vaikeuttaen niiden tulkintaa. Toinen näytti siltä että sen avulla olisi seuraava hirsikerta siirretty ulospäin hirrenleveyyden verran (esim. rakennuksen seinäsuuntainen räystäänalainen hirsi). Toisessa oli erikoinen hammas-tettu salvos. Yhteys 3 alkoi noin 5.60 m mpy ja se oli 70-100 cm paksu. Tämän kerroksen alaosassa oli kaivon keskellä useampia tosi isoja kiviä. Ne piirrettiin yhteyden 4 yhteyteen. Kivien alla ja ympärillä oli kostea savikerros ja tumma savikerros (yhteys 4, kuva 219, dia 234) korkeudella 4.76-4.99 m mpy. Kerros oli noin 30 cm paksu. Kerroksen alla oli noin 1 cm paksu orgaanisista aineista muodostunut kerros (yhteys 5) ennen kaivon pohjalautoja. Se käsitti neulasia, puusälää ja liejua.

Yhteyden 5 alta tuli esiin korkeudella 4.57-4.61 m mpy kaivon lautapohja (yhteys 7), jossa oli viisi lautaa limittäin NE-SW-suunnassa. Lisäksi oli yksi riuku. Niitä oli pitämässä paikallaan niitä vastaan asetetut kaksi riukua, joita varten seinässä oli reiät. Laudat olivat 3 cm paksuja. Niiden alla oli tuohivuoraus ennen puhdasta savikerrosta (yhteys 9). Eteläreunasta poistetun laudan kohdalla oli kaksi tuohilevyä ja niiden saumaus meni keskellä pohjaa NW-SE-suunnassa. Poistetussa laudassa (104 x 21 x 2-4.5 cm; KM 98021:7077) oli toisella puolella reunoilla kahdet matalat vesiurat. Ne olivat 2,5 cm leveät ja 1 cm syvät ja ne sijaitsivat 1.5 cm päässä reunasta. Laudan toisessa päässä keskellä oli noin 3 cm syvä kolo/reikä. Urat ja kolo olivat olleet alaspäin, mutta parissa muussa pohjalaudassa urat olivat ylöspäin. Luultavasti myös muissa lattialaudoissa oli vastaavanlaiset urat. Laudat olivat ilmeisesti vanhan rakennuksen katkaistuja kattolautoja ja reikä on todennäköisesti oksan kohta. Se on tuskin puutapin kohta.

Kaivon yläosasta hirsikehikon päällä oli säilynyt 1x1 metrin kokoinen 1-2 kerrosta käsittävä lankukehikko, jonka lankut olivat erittäin huonokuntoisia (6.35-6.40 m mpy). Yläosan lankut olivat tuhoutuneet maatumalla tai/ja kadonneet kaivon yläosan purkamisessa. Noin korkeudella 6.20 m mpy alkoi kuusi hirsikertaa käsittävä hirsikehikko, joka oli noin 1.25 metriä korkea. Alimpien hirsien alapinnat olivat korkeudella 4.90-4.95 m mpy. Noin korkeudella 5.75 m

mpy tuli esiin hirsikehikon sisäseinän äärelle vierekkäin asetettuja pystylautoja. Lautojen yläpinnat eivät olleet samalla korkeudella. Ne olivat 1-5 cm paksuja, mutta useimpien paksuus oli 3 cm. Lautojen leveys oli 15-35 cm leveitä, mutta useimmat niistä olivat 25 cm leveitä. Lautoja oli seinää kohden 4 tai 5 kappaletta. Kaivon pohjan (noin 4.60 m mpy) yläpuolella niitä oli noin 1 metrin verran. Kaivon kaakkoisnurkan lattiapohjan alle tehdyn kuopan kohdalla näitä kärjistään teroitettuja lautoja noin 60 cm lattian alla puhtaassa savessa (yhteys 9). Ne ulottuivat noin 4 m mpy:n korkeuteen saakka. Lattiatason ja alimpien hirsien väliin jäi 0-32 cm pelkkää lautaseinää riippuen seinästä.

Hirsikehikon ja hiukan hirsikehikkoa syvemmälle menevän lautakehikon välissä oli koivun tuohia, mutta ei enää lattiapinnan tason alapuolella. Tuohien ulkopinnat olivat kohti kaivon sisäosia. Lautoja piti paikoillaan niiden yläosien edessä sijainneet hiukan horisontaalisesti vinoon asetetut riut, joita varten oli viereisiin seiniin tehty reiät. Ne nousivat noin 8-10 cm. Eri korkeuksilla olleet 6-8 cm paksut riut olivat muutamissa kohdissa lähteneet pois rei'istänsä. Laudat olivat yläosastaan noin 4-6 cm erossa hirsistä.

Esimerkiksi Oulussa tulipalovakuutuksien mukaan kaivot olivat matalia, noin 6 jalkaa syviä. Niissä olivat koivun tuohet ulkopinta puita vastaan. Tällä on pidetty vesi sisällä. Puulattia esti kaivon "saostumisen".

Eteläosan uusi **NW-SE-suuntainen oja** (kartta 20; kuva 202-203, 261, diat 213-215, 279) alueilla B:1-2 kaivettiin osittain kerroskaivauksena ja osa jätettiin kaivamatta jo tasosta 2 tai 3 lähtien. Kaivamatta jätettyihin kohtiin saatiin poikittaisprofiilit. Ojien pohjilla oli alueiden A ja B muiden ojien tavoin pitkittäin puita. Ojat oli kaivettu aina 40 cm puhtaaseen maahan. NW-SE-suuntaisen ojan poikittaisprofiili oli yläpinnassaan, tason 3 korkeudella noin 7.17 m mpy, vielä 1 metrin levyinen. Alkuperäiselle maanpinnalle oli matkaa vielä 70 cm. Ojan pohja oli korkeudella 6.99 m mpy luoteispäässä ja 6.86 m mpy kaakkoispäässä. Se oli muita ojia huomattavasti leveämpi. Ojien kohdista piirrettiin muitakin profiileita.

Profiilit piirrettiin (kartta 25; kuvat 281-297; diat 302-316) edellämainittujen lisäksi etupäässä alueiden B:2-4 länsi- ja pohjoisprofiileista sekä niiden välisestä profiilista, sillä alueet kaivettiin eri aikoihin.

Alueiden B:2-3 länsiprofiileissa näkyy alueelta B:1 tulevan uuden ojan kivimassat harmaanruskeassa mullan sekaisessa hienossa hiekassa, jotka muuttuvat rakennuksen kivijalkaa kohti tiilimurskaksi tumman mullan sekaisessa hiekassa. Sen yläpuolella jää harmaanruskea mullan sekainen hieno hiekka. Päällimmäistä multakerrosta ei ole.

Muut profiilit olivat suunnilleen 25-55 cm paksuja. Ylimpänä oli 15-40 cm paksu tumma mullansekainen hiekka, jota oli syksyllä 1996 poistettu jo noin 30-40 cm. Seuraavana oli harmaanruskea mullan sekainen hieno hiekka ja alla puhdas vaalea hieno hiekka. Alueiden B:3 ja B:4 rajalla ja alueen B:4 länsiosassa näkyy puhtaan hiekan tai ohuen harmaanruskean mullansekaisen hienon hiekan päällä merkkejä noki-hiilikerroksista, jotka kuuluvat rakennuksen lattiatasoon.

Profiileita oli myös rakennuksen/rakennusten lattian ja kahden kivijalan kohdalta. Rakennuksen ohuen puulattian alla oli 5-7.5 cm paksu harmaanruskea mullansekainen hieno hiekka ennen vaalea hienoa hiekkaa. Kahdessa rakennuksen kivijalan profiilissa kerrokset olivat vastaavat. Välikerros oli 10-15 cm paksu ennen puhdasta hiekkaa.

6.2.3 Alue C

Alue C (kartta 26, kuvat 298-302; diat 317-321) sijaitsi tutkimusalueen koillisosassa ruuduis-
sa 23342-347/51568-572. Puhtaaseen tai lähes puhtaaseen vaaleaan hienoon hiekkaan kaavi-
tulla alueella oli noin 4 x 5 metrin kokoinen tumman mullan ja noen sekainen hienon hiekan
ja mullan sekainen alue tasossa 1. Pinta oli korkeudella 6.70-6.90 m mpy. Alkuperäinen
maanpinta vuonna 1996 ennen multakerroksen kaavintaa oli kohdalla korkeudella 7.13-7.17
m mpy. Alueelta oli siis kaavittu pois noin 30-40 cm multaa. 12 m²:n kokoinen alue kaivettiin
tasoissa. Tasossa 2 sekoittunut alue jakaantui kahtia. Itäisempi isompi alue käsitti tumman
mullan ja noen sekaisen hienon hiekkakerroksen, jossa oli kiviä. Tämä kerros vaihtui etelä-
osassa osittain mullan ja noen sekaiseksi hienoksi hiekaksi tai osittain mullan sekaiseksi hie-
kaksi. Tason 3 jäljellejääneessä osassa jälkimäiset kerrokset olivat vallitsevia. Tasossa 4 tuli
vastaan puhdas hiekka.

Länsiosan pienessä kuopassa oli lohkottuja kiviä ja tiiliä hienossa vaaleassa hiekassa tasossa
2. Kivet loppuivat seuraavassa tasossa ja tasossa 4 oli jo puhdas hiekka. Kyseessä on uuden
tolpan paikka.

6.2.4 Alue D

Alue D (kartat 27-28; kuvat 303-310; diat 322-329) käsitti 54 m² tutkimusalueen kaakkois-
osassa. Tumma mullansekainen hiekka ja ruskea mullansekainen hiekka-alue erotettiin epä-
säännölliseksi kaivausalueeksi. Alue ympärillä oli puhdasta tai melkein puhdasta siltistä
hiekkaa. Lounaassa avokalliot olivat melko lähellä.

Tason 1 pinnan ääriarvot olivat idässä korkeudella 6.96 ja lännessä korkeudella 7.47 m mpy.
Alkuperäinen maanpinta vuonna 1996 ennen multakerroksen kaapimista sijaitsi korkeuksilla
7.19-7.66 m mpy. Kohdasta oli kaavittu multakerrosta pois noin 20-25 cm.

Tasossa 2 suurin osa alueesta oli jo vaalea hienoa hiekkaa, jossa oli pieniä erilaisia kerroksia.
Ne todettiin kuitenkin aivan ohuiksi kerroksiksi. Alueen lounaisnurkassa oli pyöreä musta
noen ja mullan sekainen hiekka-alue. Sen ympärillä oli osittain noen ja saven sekainen ruskea
hiekka ja hiekan, mullan ja noen sekainen savi.

Tason 2 jälkeen kaivettiin vain pyöreätä aluetta, joka alkoi muuttumaan 1 x 1 metrin kokoi-
seksi neliömäiseksi alueeksi. Sen ympärillä oli ohut vaalea savirengas, ilmeisesti kuumuudes-
ta johtuva. Reunoilla oli saven sekainen hieno hiekka. Tasossa 4 ja 5 oli samat kerrokset, mut-
ta tumma alue muodostui yhä selvemmin neliömäiseksi.

Tason 5 jälkeen kuopan pohjoispuolisko kaivettiin yhdellä kertaa kerroskaivauksena (=yhteys
5). Maaleikkauksesta piirrettiin profiili, jonka jälkeen kaivettiin eteläpuolisko. Profiilissa oli
erotettavissa useampia kerroksia, joita kaivauksessa ei erotettu. Mustan kerroksen alaosassa
oli enemmän palaneita kiviä. Kuopan pohja oli korkeudella 6.25 m mpy ja siinä oli lapionpis-
toista aiheutuneita pieniä kuoppia. Mitään puu- tai kivirakenteita kuopassa ei ollut. Profiilissa
mustan maan korkeus oli 60 cm. Tasossa kerrosta kaivettiin noin 40 cm. Lisäksi päällä on
ollut vielä kaavittua maata noin 25 cm. Kuopan syvyys on ollut siis noin 1.25 metriä. Profiili-
listat otettiin maaperänäytteet makrofossiilitutkimuksia varten (ks. liite VIII, kohde G). Se

vastasi kaivausalueiden ulkopuolista jätekuoppaa, kellarikuoppa 1 ja kaivon ja kellarikuopan 2 yläosia kasvijäänn- ja kasvilajimäärien vähyiden sekä luiden ja kalan ruotojen ja nikamien osalta.

6.2.5 Jätekuopat ym

Syksyllä 1996 multakerroksen kaavinnan aikana tutkittiin joitakin jätekuoppia (kartta 1). Ne sijaitsivat tutkimusalueen länsiosassa. Ne olivat melko pieniä tuhkaa ja nokea sisältäviä mullansekaisia hiekkakuoppia, joista ei tullut erityisemmin löytöjä. Mm. ruudussa 23343/51503 oli 100 cm läpileikkaukseltaan oleva ja 25 cm syvä kuoppa.

Ruuduissa 23339-341/51515-517 alueen A luoteispuolella oli jätekuoppa (kartta 29; kuvat 27-29; diat 35-37), joka poikkesi muista. Se oli kooltansa 2 x 2 metriä ja 45 cm syvä. Kuoppa kaivettiin kahdessa lohossa, jolloin saatiin NW-SE-suuntainen profiili kuopasta. Profiilin pinta oli noin korkeudella 9.90-9.96 m mpy. Maata on kaavittu pois korkeintaan 25 cm pois. Maa kuopassa oli yhtenäistä erittäin tummaa mullansekaista hiekkää, jossa oli nokea, isoja hiilenkappaleita, pieniä tiilimurskan, laastin ja palaneiden luiden paloja. Kuopan pohjoisosassa oli yhä tummaa maata, mutta maa oli irtonaisempaa ja siinä oli uutta esineistöä. Kyseessä on mahdollisesti fosfaattitutkimuksen tai jokin muu kuoppa. Löytömateriaali kuopassa oli erittäin runsas ja hienoa. Tiilet kuopassa oli kooltansa 23-24 x 12 x 8 cm. Ne vastasivat kooltansa kaupunkiaikana käytössä olleita ns. pieniä hollantilaisia tiiliä, joita tuonnin lisäksi valmistettiin kotimaassa.

Kuopan profiilista otettiin kaksi maaperänäytettä eri tasoilta makrofossiilitutkimusta varten (ks. liite VIII, kohde A). Niistä tuli esiin rukiin ja ohran jyviä sekä ainoa viikunan siemen. Suurin ryhmä oli kulttuuririkkaruohot/ruderaatit.

Ruudussa 23343/51503 oli pienehkö vastaavanlainen kuoppa (kuva 24; dia 31) kuten myös tutkimusalueen länsiosan itäosassa. Multaa päällä on ollut noin 55 cm.

Koordinaattien 23362/51506 kohdalla oli iso neliömäinen kiviä sisältynyt kuoppa (kuvat 21-23; diat 29-30). Se oli kooltansa 4 x 4 metriä ja noin 80 cm syvä laskettaessa alkuperäisestä maanpinnasta. Kuoppa oli täytetty kivillä, joista osa oli lohkottuja. Mitään kellariseiniin viittaavia rakenteita ei havaittu. Kivien välistä tuli uudempaa esineistöä, lasia, keramiikkaa, pulonkorkki, mutta ei yhtään vanhaa esineistöä. Alkuperäinen korkeus kohdalla on noin 9.78-9.97.

7. LÖYDÖT

7.1 Koko alue

Syksyllä 1996 multaa koneellisesti poistettaessa otettiin talteen vain havaitut vanhat esineet. Poistettu multakerros (pintakrs. eli 0. krs) sisälsi valtavasti uutta esineistöä, jota riitti vielä kaivauskerroksiin vähenevässä määrin. Vuoden 1990 Vanhankaupungin kaivauksissa kaivettiin käsin maapinnasta lähtien, jolloin otettiin talteen kaikki uusi ja vanha esineistö. Tulokset osoittivat selvästi, että vanhojen esineiden osuus oli kerroksessa niin häviävän pieni ettei myöhemmissä kaivauksissa nähty järkeväksi pintakerroksen kaivamista käsin tai kerroksen seulomista.

Kaivausalueilla kaivettaessa ja maamassoja seulottaessa 1. tason alapuolisesta 1. kerroksesta lähtien otettiin talteen kaikki uudet ja vanhat löydöt. Ne luetteloitiin yhteiseen löytöluetteloon (**Helsingin kaupunginmuseossa**) kaivauskerrosten sekoittuneisuuden selvittämiseksi. Tämän jälkeen poistettiin kaikki varmasti uusi esineistö. Varsinaiseen löytöluetteloon KM-numeroille (ks. liite VI) jätettiin vain vanhat esineet ja ajoitukseltaan hiukan epävarmat löydöt. Jälkimmäisiä olivat esim. ylimpien kaivauskerrosten ikkunalasit, luut ja rautaesineet. **Varsinaisen löytöluettelon tiedot vietiin vasta myöhemmin hankittuun Access-tietokantaan Mapinfolla tehtäviä löytökarttoja varten.** Täten saatu, hiukan muutettu ja riisuttu, taulukkomuotoinen raportti on liitetty löytöluettelon loppuun. **Erilaiset laskelmat raportissa on tehty etupäässä manuaalisesti ennen Accessin hankintaa joitakin lisäyksiä lukuunottamatta.** Osa vanhoista sepäntekemistä rautanauloista poistettiin ensimmäisen luetteloinnin jälkeen. Niille tehtiin oma luettelonsa (ks. liite VII), joka vietiin myös Access-tietokantaan. Sen supistettu taulukkomuotoinen raportti on liitteen VII lopussa.

Uudet esineet, joita oli paikasta riippuen moninkertaisesti tai monikymmenkertaisesti vanhoihin esineisiin verrattuna, heitettiin pois luetteloinnin jälkeen. Niitä ei eritelty tarkemmin vaan astialasiryhmä käsitti lasipullojen ja lasiastioiden paloja ym, fajanssi erilaista keramiikkaa poislukien posliini ja kukkaruukut. Löydöissä suurimmat ryhmät olivat astialasi, fajanssi, ikkunalasit, luut ja kukkaruukut. Erilaisia esineitä oli kaikkea mahdollista alueen kompositisysteemin takia. Joukossa oli kengänpohjia, rautamöykkyjä, kuonaa, rautanauloja, muovinappeja ym ym.

Suurimmalla osalla pääkaivausalueita A ja B kaivettiin vain 4. tasoon saakka (3. kerrosta) eli 30 cm paksu kerros. Jo ennen sitä kaivettavat alueet olivat pienentyneet joka tasossa voimakkaasti. Valtaosa esineistä tuli 1. ja 2. kerroksista. Koska kaupunkiaika oli vain 90 vuoden pituinen ja kaivauskerros oli ohut ja sekoittunut aineistosta on tehty vertailuja pääkaivausalueiden, koko aineiston ja koko aineistoon sisältyvien kuopanteen, jätekuoppien, kellarikuoppien ja kaivon välillä, jotka olivat sekoittumattomia. Nämä sisälsivät melko vähän löytöjä. Ainoastaan kuopanne alueella A sisälsi runsaasti löytöjä.

Vanhankaupungin kaivauksien löydöt käsittävät 1800-luvun lopun ja 1900-luvun esineistön rinnalla lähes pelkästään kaupunkiajalla (1550-1640) tyypillisiä esinemuotoja, joita löytyy Luoteis- ja Pohjois-Euroopan tämän aikakauden kaivauksilta. Täältä ei tullut Vanhankaupungin vuosien 1989-93 kaivausten tavoin keskiaikaista esineistöä; keramiikkaa tai lasia, jotka kuuluivat siellä sijainneeseen keskiaikaiseen viiden talon Koskelan kylään. Muutama 1520-30-luvun raha löytyi, mutta ne olivat nipussa kaupunkiajalle kuuluvien rahojen kanssa. Kaupunkilaisten 1640-luvulla Uuteen Helsinkiin tapahtuneen vähittäisen muuton jälkeen asukkai-

ta jäi entisellä kaupunkialueella vielä 1660-luvulle saakka. Joitakin tälle aikakaudelle mahdollisesti ajoitettavia punasaviastioita ja esineitä löytyi alueelta.

Löytöesineistöstä puuttui edellisten kaivausten tavoin maaperän takia lähes kokonaan kaupunkiaikainen puu-, kangas- ja nahkaesineistö kuten lusikat, lautaset, kimpiastiat, vaatteet ja kengät. Kaivossa oli säilynyt nahkakengän jäännökset ja kangaspaloja kosteassa täyttömaassa. Tasokaivauskerroksista läheltä maanpintaa tuli muutama kangaspala, mutta niiden absoluuttinen ajoitus oli epävarma. Puuta tai luuta oli säilynyt esineissä ainoastaan veitsien kahvoissa. Puurakenteita löytyi lautarakenteisista kellarikuopista, jossa oli myös puutynnyri, ja kaivosta.

Vanhankaupungista talletettiin 7078 alanumeroa, joissa kolme alueen B:n alanumeroa käsitti puutynnyrin, kaivon kehikon kolme dendrokronologianäytteiksi otettua hirsisalvosta, pohjaulaudan ja tuohia sekä irrallisia hirsisalvoksia kaivon täyttömaista. Varsinaisia esineitä oli 7075 alanumeroa, joissa oli 15 555 palaa ja jotka painoivat yhteensä 64 643 g. Puutynnyri painoi 22 500 g, kaivon osat 12 938 g ja irralliset salvokset 5837 g eli yhteensä 41 275 g. Kappalemäärissä kolmea viimeistä oli 56. **Erilaisissa laskelmissa ja vertailuissa ei ole yleensä huomioitu näitä puita.** Kaivauksilta tuli rautanauvoja, joista vain osa talletettiin. Sepäntekemiä rautanauvoja poistettiin erillisen luettelon teon jälkeen 349 alanumeroa, 728 kpl ja 9895.5 g. Samoin poistettiin rautalevyjä yhden alanumeron, 11 kpl ja 207 g verran. **Nämä rautaesineet eivät myöskään ole yleensä mukana erilaisissa laskelmissa.** Talletetut esineet (64 643 g, poislukien puut) ja poisheitetyt vanhat rautaesineet (10 102 g) painoivat yhdessä 74 745.5 g. Poistetut rautaesineet ovat tästä määrästä 13.5 % painon mukaan. Luetteloitujen esineryhmien prosenttiosuudet eri taulukoissa ovat siten todellisuudessa jonkin verran pienempiä.

Suurimmat esineryhmät olivat saksalais- ja hollantilaisperäiset punasaviastiat, valkosaviastiat, lasi-ikkunoiden ja lasiesineiden palat, luut ja rautanaulat (löytökartat: alue A s. 84-134 ja alue B s. 147-184¹). Keramiikka-aineisto käsitti 7075 alanumerosta 53.3 % (3774), 15 555 kappalemäärästä 26.4 % (4112 kpl) ja 64 643 g:n yhteispainosta 53.1 % (34 333.5 g) kun mukana ei ole tynnyriä ja muita puurakenteita (KM 98021:7076-68) eikä poistettuja rautanauvoja ja -levyjä. Tältä kaivausalueelta ei tullut niin runsaasti saksalaista kivisavikeramiikkaa ja hollantilaista majolikaa kuin vuosien 1989-93 kaivausalueelta. Samoin hienommat lasiastiat ja -helmet puuttuivat löydöistä joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Keramiikka ja lasiesineistö käsitti lähes ainoastaan rikkoutuneiden astioiden pieniä paloja. Sama koski myös muita esineryhmiä.

Jalometalliesineitä ei löytynyt ns. hopearahoja lukuun ottamatta. Kaupunkiaikaisia ruotsalaisia hopea- ja kuparirahoja löytyi 36 kpl. Sen sijaan erilaisia rautaesineitä ja niiden katkelmia löytyi runsaammin. Kuparilejeerinki- ja lyijyesineitä ja niiden katkelmia löytyi harvakseltaan muutama, sillä osa rikkoutuneista esineistä on mennyt luultavasti uusiokäyttöön.

Kaikkien kaivausalueitten kaikki talletetut löydöt järjestettynä kerrosten/yksiköiden,

¹ Löytökartoissa on symbolien suurimmaksi arvoksi valittu alueiden A ja B eri esineryhmien suurin arvo eri kerroksista, jotta kartat ovat vertailukelpoisia keskenään. Lasiesineissä ja luissa jotkut arvot menevät tällöin niin pieniksi, että lisäksi on tulostettu löytökartat, joissa suurimmaksi arvoksi on valittu kyseisen kerroksen suurin arvo. Pintakerroksista ja alueista C, D ja jätekuoppa ei tehty löytökarttoja.

alanumeroiden, kappalemäärien ja painon mukaan:

Krs/Yksikkö	Alanumeroiden määrä	Summa _ Kpl	Summa _ Paino
0	290	331	3284,6
1	3450	7730	27680,8
2	1947	4639	15096,4
3	563	1129	4942,2
4	211	378	2109
5	42	88	378
7	1	1	14
11	16	42	185,6
12	5	7	18,5
21	10	10	27,5
22	7	7	34,5
23	9	19	42,5
24	2	14	107
31	1	1	5
101	4	4	18
201	34	51	262,4
202	7	8	168
203	8	20	1071
204	4	7	316
301	20	94	353
302	26	173	575
401	102	225	804,5
402	65	141	1254,5
404	12	21	104,5
501	16	22	106,5
502	21	38	614
601	19	26	236
602	23	25	178,5
701	159	303	4553
801	1	1	102
Yhteensä	7075	15555	64643
	+	+	+
207	2	21	18775
508	1	35	22500
Yhteensä	7078	15611	105918

(Huom ! Kaksi- tai kolminumeroiset kerros-/yksikkösarakkeessa ovat perinteisestä löytöluettelosta Accessiin

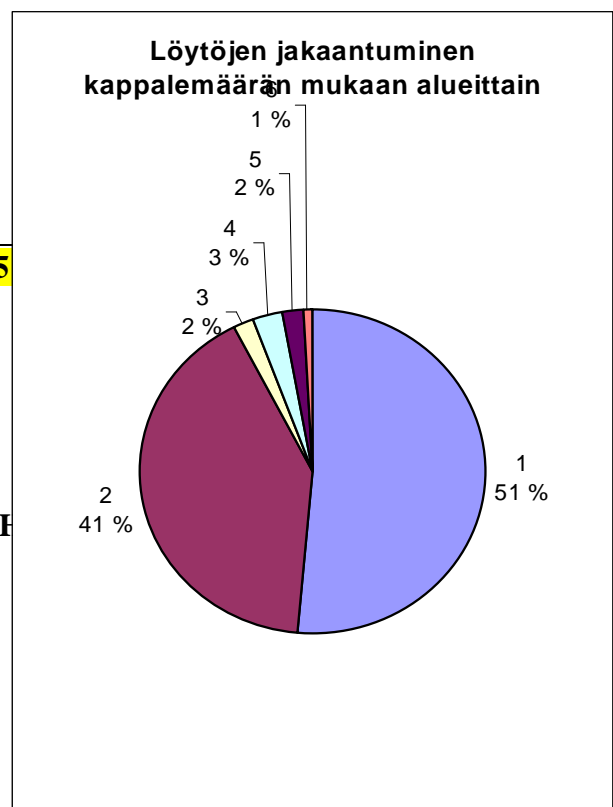
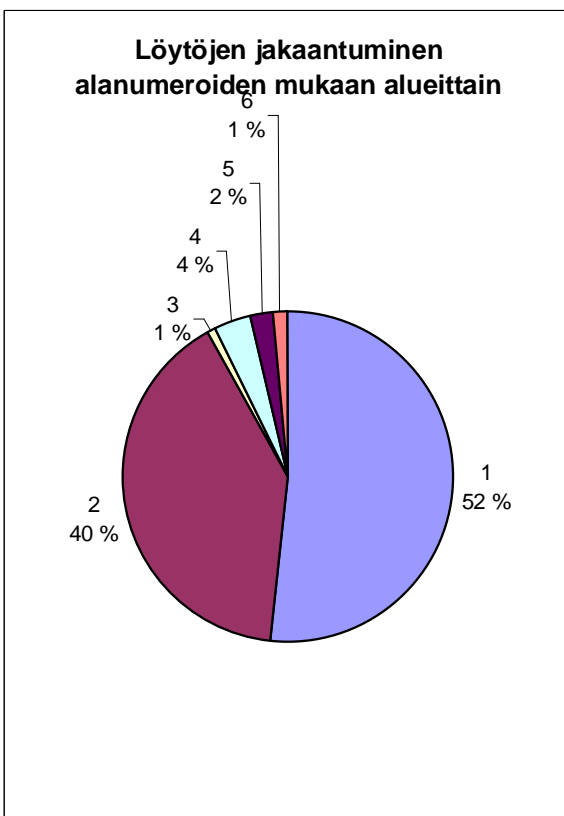
Mapinfoa varten muutettuja kirjain- ja numeroyhdistelmien kerros- tai yksikkökaivausten numeerisia kerroksia tai yksikköitä: 0 = Pinta, 11 = 1b.krs., 12 = 1, ki.krs. , 21 = 2, lika.krs. , 22 = 2, oja.krs. , 23 = 2, puu.krs , 24 = 2-3.krs , 31 = 3, oja.krs, 101 = oja/Y1, 201 = K/Y1, 202 = K/Y2, 203 = K/Y3, 204 = K/Y4, 207 = K/Y7 (kaivo), 301 = J/pp, 302 = J/ep, 401 = Y1, 402 = Y2, 404 = Y2/3Ku, 501 = K2/Y1, 502 = K2/Y2, 503 = K2/Y3, 508 = K2/Y8 (tynnyri), 601 = Y5e, 602 = Y5p, 701 = Jä/Y1, 801 = KTY.

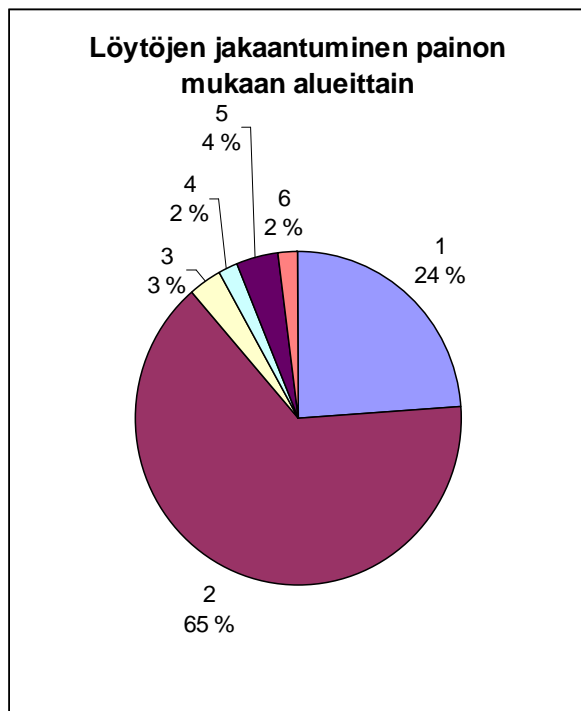
Kaikkien alueiden talletetut löydöt jakaantuivat alueittain, alanumeroittain, kappalemäärin ja painoin seuraavanlaisesti (Jä = Jätekuoppa ja Ha = Hajalöydöt):

Alue	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g
A	3677	8086	26749.1
B	2822+(puut 3)	6305 +(puut 56)	25807.9+(puut 41 275)
C	58	324	3565
D	255	409	2017.5
Jä	159	303	4553
Ha	104	128	1950.5
Yhteensä	7075	15 555	64 643
	+	+	+
Alue B puut 3	puut 3	puut 56	puut 41 275
	=	=	=
	7078	15 611 kpl	105 918 g

Kaikkien alueiden talletetut löydöt ja poistetut vanhat metalliesineet jakaantuivat alueittain, alanumeroittain, kappalemäärin ja painoin seuraavanlaisesti (Jä = Jätekuoppa ja Ha = Hajalöydöt):

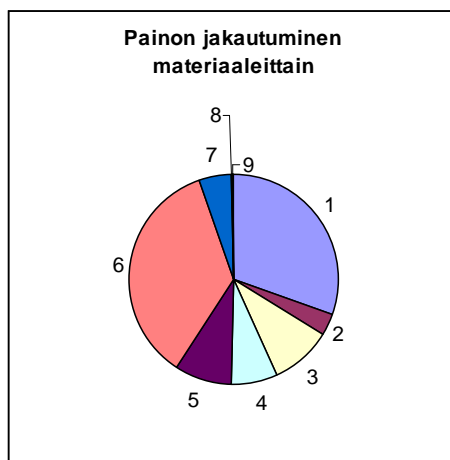
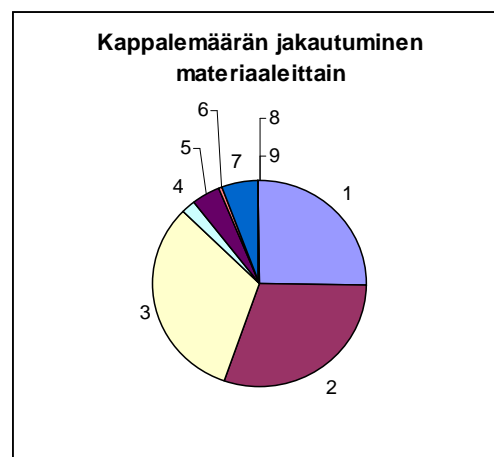
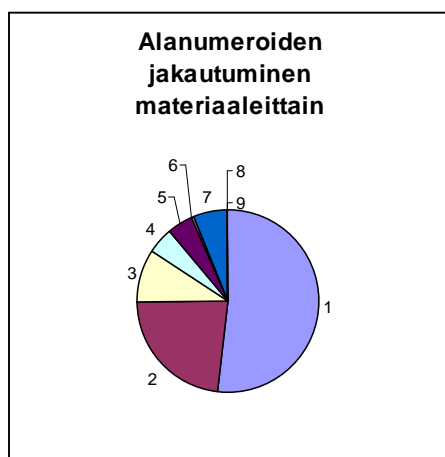
Alue	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g
------	----------------	--------------	---------

**Kaikkien alueiden kaiken löytöaineiston jakautuminen päämateriaalien, alanumeroit-
ten, kappalemäärien ja painon mukaan sekä niiden prosentuaaliset osuudet koko aineis-
tosta (sisältää kaivon kulmahirret, muut puut ja tynnyrin sekä poistetut vanhat metal-
liesineet):**

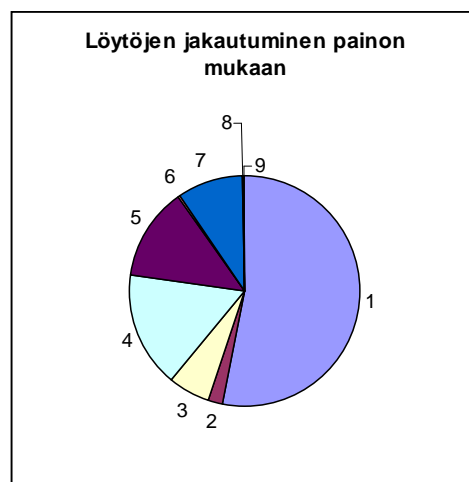
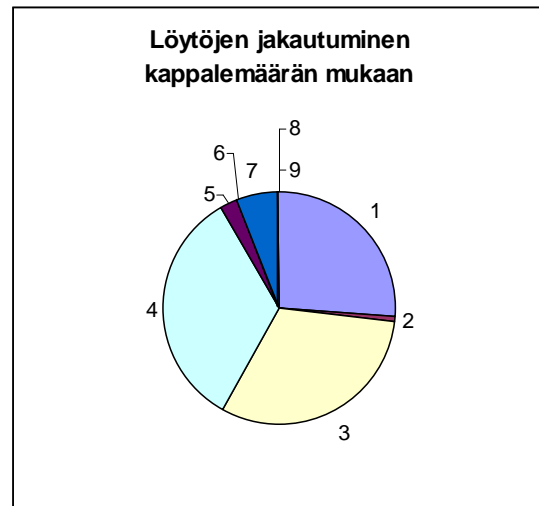
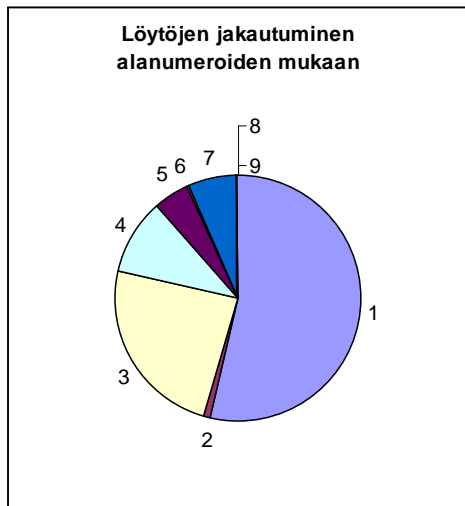
	Alanumerot	Kappalemäärä	Paino g
Keramiikka (sis. tiilet, liitupiiput ym)	3834 (51.6 %)	4186 (25.6 %)	35465 (30.6 %)
Lasi	1713 (23.1 %)	4800 (29.4 %)	3789 (3.3 %)
Luu	715 (9.6 %)	5263 (32.2 %)	10623.5 (9.2 %)
Metalli	349 (4.7 %)	378 (2.3 %)	8518.5 (7.3 %)
Poistetut metallit	350 (4.7 %)	729 (4.5 %)	10102.5 (8.7 %)
Orgaaninen	15 (0.2 %)	73 (0.4 %)	41370.5 (35.7 %)
Pii	449 (6.5 %)	908 (5.6 %)	5928,5 (5.1 %)
Kivi	1 (0.01%)	1 (0.006 %)	222 (0.2 %)
Muu	2 (0.02 %)	2 (0.01 %)	1 (0.0 %)
YHTEENSÄ	7428 (100 %)	16340 (100 %)	116 020.5 (100 %)

Selitys: 1 = Keramiikka, 2= Lasi, 3 = Luu, 4 = Metallit, 5= Poistetut metallit, 6 = Orgaaninen, 7 = Pii, 8 = Kivi, 9 = Muu

Kaikkien alueiden löytöjen jakautuminen alanumeroitten, kappalemäärien ja painon mukaan sekä niiden prosentuaaliset osuudet koko aineistosta poislukien puut ja poistetut metallit:

	Alanumerot	Kappalemäärä	Paino g
Astiakeramiikka	3774 (53.3 %)	4112 (26.4 %)	34333 (53.1 %)
Muu keramiikka	60 (0.8 %)	74 (0,5 %)	1132 (1.8 %)
Lasi	1713 (24.2)	4800 (30.9 %)	3789 (5.7 %)
Luu	715 (10.1 %)	5263 (33.8 %)	10623.5 (16.4 %)
Metalli	349 (4.9 %)	378 (2.4 %)	8518.5 (13.2 %)
Orgaaninen	13(0.2 %)	17 (0.1 %)	95.5 (0.2 %)
Pii	449 (6.3 %)	908 (5.8 %)	5928.5(9.2 %)
Kivi	1 (0.0 %)	1 (0.0 %)	222 (0.3 %)
Muu	2 (0.0 %)	2 (0.0 %)	1 (0.0 %)
YHTEENSÄ	7075 (100 %)	15 555 (100 %)	64 643 (100 %)

Selitys: 1 =Astiakeramiikka, 2 = Muu keramiikka (tiilet, kattotiilet, liitupiiput, poltintu-
et ym), 3 = Lasi, 4 = Luu, 5 = Metallit, 6 = Orgaaninen, 7= Pii, 8 = Kivi, 9 = Muu

Astiakeramiikka (ei sisällä tiiliä, liitupiipuja ym), luut (sis. palaneet ja palamattomat luut, hampaat, kalan nikamat ym, piit, lasiastioiden, lasipullojen ja ikkunalasien palat sekä muista esineistä naulat, veitset ja rahat muodostivat valtaosan 7075 alanumerosta, 15555 kappaleesta ja 64 643 g:n yhteispainosta kun ei ole huomioitu tynnyriä, puurakenteita ja poisheitettyjä vanhoja rautanauloja. Edellämäinitut ryhmät muodostivat 96,2 % alanumeroista, 98.9 % kappalemäärästä ja 86.3 % painosta. Loppuja esineitä oli vain yksittäin tai vain muutamia kappaleita. Edellämäinitut ryhmät olivat jakaantuneet pääkaivausalueilla A ja B prosentuaalisesti melko samanlailla. Poistetut rautanaulat muodostivat luiden kanssa noin samansuuruisen ryhmän painon mukaan.

Kaikkien alueiden päälöytöryhmien jakautuminen alanumeroitten, kappalemäärien ja painon mukaan sekä niiden prosentuaaliset osuudet koko aineistosta (poislukien puut ja poistetut metallit):

	Alanumerot	Kappalemäärä	Paino g
Astiakeramiikka	3774 (53.3 %)	4112 (26.4 %)	34333 (53.1 %)
Luut	716 (10.1 %)	5264 (33.8 %)	10624 (16.4 %)
Piit	442 (6.2 %)	901 (5.8 %)	5045.5 (7.8 %)
Lasiastiat	399 (5.6 %)	443 (2.8 %)	458 (0.7 %)
Lasipullot	98 (1.4 %)	122 (0.8 %)	479 (0.7 %)
Ikkunalasit	1194 (16.8 %)	4207 (27 %)	2809 (4.3 %)
Naulat	67 (0.9 %)	81 (0.5 %)	900 (1.4 %)
Veitset	62 (0.9 %)	64 (0.4 %)	963 (1.5 %)
Rahat	37 (0.5 %)	37 (0.2 %)	91 (0.1 %)
Liitupiiput	33 (0.5 %)	43 (0.3 %)	115.5 (0.2 %)
YHTEENSÄ	6822 (96.2 %)	15 274 (98.0 %)	55 818.0 (86.3 %)
<i>Poistetut naulat</i>	349	728	9895.5
<i>Poistetut rautalevyt</i>	1	1	207

Kun otetaan huomioon poistetut rautanaulat ja -levyt (10 102.5 g), mutta ei tynnyriä ja puurakenteita, löytöjen yhteispaino on 74 745.5 g. Nauloja ja poistettuja rautanauloja on yhteensä 10 795 g, joka nostaa naulojen todellisen osuuden 14.4 %:een. Vastaavasti muiden ryhmien osuudet pienentyvät tällöin. Keramiikkaa on tällöin painon mukaan 45.9 %, luuta 14.2 %, piitä 6.7 %, lasiastioita 0.6 %, lasipulloja 0.6, ikkunalasia 1.2 %, veitsiä 1.2 % ja rahoja 0.1 %. Keramiikan osuus väheni siis noin 7 % ja muiden vastaavasti.

Alueiden A, B ja K (kuopanne, jätekuopat, kellarikuopat, kaivo) päälöytöryhmien prosentuaalisten määrien vertailu (prosenttiluvut osoittavat osuutta oman alueen löydöistä ilman puita ja poistettuja rautaesineitä. **A** sisältää myös alueen A kuopanteen löydöt ja **B** alueen B jätekuopan, kellarikuoppien 1 ja 2 ja kaivon löydöt. **K**:ssa on mukana niiden lisäksi alueen D jätekuoppa ja erillinen jätekuoppa):

	Alue	Alanumero	Kappalemäärä	Paino
Astiakeramiikka	A	58.4 %	29.5 %	63.2 %
	B	43.9 %	20.4 %	39.6 %
	K	62.3 %	32.8 %	64.5 %
Luut	A	8.7 %	33.0 %	8.8 %
	B	12.6 %	33.9 %	23.6 %
	K	8.5 %	38.3 %	12.9 %
Piit	A	4.9 %	4.1 %	9.6 %
	B	8.7 %	9.9 %	11.9 %
	K	3.5 %	3.4 %	2.9 %
Lasiastiat	A	5.8 %	3.1 %	0.8 %
	B	5.0 %	2.3 %	0.7 %
	K	7.9 %	4.2 %	1.0 %
Lasipullot	A	1.1 %	0.8 %	0.9 %
	B	2.0 %	0.9 %	0.9 %
	K	1.4 %	0.3 %	0.6 %
Ikkunalasit	A	16.4 %	27.2 %	6.2 %
	B	19.5 %	30.0 %	3.9 %
	K	1.9 %	15.3 %	2.3 %

Kaikkien alueiden löydöt materiaalien ja lajien mukaan ryhmiteltyinä (Ala = Alanumeroitteen määrä, Kpl = yhteiskappalemäärä, g = yhteispaino ja Kesk. =keskimääräinen paino):

Materiaali	Laji	Ala	Kpl	g	Kesk.
Hopea	Raha	29	29	30.2	1.0
Kupari	Raha	8	8	60.8	7.6
Rauta	Aseen lukko	1	1	265	
Rauta	Avain	9	9	304	
Rauta	Esineen katkelma	31	31	800	
Rauta	Haka	1	1	46	
Rauta	Hevososen jääkengän naula	10	10	87	
Rauta	Hevososenkenkä	2	2	125	
Rauta	Hevososenkenkänaula	10	10	58	
Rauta	Jäärauta	2	2	60	
Rauta	Kannus	1	1	71	

Rauta	Keritsimet/Sakset?	1	1	10	
Rauta	Keritsimet?	1	1	29	
Rauta	Koukku	2	2	7	
Rauta	Kuolaimet	2	2	361	
Rauta	Lenkki	4	4	22.5	
Rauta	Levy	5	7	116	
Rauta	Lukko	2	2	146	
Rauta	Lukkopesä	1	1	141	
Rauta	Määrly	2	2	36	
Rauta	Naula	47	61	755	12.4
Rauta	Neula	3	3	1.5	
Rauta	Ongenkoukku	1	1	1	
Rauta	Ongenkoukku?	1	1	0.5	
Rauta	Oven kahva	1	1	112	
Rauta	Oven salpa	1	1	33	
Rauta	Padanpidike	1	1	536	
Rauta	Puikko	6	6	51.5	
Rauta	Raksi	3	3	1.5	
Rauta	Rautapuikko	1	1	13	
Rauta	Rengas	2	2	9.5	
Rauta	Rengaspäinen kiinnitysruuvi	1	1	12	
Rauta	Sakset	6	6	168	
Rauta	Sarana	1	1	103	
Rauta	Sarana?	2	2	76	
Rauta	Saranatappi	1	1	104	
Rauta	Soljen kieli	1	1	15	
Rauta	Solki	8	8	93.5	
Rauta	Tanko	1	1	18	
Rauta	Tulusrauta	1	1	13	
Rauta	Tykinkuula	2	2	1891	
Rauta	Työkalu	1	1	31	
Rauta	Varras	5	6	75	
Rauta	Veitsi	47	48	738	
Rauta	Veitsi?	2	3	9	
Rauta	Viila	1	1	21	
Rauta ja pronssi	Avain	1	1	43	
Rauta ja pronssi	Veitsi	1	1	14	
Rauta ja puu	Veitsi	8	8	130	
Rauta, pronssi ja luu	Veitsi	1	1	9	
Rauta, pronssi ja puu/luu	Veitsi	1	1	5	
Rauta, pronssi, puu	Veitsi	1	1	13	
Rauta, puu ja pronssi?	Veitsi	1	1	2	
Pronssi	Avaimenreiän koristehela	1	1	9	
Pronssi	Esineen katkelma	3	3	17	
Pronssi	Hakanen	2	3	1	
Pronssi	Hela	1	1	0.5	
Pronssi	Hela?	2	2	15	
Pronssi	Ketju	1	7	4	
Pronssi	Kirjanhela	2	2	4	
Pronssi	Kulkunen	1	1	2	
Pronssi	Kynttilänjalka	1	1	27	

Pronssi	Levy	2	2	15.5	
Pronssi	Möykky	1	1	31	
Pronssi	Nappi	1	1	3	
Pronssi	Niitti	1	1	3	
Pronssi	Pala	1	1	2	
Pronssi	Prikka	1	1	1	
Pronssi	Rengas	2	2	35	
Pronssi	Rengasneula?	1	1	2	
Pronssi	Solki	1	1	0.5	
Pronssi	Sormustin	6	6	16	
Pronssi	Spiraali	3	6	1.5	
Pronssi ja nahka	Hihna	1	2	7	
Kupari	Esineen katkelma	1	1	0.5	
Kupari	Levy	1	1	7	
Kupari	Nasta	1	1	3	
Kupari	Väännetty kuparilanka	1	1	0.5	
Kuparilejeerinki	Hela	1	1	2	
Kuparilejeerinki	Solki	1	1	5	
Kuparilejeerinki	Sormustin	1	1	2	
Metalli	Ketju	1	1	0.5	
Lyijy	Esineen katkelma	5	5	40	
Lyijy	Harkko	1	1	252	
Lyijy	Ikkunanpuite	1	1	0.5	
Lyijy	Kääryle	2	2	25	
Lyijy	Kuula	2	2	14.5	
Lyijy	Levy	2	2	6	
Lyijy	Lyijyrulla	1	1	7	
Lyijy	Möykky	1	1	57	
Lyijy	Nappi	2	2	8	
Lyijy	Puite	1	1	6	
Lyijy	Rinkula	1	1	7	
Lyijy	Sinetti	1	1	7	
Lyijy?	Levy	1	1	4	
Kivitavara	Astia	151	163	957.5	5.9
Kivitavara	Astia?	1	1	3	
Kivitavara?	Kuula	1	1	6	
Majolika	Astia	37	44	103	2.3
Majolika?	Astia	1	1	2	
Fajanssi	Astia	17	23	38.5	1.7
Punasavi		3	3	5.5	
Punasavi	Astia	3232	3531	31583.5	8.9
Punasavi	Astia?	2	2	9	
Punasavi	Esineen katkelma	3	3	56.5	
Punasavi	Kaakeli	1	1	12	
Punasavi	Kattotiili	3	3	351	
Punasavi	Koristetiili	1	1	223	
Punasavi	Koristetiili/kattotiili	1	1	92	
Punasavi	Palanut savi	6	8	14	
Punasavi	Polttotuki	1	1	22	
Punasavi	Savilevyn kappale	1	1	15	
Punasavi	Savitiiviste	3	5	27	

Punasavi	Tiili	1	1	21	
Punasavi	Upokas/Valumuotti?	1	1	25	
Valkosavi	Astia	323	336	1535	4.6
Valkosavi	Esineen katkelma	1	1	146	
Valkosavi	Liitupiippu	33	43	115.5	2.7
Valkosavi/Harmaasavi	Astia	1	2	2	
Harmaasavi	Astia	9	9	100	11.1
Kangas	Kangas	1	1	1	
Lasi	Astia	386	429	447	1.0
Lasi	Astia/pullo	12	13	10	
Lasi	Astia?	1	1	1	
Lasi	Helmi	13	13	12.5	
Lasi	Ikkunalasi	1191	4206	2807	0.7
Lasi	Ikkunalasi?	1	1	2	
Lasi	Kuona	5	7	26.5	
Lasi	Lasin paloja	1	5	0.5	
Lasi	Pullo	93	117	462	3.9
Lasi	Pullo?	5	5	17	
Lasi ja metalli	Nappi	1	1	1	
Lasi?	Kuona	1	1	0.5	
Lasimassa	Helmi	1	1	2	
Kivi	Esineen katkelma	2	2	606	
Kivi	Hammas	1	1	10	
Kivi	Hioin?	1	1	86	
Kivi	Hioinkivi	3	3	181	
Kivi	Palanut pii	72	128	731.5	5.7
Kivi	Pii	369	761	4210	5.5
Kivi	Pii/palanut pii	1	12	104	
Luu	Hammas	205	1367	2362	1.7
Luu	Hammas leukaluussa	9	38	388	
Luu	Kalan kiduskansi	2	2	1	
Luu	Kalan nikama	21	43	15	
Luu	Kalan nikama ja kidus	1	2	0.5	
Luu	Kalan nikama ja luu	2	5	1	
Luu	Kalan nikama ja suomu	1	4	0.5	
Luu	Kalan nikamia ja ruotoja	1	27	7	
Luu	Kalan suomu	5	5	2.5	
Luu	Kalanluu	1	1	0.5	
Luu	Leukaluun kappale	1	1	19	
Luu	Luu	204	1949	6739	3.4
Luu	Luu, palanut luu	1	4	3	
Luu	Palanut kalan nikama	2	2	1	
Luu	Palanut luu	259	1813	1083	0.6
Luu	Sarvi	1	1	1	
Luu?	Kalan suomu	1	1	0.5	
Nahka	Kengänpohja	1	1	35	
Nahka	Nahka	1	1	0.5	
Villa	Tekstiili	1	3	3	
Villa?	Tekstiili	1	1	0.5	
Simpukankuori	Simpukankuori	1	1	21	
Terva? ja savi	Kokkare	2	3	26	

Tuohi, kivi	Tuohikives	1	1	222	
	Kalan suomi	1	1	0.5	
	Siemenen tai pähkinän kuori	1	1	0.5	
Kotilo	Kotilo	2	3	1	
YHTEENSÄ		7075	15 555	64 643	

+ + +

B	Puu	Hirsi	1	2	5837
B	Puu	Hirsi, lauta, tuohi	1	19	12938
B	Puu	Tynnyri, tuohi	1	35	22500
			3	56	41 275
			=	=	=
YHTEENSÄ			7078	15 611	105 918

Rautanauvoja poistettiin 9895.5 g, joka muodostaa talletettujen löytöjen ja poistettujen naulojen ja rautalevyjen 74 745.5 g:n painosta 13.2 %.

Sepän tekemät poistetut rautanaulat ja rautalevyt koko kaivausalueelta (liite VII):

Alue	Laji	Alanumerot	Kappalemäärä	Paino g
A	Hevosenjääkenkänauula	1	1	15
A	Nauula	159	326	3659
B	Hevosenjääkenkänauula	1	1	11
B	Nauula	170	363	5610.5
C	Nauula	2	2	58
D	Nauula	10	21	225
HA	Nauula	5	5	124
JÄ	Nauula	1	9	193
YHTEENSÄ		349	728	9895.5

+

JÄ	Levy	1	11	207
YHTEENSÄ		350	739	10 102.5

Seuraavaan taulukkoon on kerätty tarkemmin analysoitujen kuopanteen, jätekuoppien, kellarikuoppien ja kaivon löydöt, **jotka ovat mukana myös koko alueen löytötaulukossa.**

Alueet A-D ja jätekuoppa: kuopanteen, kellarikuoppien, kaivon ja jätekuoppien löytöjen jakaantuminen alanumeroiden, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino (mukana ei ole puita ja poistettuja rautaesineitä):

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Raha	10	10	35	
Avain	2	2	26	
Aseenlukko	1	1	265	
Kuolaimet	1	1	21	
Kannus	1	1	71	
Veitsien katkelmia	26	26	343	
Rautapuikko	1	1	6	
Rautarengas	1	1	1	
Sakset tai katk.	2	2	76	
Keritsimet	1	1	29	
Rautasolki	1	1	14	
Rautahaka	1	1	46	
Neula	1	1	1	
Sarana/salpa	1	1	33	
Jäärauta	2	2	60	
Rautanaula	8	11	208	
Hevosenkengän rautan.	1	1	6	
Rautaesineitä	19	20	400	
Kuparilej. sormustimia	3	3	9	
Kuparilej. solki	1	1	5	
Rengasneula	1	1	2	
Kuparilej.ketjun paloja	1	7	4	
Kuparilej. koriste	1	1	13	
Kuparirulla	1	1	7	
Lyijyrinkula	1	1	7	
Lyijypuite	2	2	7	
Lyijylevy	1	1	3	
Lyijyesine	1	1	19	
Liitupiipun pesä	2	2	12	
Liitupiipun varsikatkatk.	13	20	51	2.6
Astiakeramiikka	996 (62.3 %)	1098 (32.8 %)	11 993 (64.5 %)	10.9
Lasihelmi	1	1	1	
Lasiastioiden paloja	126 (7.9 %)	142 (4.2 %)	186 (1.0 %)	1.3
Lasipullojen paloja	23 (1.4 %)	39 (0.3 %)	117 (0.6 %)	3
Ikkunalasien paloja	31 (1.9 %)	513 (15.3 %)	433 (2.3 %)	0.8
Lasikuonaa	1	1	3	
Palanutta luuta	58 (3.6 %)	541 (16.1 %)	301 (1.6 %)	0.5

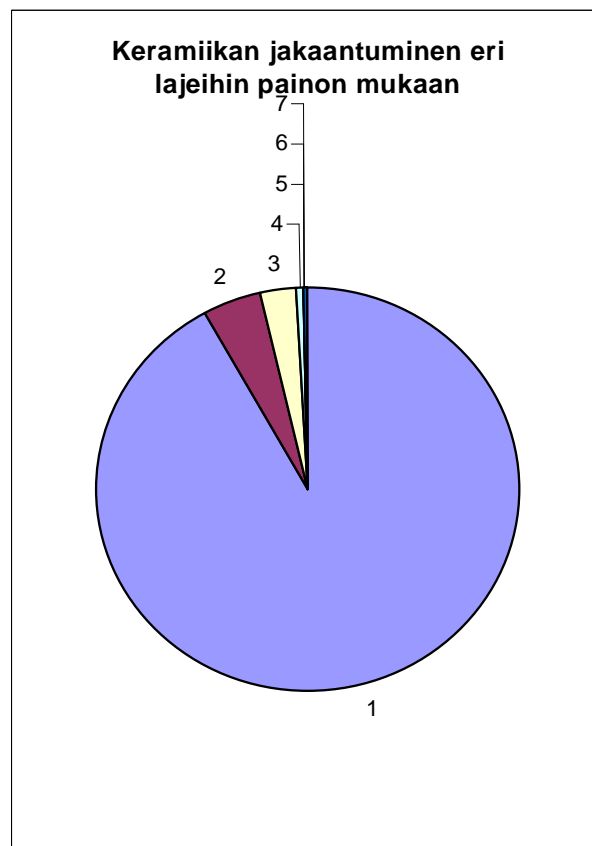
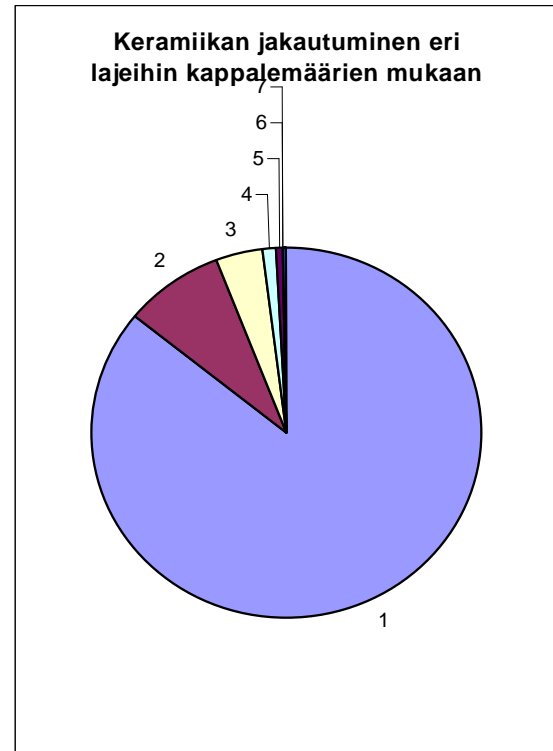
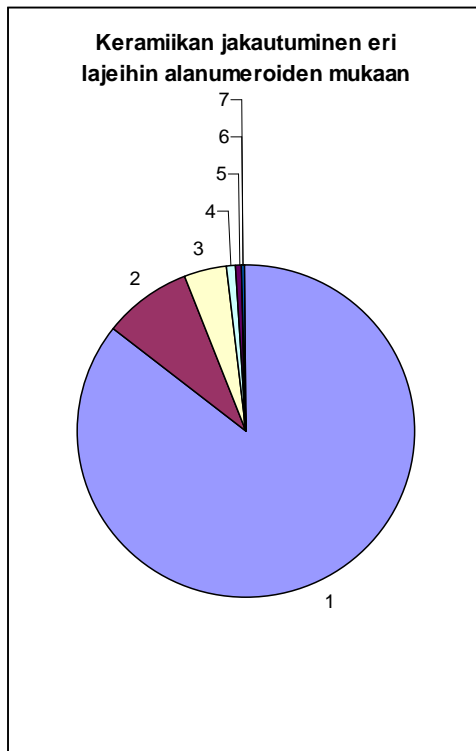
Luuta	34 (2.1 %)	418 (12.5 %)	1708 (9.2 %)	4.1
Pii	57 (3.5 %)	114 (3.4 %)	543 (2.9 %)	6.5
Hammaita + paloja	45 (2.8 %)	327 (9.7 %)	393 (2.1 %)	1.2
Torahampaiden paloja	3	5	18	
Kalan nikama ym	5	14	5	
Kuonaa	1	1	20	
Kivihioin	2	2	606	
Tekstiili	1	3	3	
Kengänpohja	1	1	35	
Kives	1	1	222	
Pal. savea	1	2	3	
Tervaa	2	3	26	
YHTEENSÄ	1598	3351 kpl	18 605 g	

<i>Poistetut rautanaulat</i>	56	130	1645	
<i>Poistetut rautalevyt</i>	1	11	207	

Ylivoimaisesti suurimmassa kaivausten esineryhmässä keramiikka-astioissa (löytökartat s. 84-89 ja 147-150) suurimman löytöryhmän muodostivat dreijalla tehdyt punasaviastiat, joita oli alanumeroista 85.7 % (3234), kappalemäärästä 85.9 % (3533) ja painosta 92 % (31 592 g). Punasaviastiat käsittivät koko aineistosta 48.9 % painon mukaan. Palojen keskimääräinen paino oli 8.9 g. Niissä oli erittäin paljon pohjoissaksalais- ja flaamilaishollantilais- tai mahdollisesti tukholmalais- ja kotimaisvalmisteisia metallipataa jäljitteleviä pyöreäpohjaisia, putki-kahvallisia kolmijalkapatoja, joita käytettiin ruuanvalmistukseen avotulella. Tästä johtuu pohjan usein nokinen pinta. Astiat oli lyijylasitettu sisäpinnalta vedenpitäviksi. Lasitus oli väriltä tai värillistä. Ulkopinnassa lasitusta oli vain suureunan kohdalla, jossa oli mahdollisesti vähäistä koristelua astian kaulaosan dreijausrihlojen lisäksi.

Vuoden 1997 kaivausten kaiken astiakeramiikan jakaantuminen alanumeroiden, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumero- määrä	Kappale- määrä	Paino	Palojen kesk. paino g
Punasavi	3234 (85.7 %)	3533 (85.9 %)	31592.5 (92 %)	8.9
Valkosavi	323 (8.6 %)	336 (8.2 %)	1535 (4.5 %)	4.6
Kivisavi	152 (4 %)	164 (4 %)	960.5 (2.8 %)	5.8
Majolika	38 (1 %)	45 (1.1 %)	105 (0.3 %)	2.3
Fajanssi	17 (0.5 %)	23 (0.6 %)	38.5 (0.1 %)	1.7
Harmaa-/Valkosavi	1 (0.03 %)	2 (0.05 %)	2 (0.006 %)	1
Harmaasavi	9 (0.2 %)	9 (0.2 %)	100 (0.3 %)	11.1
YHTEENSÄ	3774(100 %)	4112 kpl (100 %)	34 333.5 g (100 %)	

Selitys: 1 = Punasavi, 2 = Valkosavi, 3 = Kivisavi, 4 = Majolika, 5 = Fajanssi, 6 = Harmaa-/Valkosavi, 7 = Harmaasavi

Vuonna 1997 kaivausten syvemmälle menevistä jäljempänä tarkemmin käsiteltävistä kuopanteesta, kellarikuopista, kaivosta ja jätekuopista tuli keramiikkaa yhteensä 996 alanumeroa, 1098 kpl ja 11 993 g. Keramiikka käsitti näiden kohteiden kaikista 1598 alanumerosta 62.3 %, 3351 kappalemäärästä 32.8 % ja 18 605 g painosta 64.5 %. Laskelmissa ei ole mukana puita eikä poistettuja rautaesineitä. Keramiikkaa käsitti hiukan suuremman osuuden kuin koko aineistossa. Painossa peräti 12 % enemmän. Punasavi oli jälleen ylivoimainen muihin keramiikkalaatuihin nähden. Keramiikan alanumeroista se käsitti 83.3 %, kappalemäärästä 82.5 % ja painosta 92.2 %. Ne olivat vastaavat kuin koko aineistossa.

Vuoden 1997 kaivausten kuopanteen, kellarikuoppien ja kaivon ja jätekuoppien astiakeramiikan jakaantuminen alanumeroiden, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumero- määrä	Kappale- määrä	Paino	Palojen kesk. paino g
Punasavi	830 (83.3 %)	906 (82.5 %)	11 053 (92.2 %)	12.2
Valkosavi	110 (11.1 %)	124 (11.3 %)	577 (4.8 %)	4.7
Kivisavi	39 (3.9%)	39 (3.6 %)	267 (2.2 %)	6.8
Majolika/Fajanssi	10 (1.0 %)	20 (1.8 %)	30 (0.3 %)	1.5
Harmaasavi	7 (0.7 %)	9 (0.6 %)	66 (0.5 %)	7.3
YHTEENSÄ	996 (100 %)	1098 kpl (100 %)	11 993 (100 %) g	

Kulhot olivat tasapohjaisia, melko laakeita ja korkealaitaisia astioita, joissa saattoi olla yksi tai kaksi korvaa. Niitä saatettiin koristella myös bolus- (valkealla piippusavella tehtyjä geometrisia ja kasviaiheisiä kuvioita) ja engobekoristelulla (valkea saviliete lasituksen alla astian sisäpinnalla) tavallisen lyijylasituksen lisäksi. Kulhoja käytettiin ruokien valmistuksessa, säilytyksessä ja tarjoilussa. Aivan pieniä kulhoja on saatettu käyttää juomakuppeina tai suola-astioina.

Runsaasti oli myös sisäpuolelta värittömästi tai värillisesti lyijylasitetut ja useimmin boluskoristellut, mutta joskus myös engobekoristellut laakeat ja tasapohjaiset vadit, jotka yleistyivät 1500-luvun loppupuoliskolla. Ne saattoivat olla myös koristelemattomia. Koristeaiheet olivat enimmäkseen hyvin yksinkertaisia, ympyräkeskeisiä raitoja, aaltoviivoja ja poikittaisraitoja tai tyyliteltyjä kasviaiheita. Sgraffito-koristelulla (pintaa levitettyyn savilietteeseen uurtamalla tehty) tai sgraffito- ja boluskoristellun yhdistelmällä koristellut vadit olivat edustettuina vain muutamilla paloilla. Vateihin kuuluivat horisontaaliset, poikkileikkauksiltaan nauhamaiset korvat. 1500-luvun lopulla vadit alkoivat pienentyä ja muistuttaa enemmän lautasia.

Muita yleisiä astiamuotoja kaupunkiajalla olivat juomien säilytys-, tarjoilu- ja juoma-astioina käytetyt kannut, tuopit, pullot ja ruukut. Tuoppien kylkipalat, pullonsuut, kaatonokat ja vertikaaliset korvat viittaavat näihin esineryhmiin. Näitä oli kuitenkin vain muutamia paloja näistä kaivauksista. Suurin ryhmä näistä oli ruukut, joiden suureunat vastaavat useimmiten patojen suureunoja. Astioiden suuri vetoisuus johtuu siitä, että ne olivat pöytäseurueen yhteiskäytössä. Ruuanvalmistuksessa käytettyjä tasapohjaisia tai lyhyitä kolmijalkaisia nokallisia pu-

nasavisia pannuja ja muita astiamuotoja tuli harvakseltaan.

Punasaviastioiden paloja oli 3533 kpl ja 31 592.5 g. Suurin osa, 2800 kpl (79.2 %) ja 23 922 g (75.7 %), oli paloja, jotka oli lasitettu vain sisäpuolelta ilman koristelua. Ne olivat etupäässä patoja, ruukkuja, kannuja ym., mutta joukossa on myös kulhojen tai vatiin koristelemattomia paloja. Useat palat ovat niin pieniä ettei niistä pysty sanomaan mistä ne ovat peräisin. Paloista 683 kpl:ssa ja 7269.5 g:ssa oli bolus-, engobe-, kuparioksidi- ja sgraffito-koristelua. Ne olivat vadeista ja kulhoista. Ne muodostivat punasaviastioiden kappalemäärästä 19.3 % ja painosta 23 %.

Koko punasaviastiamateriaalin jakaantuminen koristelun mukaan:

Materiaali	Laji	Koristelu	Kpl	Paino g
Punasavi	Astia	Lyijylasitus	2800	23922
Punasavi	Astia	Bolus	360	3873.5
Punasavi	Astia	Bolus?	11	50
Punasavi	Astia	Bolus, kuparioksidi	62	1194.5
Punasavi	Astia	Bolus, kuparioksidi?	1	0.5
Punasavi	Astia	Bolus, sgraffito	2	9
Punasavi	Astia	Bolus, sgraffito, kuparioksidi	2	4
Punasavi	Astia	Bolus, uurre	1	3
Punasavi	Astia	Bolus, Engobe	4	45
Punasavi	Astia	Bolus/Engobe?	1	10
Punasavi	Astia	Engobe	182	1664
Punasavi	Astia	Engobe?	31	183.5
Punasavi	Astia?	Engobe?	2	9
Punasavi	Astia	Engobe ulkopinnalla	1	16
Punasavi	Astia	Engobe, bolus?	1	16
Punasavi	Astia	Engobe? Bolus?	2	3.5
Punasavi	Astia	Engobe, koho ja painanne	2	2
Punasavi	Astia	Engobe, kuparioksidi	1	6
Punasavi	Astia	Engobe, lasittamaton?	1	2
Punasavi	Astia	Engobe, punasavi	5	15
Punasavi	Astia	Engobe, punasavi?	1	4
Punasavi	Astia	Engobe? ja punasavi	1	4
Punasavi	Astia	Engobe, punasavi, kuparioksidi	2	76
Punasavi	Astia	Engobe, punasavi, kuparioksidi?	3	38
Punasavi	Astia	Engobe, kohoviiva, uurre	1	7
Punasavi	Astia	Engobe?, lasittamaton	3	5
Punasavi	Astia	Kampaleima	2	16.5
Punasavi	Astia	Kampaleima ulkop., sisäpinta lasittamaton	1	8
Punasavi	Astia	Koho ja uurre (vihreä bolusraita)	1	1
Punasavi	Astia	Kuopanne	1	0.5
Punasavi	Astia	Kyljen sisäpinta lasittamaton	1	5
Punasavi	Astia	Lasittamaton	28	104
Punasavi	Astia	Lasittamaton?	4	18
Punasavi	Astia	Leimaus	1	14
Punasavi	Astia	Sgraffito	2	5

Punasavi	Astia	Sgraffito, kuparioksidi	1	20
Punasavi	Astia	Sisäpinta lasittamaton	1	1
Punasavi	Astia	Sisäpinta lasittamaton, ulkopinnalla lasitus	1	6
Punasavi	Astia	Sisäpinta lasittamaton, ulkopinnalla vihreä lasitus	1	7
Punasavi	Astia	Sormipainanne	1	39
Punasavi	Astia	Uria	1	27
Punasavi	Astia	Uurre	4	158
YHTEENSÄ			3533	31 592.5

Palojen muodoista, etupäässä suurenamuodoista, mutta myös varmoista pohjareuna- ja kylkipaloista, yritettiin katsoa myös mistä astiasta ne mahdollisesti olisivat peräisin. Koska kyseessä ei ollut keramiikan erikoistutkimus määrittelyyn ei voitu keskittyä aivan täyspainoisesti. Punasavea oli yhteensä 3533 kpl ja 31 592. 5 g. 617 palalle (17.5 %) saatiin mahdollinen astiamuoto. Padaksi luokiteltiin noin 300 kpl ja vadeiksi ja kulhoiksi noin 240 kpl. Ne muodostivat 8.5 % ja 6.8 % koko punasavimateriaalin kappalemäärästä. Kulhoja ja ruukkuja oli seuraavaksi eniten. Muita oli huomattavasti vähemmän. Vatien ja kulhojen yhteisprosenttimäärä jää kauaksi koristelun perusteella vadeiksi ja kulhoiksi laskettaviksi astioista, joita oli koristeluissa 19.3 % kappalemäärän mukaan ja 23 % painon mukaan. Toisaalta mm. vadeiksi on voitu merkitä astianosia (esim. astiansuureuna), joissa ei ole jäljellä bolus tai muuta koristelua.

Koko punasaviastiamateriaalin jakaantuminen astiamuodon mukaan:

Materiaali	Laji	Tarkennus	Kpl	Paino g
Punasavi	Astia		2917	17907
Punasavi	Astia	Kannu/Ruukku	1	2
Punasavi	Astia	Kannu?	1	51
Punasavi	Astia	Kannu? Pannu?	1	9
Punasavi	Astia	Keittoastia	1	204
Punasavi	Astia	Kukkaruukku?	2	37
Punasavi	Astia	Kulho	24	913
Punasavi	Astia	Kulho?	15	158
Punasavi	Astia	Kulho/Ruukku?	2	36
Punasavi	Astia	Kulho? Pata?	1	9
Punasavi	Astia	Kulho? Vati?	1	2
Punasavi	Astia	Öljylamppu?	1	449
Punasavi	Astia	Pannu	1	50
Punasavi	Astia	Pata	127	4954
Punasavi	Astia	Pata?	159	2562.5
Punasavi	Astia	Pata/pannu	6	252
Punasavi	Astia	Pata/Ruukku	2	60
Punasavi	Astia	Pata/Ruukku?	2	61
Punasavi	Astia	Pata? Kulho?	1	6
Punasavi	Astia	Pata? Ruukku?	3	36
Punasavi	Astia	Pieni suola-astia?	1	17
Punasavi	Astia	Pullo/nokka?	1	0.5
Punasavi	Astia	Ruukku	2	53

Punasavi	Astia	Ruukku?	14	241
Punasavi	Astia	Ruukku/kulho	1	20
Punasavi	Astia	Ruukku? Kulho?	2	29
Punasavi	Astia	Uusi?	3	35
Punasavi	Astia	Valkoista tinalasitusta? Uusi?	1	10
Punasavi	Astia	Vati	129	1957
Punasavi	Astia	Vati?	55	654
Punasavi	Astia	Vati/Kulho	47	781.5
Punasavi	Astia	Vati/Kulho?	5	21.5
Punasavi	Astia	Vati? Kulho?	2	5
Punasavi	Astia?		2	9
YHTEENSÄ			3533	31 592.5

1600-luvun toiseksi yleisimmät valkosaviastiat eivät olleet vielä yleistyneet, mutta pienien patojen keltaisiksi ja vihreäksi lasitettuja paloja tuli esiin. Muita astiamuotoja oli vain muutamia kappaleita. Valkosavea oli keramiikka-aineistossa alanumeromäärissä 8.6 % (323), kappalemäärissä 8.2 % (336 kpl) ja painossa 4.5 % (1535 g). Valkosavipalat olivat 4.6 g keskipainollaan kevyempiä kuin punasavipalat. Harmaasavista (keskipaino 11.1 g) ja lasittamatonta keramiikkaa on hyvin vähän löydyissä. Joku ilmeisesti upokkaan pala löytyi.

Koko valkosaviastiamateriaalin jakaantuminen koristelun mukaan:

Materiaali	Laji	Koristelu	Kpl	Paino g
Valkosavi	Astia	Lasitus	308	1441
Valkosavi	Astia	Engobe	5	4
Valkosavi	Astia	Engobe?	6	13
Valkosavi	Astia	Engobe?, punasavi	1	6
Valkosavi	Astia	Koho ja uurre	1	0.5
Valkosavi	Astia	Lasittamaton	12	57
Valkosavi	Astia	Lasittamaton?	1	11
Valkosavi	Astia	Leimaus, koho	1	0.5
Valkosavi	Astia	Punasavi	1	2
YHTEENSÄ			336	1535

Koko valkosaviastiamateriaalin jakaantuminen astiamuodon mukaan:

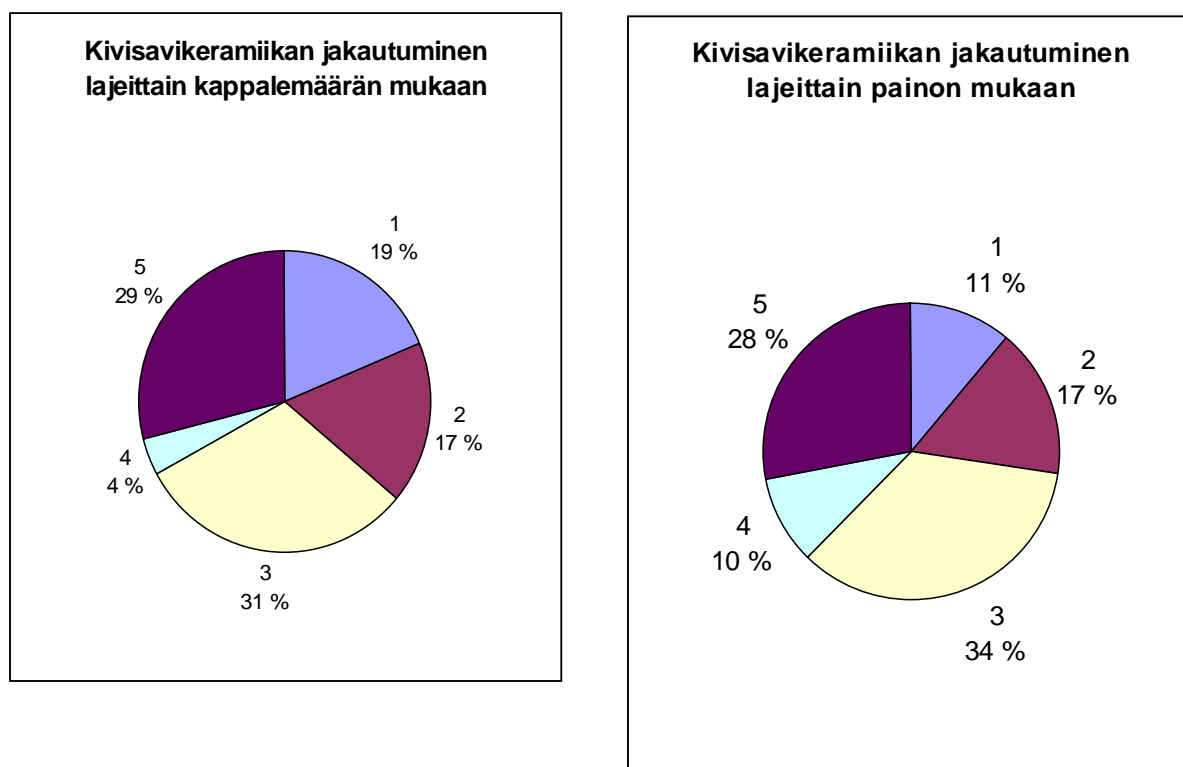
Materiaali	Laji	Tarkennus	Kpl	Paino g
Valkosavi	Astia		315	1220.5
Valkosavi	Astia	Kulho	4	88
Valkosavi	Astia	Kulho?	7	71
Valkosavi	Astia	Pannu	1	35
Valkosavi	Astia	Pannu?	1	5
Valkosavi	Astia	Ruukku/kannu/pullo?	1	0.5
Valkosavi	Astia	Savikukko tms.	1	13

Valkosavi	Astia	Vati	3	45
Valkosavi	Astia	Vati?	1	7
Valkosavi	Astia	Vati/kulho	1	8
Valkosavi	Astia	Vati/kulho?	1	42
Valkosavi/Harmaasavi	Astia		2	2
YHTEENSÄ			336	1535

Reiniläinen suolalasetettu kivisavikeramiikka on edustettuna keramiikan löytömaterialissa jonkin verran. Alanumeroissa niitä oli 4 % (152), kappalemäärissä 4 % (164 kpl) ja painossa 2.8 % (960.5 g). Näiden palojen keskipaino oli 5.8 g. Ne saatiin kovassa kuumuudessa vedenpitäviksi ilman lasitusta toisinkuin punasaviastiat. Ne eivät kuitenkaan kestäneet tulta ja siksi niitä käytettiin vedenpitävinä nesteiden säilytykseen ja tarjoiluun. Kölniläisten mahakkaitten, kapeakaulaisten, nokattomien ja yksikorvaisten Bartmann- ns. partamiehenkannujen koristuksina käytettiin profiilikasvokuvia, kasviornamentiikkaa, tammenlehti-koristelua ja tekstikatkelmia. Nimi tulee kaulan ja kyljen yhtymäkohdassa olevasta reliefimäisestä parrakkaan miehen kasvosta. Astiat oli lasitettu keskiruskeasta keltaruskeapilkulliseen. Ruskeaksi lasitettujen Raeren-kannujen paloissa esiintyy reliefi- ja tekstifriisejä ja leimoja kuten säkkipillisoittajien säestyksellä tanssivia sotilaita ja talonpoikia arkadikaarien sisällä. Kannujen muoto oli partamiehenkannuja kulmikkaampi ja korkeampi. Alueelta tuli myös koboltinsinisten ja leimakoristeltujen Westerwald-kannujen paloja, joissa koristeina oli leimapainanteita, leijonan- ja enkelinpäitä, pieniä kukka-asetelmia ja rosetteja. Matriisikoristelluissa Siegburgin schnelletuopissa vaakunat olivat tavallisesti koristeina Helsingistä löydettyissä paloissa. Niissä väritön suolalasetus levitettiin kermanvalkoisen tai harmahtavan saviaineen pinnalle. Astioissa olleita hopeisia tai tinaisia kansia ei ole löydetty Helsingistä. Edellämainittujen kivisavikeramiikkalajien paloja oli melko samansuuruisia määriä. Westerwaldia oli 48 kpl, Raereniä 51 kpl ja Bartmannia 28 kpl, mutta Siegburg-astioiden paloja oli vain kuusi kpl.

Koko kivisaviastiamateriaalin jakaantuminen:

Materiaali	Laji	Tarkennus	Kpl	Paino g
Kivitavara	Astia		29	102
Kivitavara	Astia	Bartmann	12	72.5
Kivitavara	Astia	Bartmann?	14	83.5
Kivitavara	Astia	Bartmann (Cologne?)	2	2.5
Kivitavara	Astia	Raeren	20	206.5
Kivitavara	Astia	Raeren?	26	68
Kivitavara	Astia	Raeren kannu tai tuoppi?	1	34
Kivitavara	Astia	Raeren-kannu	2	21
Kivitavara	Astia	Raeren/Bartmann	2	3
Kivitavara	Astia	Siegburg	5	93
Kivitavara	Astia	Siegburg?	1	0.5
Kivitavara	Astia	Westerwald	43	232.5
Kivitavara	Astia	Westerwald-kannu	1	11
Kivitavara	Astia	Westerwald/Raeren	2	25
Kivitavara	Astia	Westerwald?	2	1.5
Kivitavara	Astia	?	1	1
Kivitavara	Astia?		1	3
YHTEENSÄ			164	960.5

Selitys: 1 = Tunnistamaton kivisavi, 2 = Bartmann, 3 = Raeren, 4 = Siegburg, 5 = Westertwald

Hollantilaisia 1600-luvun sisäpinnalta läpinäkymättömästi valkoiseksi tinalasitettujen ja ulkopinnalta lyijylasitettujen majolikalautasten paloja tuli melko vähän. Keramiikkamateriaalista majolikkaa oli alanumeroista 1 % (38 kpl), kappalemäärästä 1.1 % (45 kpl) ja painosta 0.3 % (105 g). Majolikalautasissa oli sisäpinnan lasituksen päällä metallioksidivärein sinisillä, oranssilla, keltaisella, vaaleansinisellä ja koboltinsinisellä maalattu kasviaiheita ja yksinkertaista ornamentiikkaa. Näiltä kaivauksilta saaduissa pienissä paloissa (keskipaino 1.7 g) oli lähinnä vain sinistä koristelua. Kevyimpiä paloja keskipainoltaan olivat fajanssipalat (myös ulkopinta tinalasitettu), joista useimmista puuttui ulkopinta. Ne saattoivat olla siis majolikaastioita.

Vuonna 1992 Vanhassakaupungissa kaivetun asuinrakennuksen sisä- ja ulkopuolen tietyistä ruuduista tehdyn materiaalitutkimuksen¹ mukaan keramiikka jakaantui seuraavanlaisesti painon mukaan: punasavea oli 82.8 % (kappalemäärän mukaan 77.3 %), valkosavea oli 12.8 % (15.4 %), kivitavaraa oli 3.1 % (4.6 %) ja majolikkaa oli 1.3 % (2.9 %). Tukholman Helgeandsholmenin kaivausten vuosien 1530-1600 keramiikka-aineistossa punasavea oli 94 % kappalemäärästä, valkosavea 2 % ja kivitavaraa 4 %. 1600-1645 kerroksissa punasaven määrä laski 77 %:iin. Valkosavea oli 9 % ja kivitavaraa 6 %. Uutuutena oli fajanssia 8 %.

¹ Marianna Niukkanen: Pieni keramiikkatutkielma Helsingin Vanhastakaupungista. Esitelmä Helsingin yliopiston arkeologian seminaarissa toukokuussa 1995.

Laajemmassa neljän rakennuksen aineistossa¹ yhdessä rakennuksessa punasavea oli astioista 80 %, valkosavea 6.5 %, kivitavaraa 9 % ja fajanssia 4.5 %. Rakennuksen astioista 75 %:lle voitiin määritellä funktio. Rakennuksen tuvassa luokiteltiin keittoastioiksi 57 %, tarjoiluastioiksi 31 % ja säilytysastioiksi 12 %. Toisessa rakennuksessa punasaviastioita oli 75 %, valkosaviastioita 13.5 %, kivitavaraa 7 % ja fajanssia 4 %. Arkituvan astioista 58 %:lla oli funktio. Tarjoiluastioita oli 54 %, keittoastioita 39 % ja säilytysastioita 7 %. Eteisessä-kamarissa tunnistettuja astioita oli 61 %; tarjoiluastioita 24 %, keittoastioita 59 % ja säilytysastioita 17 %.

Tutkimuksen punasaviastioista valtaosa oli kolmijalkapatoja sekä vateja ja kulhoja, joista noin 15 % oli bolus- tai engobe-koristeltuja. Joukossa oli pannuja ja ruukku ja joitakin paloja kannuista tai juomaruukuista. Valkosaviastioissa tyypillisin muoto oli pieni tasapohjainen kulho. Koristeltujen vadin paloja ja padan paloja oli myös mukana.

Arkistolähteet viittaavat lasitavaran olleen harvinaisuus Helsingissä. Lasitavara muodosti kuitenkin yhden suurimmista löytöryhmistä tälläkin kaivausalueella. Kaivauksista löydettiin yllättävän runsaasti rikkoutuneita vihertäviä, pieniä ikkunalasien paloja (löytökartat s. 104-107 ja 159-162). Osa näistä alunperin vinoneliönmuotoisista ja pyöreistä ikkunaruuduista oli reunoiltaan retusoituja (ennen lasiveitseeä käytetty leikkuumenetelmä) ja osassa oli reunapaksunnos. Ikkunoita koossa pitäviä lyijyputteita löytyi vain kaksi ja korkeintaan yksi mahdollinen tuulirauta epämääräisen rautavartaan muodossa. Maalauskoristeltuja ns. kabinettilaseja ja väritettyjä laseja löytyi joitakin paloja (n. 60 kpl). Lasin määrä osoittaa kuitenkin, että ainakin 1600-luvulla on käytetty jo melko runsaasti pienistä lasipaloista tehtyjä lasi-ikkunoita huolimatta ikkunalasin kalleudesta. Kaikki ikkunalasi tuotiin kotimaisen tuotannon puutteen takia tällöin vielä etupäässä Pohjois-Saksasta. Lasi-ikkunat, runsas palanut tiilimateriaali ja aikaisimmilta kaivauksilta löydetty piipunpellit viittaavat ulospäin lämpeneviin uuneihin. Kirkkaita ja vihertäviä ikkunalasien paloja poistettiin runsaasti yläkerroksista, mutta löytöluetteloon on jäänyt vielä mahdollisesti uusia paloja yläkerroksiin. Lasi-ikkunanpalat käsittivät 1193 alannumeroa, 4205 kpl ja 2808 g eli kaikesta materiaalista 16.8 %, 27 % ja 4.3 % kun ei oteta huomioon tynnyriä, puurakenteita ja poisheitettyjä rautanauloja. Kuopanteessa ym niiden osuudet olivat pienempiä (1.9 %, 15.3 % ja 2.3 %). Ikkunalaseista yli 600 oli retusoituja.

Koko lasimateriaalin jakaantuminen lajeittain, al numeroiden, kappalemäärien ja painon mukaan:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino	Palojen kesk. paino g
Astia	381 (22.7%)	430 (9.0 %)	448 (12.0 %)	1.04 g
Astia/Pullo	12 (0.7 %)	13 (0.3 %)	10 (0.3 %)	0.76 g
Pullo	93 (5.5 %)	114 (2.4 %)	462 (12.4 %)	4.05 g
Ikkunalasi	1193 (71.1%)	4206 (88.3 %)	2807 (75.3 %)	0.66 g
YHTEENSÄ	1679 (100 %)	4763 kpl (100 %)	3727 g (100 %)	

¹ Marianne Niukkanen: Neljä rakennusta Helsingin Vanhastakaupungista. Ajoitus, funktio ja sosioekonominen status keramiikan perusteella. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Arkeologian laitos. Kevät 1996.

Selitys: 1 = Astia, 2 =Astia/Pullo, 3 =Pullo, 4 =Ikkunalasi

Erilaisten koristeltujen lasipikareiden ja muiden lasiastiamuotojen palasia oli vuoden 1989-93 löydöissä yllättävän runsaasti. Enemmistönä olivat vihertävät metsälasista tehdyt kahdeksansivuiset tai pyöreät poimutetuin lasinauhoin koristellut passglas-pikarit, joita valmistettiin etenkin Pohjois-Saksassa. Lasiesineistöä ja -lajeja oli vuoden 1997 kaivauksissa huomattavasti vähemmän kuin aiemmissa kaivauksissa (löytökartat s. 90-99 ja 151-155). Nyppykoristeiset jalalliset berkemeyerit ja römerit, emalikoristeiset humpenit ja spechterit, jotka olivat edustettuna vuosien 1989-93 kaivauslöydöissä, puuttuvat nyt suurimmaksi osaksi. Vanhempaan ryhmään, 1500-luvun alkuun ja puoliväliin, kuuluvat tummanvihreät ja siniset rihlamuottiin puhalletut, optisesti koristellut sekä nuppikoristeiset pikarit puuttuivat myös käytännössä kokonaan. Vain muutamia sinisiä optisesti koristeltuja paloja ja ilmeisesti 5 römerin palaa ja yksi berkemeyer/römerin pala oli löydöissä. Suurin osa tuli alueelta A. Myös arvokkaita Alankomaissa valmistettuja kirkkaita, lähes värittömien venetsialaistyylisten filigraanilasiesineiden paloja ei ollut nyt löydöissä. Passglaseiksi on luetteloitu noin 140 palaa, mutta suurin osa pelkästään astialaseina luetteloiduista ovat ilmeisesti kahdeksansivuisista passglaseista. Kaikki lasiastian pohjapalan nimellä luetteloidut, jollei toisin mainita, ovat todennäköisesti passglaseista. Lasiastioiden palat 399 alanumeroa, 443 kpl ja 458 g käsittivät kaikista löydöistä 5.6 %, 2.8 % ja 0.7 % kun ei oteta huomioon tynnyriä, puurakenteita ja poisheitettyjä rautanauvoja. Kuopanteessa ym. vastaavat luvut olivat 7.9 %, 4,2 % ja 1.0 %. Jokunen lenkillä varustettu musta lasinappi ja erivärinen lasihelmi oli löydöissä. Kattokruunun tai kyntteliköstä peräisin olevia hiottuja kristallihelmiä ja kirkkaita lasiriipuksia löytyi myös. Lasipullojen paloja, lääke- ja apteekkilasia oli vähän (löytökartat s. 100-103 ja 156-158); 98 alanumeroa, 122 kpl ja 479 g eli 1.4 %, 0.8 % ja 0.7 %. Kuopanteessa ym luvut olivat lähes samanlaisia.

Koko lasiastiamateriaalin jakaantuminen:

Materi-	Laji	Tarkennus	Kpl	Paino g
Lasi	Astia		278	227.5
Lasi	Astia	Berkemeyer/Römer	1	2
Lasi	Astia	Litteä jalkalevy?	1	2
Lasi	Astia	Malja?	2	1
Lasi	Astia	Passglas	109	93
Lasi	Astia	Passglas?	27	35.5
Lasi	Astia	Pikari	1	1
Lasi	Astia	Pullo ?	2	15
Lasi	Astia	Römer	2	13
Lasi	Astia	Römer?	3	5.5
Lasi	Astia	Uusi?	2	4.5
Lasi	Astia	Vati	1	50
Lasi	Astia/pullo		13	10
Lasi	Astia?		1	1
YHTEENSÄ			443	458

Vanhankaupungin 1989-93 kaivausten lasiesineiden alkuperänä oli etupäässä Keski-Saksa; Reininmaa, Hessen ja Alankomaat. Lasitavaran koostumus osoitti valmistuspaikkojen ja tuontisatamien muuttumisesta Pohjois- ja Keski-Saksasta läntiseen Saksaan ja Alankomaihin, joista hollantilaislaivat toivat esineistöä 1600-luvulla.

Tupakanpoltto levisi Eurooppaan 1500-luvun lopussa. Liitupiippuja alettiin valmistaa Englannissa 1570-luvulta ja Hollannissa 1610-luvulta lähtien. Ensimmäinen kirjallinen maininta tupakanpoltosta Helsingissä on vuodelta 1633. Siitä on todistuksena myös kaivausalueilta löydetty 1620-1600-puolivälin hollantilaispiippujen pesät (2 kpl) ja etupäässä koristelemattomat varsipalat (41 kpl), joita oli nyt vain murto-osa verrattuna vuosien 1989-93 kaivausten löytömääriin (löytökartat s. 115-117 ja 131-133). Liitupiiput voidaan ajoittaa pesän muodon, leiman tai koristelun perusteella.

Metalliesineitä löydettiin runsaasti. Löydöissä oli edustettuna useita löytöryhmiä. Rautaesineiden suurin ryhmä oli naulat. Niitä oli talletettu 81 kpl ja 900 g, jotka olivat 0.5 % kappalemäärästä ja 1.4 % painosta kun mukana ei ole puita ja poisheitettyjä rautanauvoja ja -levyjä. Nauloista heitettiin pois suurin osa (728 kpl ja 9895.5 g, löytökartat s.131-134 ja 182-184)). Seuraavaksi eniten edustettuna (64 kpl) oli erilaisten veitsien ja puukkojen terät ja niiden kahvat (löytökartat s. 111-114 ja 165-167). Ne olivat useimmiten erikseen. Enemmistön muodostivat pitkät ja kapeat tai leveämpiteräiset pöytäveitset (38 kpl), joihin kuuluivat muutamat kuparilejeerinkilangoit ja häränsilmäaihein koristellut puu- ja luukahvat. Puukkoja oli 13 kpl, tarkemmin määrittelemättömiä veitsiä 7, mahdollisia veitsiä 2 ja partaveitsiä 2 kpl. Muita rautaesineitä oli mm. kääntölukon avaimet, kolmiomaiset ja suunnikkaan muotoiset riippulukot, soljet, raksit, silmäneulat, sakset, hevosenkenkänaulat ja -jäänauulat, hevosenkengät, kannus, kuolaimet, pistoolin koneisto, jääraudat, ongenkoukut, padan pidikke ym.

Kuparilejeerinkisiä esineitä olivat kynttilänjalka, solki, kulkunen, kirjanhelat, ketjujen palat, ym. Oman ryhmänsä muodostivat ompelemiseen ja vaatteisiin liittyvät sormustimet, nuppineula, hakaset, kangaspakkojen lyijynen tarkastusmerkki plombi sekä rautaiset ompeleineulat, sakset ja raksit. Niiden lisäksi oli eri metalleista erilaisia heloja ovenheloista kirjan-

heloihin, nappeja, metalliastioiden paloja, saranoita, ketjuja, koukkuja, työkaluja, pistoolin lyijykuulia, ym. sekä sitä enemmän tunnistamattomaksi jäävää katkelmallista esineistöä.

Vuosien 1520-1660-luvun puolivälin välissä lyötyjä ruotsalaisia hopea- ja kuparirahoja oli 36 kpl (löytökartat s. 108-110 ja 163-164). Niistä viisi oli Kustaa Vaasan kaupunkiaikaa edeltäviä 1520-30-lukujen rahoja, viisi Erikkin, 12 Juhanan, kaksi Sigismundin, neljä Kustaa II Adolfin, kolme Kristiinan ja yksi Kaarle XI 1660-luvulta. Loput rahat koostuivat liivinmaalaisesta rahasta 1520-luvulta ja keski-eurooppalaisesta laskurahasta (Nurnberg?) 1520-luvulta. Näissä kahdessa oli reiät. Lisäksi oli yksi ranskalainen laskuraha (Henrik IV). 1700-luvun rahoja ei löytynyt ja seuraava raha on venäläinen vuodelta 1819. Muut vähälukuiset poistetut rahat (17 kpl) olivat 1890-luvun lopulta lähtien, etupäässä itsenäisyyden ajalta.

Esineiden lisäksi tuli paljon palaneita (löytökartat s. 118-122 ja 171-174) ja palamattomia luita (löytökartat s. 123-130 ja 175-181), hampaita, joista osa oli leukaluissa kiinni sekä kalojen ruotoja ja nikamia. Tämä keramiikan jälkeen painon mukaan toiseksi suurin ryhmä käsitti alanumeroista 716 eli 10.1 %, kappalemääristä 5264 eli 33.8 % ja painosta 10 624 g eli 16.4 %. Painon mukaan kolmanneksi suurin ryhmä tulen tekemiseen liittyivät palamattomat ja palanneet erikokoiset piit käsittivät vuorostaan 442 alanumeroa, 901 kpl ja 5045.5 g eli 6.2 %, 5.8 % ja 7.8 %. Näissä yllämainituissa ei siis ole huomioitu tynnyriä, puurakenteita ja poisheitettyjä vanhoja rautanauvoja. Kuopanteessa ym luita ym oli hiukan vähemmän (n. 13 % painosta) ja piitä huomattavasti vähemmän (2.9 % painosta).

7.2 Alue A

Alueen A löydöt (KM 98021:1-3677, löytökartat s. 84 - 134¹) käsittivät yhteensä 3677 alanumeroa, 8085 kpl ja 26 749.1 g. Suurin ryhmä alanumeroiden perusteella oli keramiikka (löytökartat s. 84-89), joka muodosti 58.4 % alanumeroista (2147), 29.5 % kappalemääristä (2387 kpl) ja 63.2 % (16 898 g) painosta. Suurin ryhmä keramiikassa oli punasaviastioiden palat. Ne muodostivat keramiikka-aineiston alanumeroista 83.9 % (1802), kappalemääristä 84.2 % (2011 kpl) ja painosta 90.5 % (15 298 g). Punasaven osuus koko aineistosta oli painon mukaan 57.2 %. Valkosaviastioiden paloja oli vain murto-osa punasavesta (10.6 %, 1.4 % ja 5.7 %) ja kivisaviastioiden paloja oli puolet valkosaviastioiden määrästä. Kivisavikeramiikkaa löytyi harvakseltaan; Westerwaldia oli 33 kpl, joista 9 oli Westerwald-tyypistä Raereniä. Raerenia oli 17 kpl, Bartmannia 14 kpl, Sieburgia 4 kpl ja muita kivisavipaloja 39 kpl. Viimeisistä noin puolet oli ilmeisesti Raereniä. Majolikkaa oli 15 kpl ja fajanssiksi luokiteltiin 16 palaa. Jälkimmäisistä osa voi olla majolikkaa, sillä niiden lasitukset olivat lohjenneet osittain pois. Harmaasaveksi luokiteltiin yksi pala. Liitupiippujen pesiä ei tullut esiin ja varsipalojakin oli vain 17 kpl (löytökartat s. 115-117). Metalliesineistä tuli veitsiä tai niiden katkelmia 16 kpl (löytökartat s.111-114). Joukossa oli yksi partaveitsi, jossa kahva oli poikittain terän suhteen. Puukkoja oli vain yksi. Loput olivat pitkiä kapeateräisiä tai leveämpiteräisiä pöytäveitsiä. Ilmeisesti yksi veitsen teräksi luokiteltu oli saksen terä. Rautasolkia tuli 3 kpl ja raksia 2 kpl.

¹ Löytökartoissa on symbolien suurimmaksi arvoksi valittu alueiden A ja B eri esineryhmien suurin arvo eri kerroksista, jotta kartat ovat vertailukelpoisia keskenään. Lasiesineissä ja luissa jotkut arvot menevät tällöin niin pieniksi, että lisäksi on tulostettu löytökartat, joissa suurimmaksi arvoksi on valittu kyseisen kerroksen suurin arvo.

Yksittäisiä rautaisia esineitä olivat ongenkoukku, sakset, kannus, pistoolin lukkokoneisto, työkalu (ruokkoraudan tai pellavarohkimen katkelma?), tynnyrintekijän kirves ?, kolmiomaisen riippulukko ja erilaista rautaesineistöä. Kuparilejeerinkisiä löytöjä olivat sormustin, kynttilänjalka ym. Lyijyisiä olivat pistoolinkuula, harkko ja mahdollinen kangaspakan plombi. Alanumeroiden perusteella toiseksi suurin ryhmä oli ikkunalasi palat (kappalemäärä huomattavasti isompi, mutta yhteispaino vain noin 6.2 % kaikesta alueen A löydöistä), joissa muutamassa toinen pinta oli maalattu punaiseksi tai koristeltua (löytökartat s. 104-107). Lasiastioissa oli passglassien lisäksi 4 römerin ja 1 berkemeyer/römerin palaa (löytökartat s. 90-99). Valkosaviastioiden palojen kanssa tasaväkinen ryhmä lasi-astioiden palat. Muita ryhmiä olivat lasipullojen palat (löytökartat s. 100-103), naulat, palaneet luut (löytökartat s. 118-122), luut (löytökartat s. 123-130), hampaat, piit, 4 lasihelmeä ym.

Sepän tekemiä rautanauvoja alueelta luettelointiin ja konservoitiin 26 kpl, joista kuusi oli hevosenkenkänauloja. Hevosen jääkenkänauloja oli 3 kpl. Luetteloinnin jälkeen poisheitettyjä rautanauvoja oli 326 kpl ja yksi hevosen jääkenkänaula (yhteensä 3674 g, ks. luettelo VI, löytökartat s. 131-134). Hevosenkengän osa löytyi.

Alueella A oli 18 rahaa (löytökartat s. 108-110), jotka jakaantuivat seuraavasti: hopeisia olivat Kustaa Vaasan viisi 1520-30-luvun rahaa, Erikkin neljä, Juhanan kolme ja Sigismundin yksi. Kustaa II Adolfilta oli yksi hopeinen ja yksi kuparinen raha, Kristiinalta yksi kuparinen raha ja Kaarle XI:ltä yksi kuparinen raha. Lisäksi tuli yksi ranskalainen laskuraha kaupunkiajalta. Uusia poistettuja rahoja löytyi yhdeksän 1800-luvun lopulta lähtien. Suurin osa oli itsenäisyyden ajalta.

Alueen A kaikki talletetut löydöt järjestettynä kerrosten/yksiköiden, alanumeroiden, kappalemäärien ja painon mukaan:

Krs/yksikkö	Alanumeroiden määrä	Summa _ Kpl	Summa _ Paino
0	115	126	592
1	1478	3188	10020
2	1379	3425	9427,4
3	457	896	4321,7
4	190	347	1944
5	42	88	378
21	10	10	27,5
22	2	2	20,5
101	4	4	18
Yhteensä	3677	8086	26749,1

(Huom ! Kaksi tai kolminumeroiset kerros-/yksikkösarakeissa ovat löytöluettelosta Accessiin Mapinfoa vartenmuutettuja kerros- tai yksikkökaivausten numeerisia kerroksia tai yksikköitä: 0 = Pinta, 21 = 2, lika.krs. , 22 = 2, oja.krs. , 101 = oja/Y1

Alueen A löydöt materiaalien ja lajien mukaan ryhmiteltyinä (Ala = Alanumeroitten määrä, Kpl = yhteiskappalemäärä, g = yhteispaino ja Kesk. =keskimääräinen paino):

Alu	Materiaali	Laji	Ala	Kpl	g	Kesk.
A	Hopea	Raha	15	15	12.1	0.8
A	Kupari	Raha	3	3	21	7
A	Rauta	Aseen lukko	1	1	265	
A	Rauta	Avain	1	1	7	
A	Rauta	Esineen katkelma	5	5	257	
A	Rauta	Hevosen jääkengän naula	3	3	26	
A	Rauta	Hevosenkenkä	1	1	41	
A	Rauta	Hevosenkenkänaula	6	6	41	
A	Rauta	Jäärauta	1	1	19	
A	Rauta	Kannus	1	1	71	
A	Rauta	Keritsimet/Sakset?	1	1	10	
A	Rauta	Keritsimet?	1	1	29	
A	Rauta	Koukku	2	2	7	
A	Rauta	Kuolaimet	2	2	361	
A	Rauta	Lenkki	2	2	19	
A	Rauta	Levy	1	1	17	
A	Rauta	Lukko	1	1	75	
A	Rauta	Naula	17	21	233	11.1
A	Rauta	Neula	1	1	0.5	
A	Rauta	Ongenkoukku	1	1	1	
A	Rauta	Puikko	3	3	41.5	
A	Rauta	Raksi	2	2	1	
A	Rauta	Rautapuikko	1	1	13	
A	Rauta	Sakset	2	2	81	
A	Rauta	Sarana?	2	2	76	
A	Rauta	Saranatappi	1	1	104	
A	Rauta	Solki	3	3	75	
A	Rauta	Tykinkuula	1	1	1141	
A	Rauta	Varras	3	3	45	
A	Rauta	Veitsi	13	13	179	
A	Rauta	Veitsi?	1	2	2	
A	Rauta, pronssi, puu	Veitsi	1	1	13	
A	Pronssi	Esineen katkelma	3	3	17	
A	Pronssi	Hela?	2	2	15	
A	Pronssi	Kynttilänjalka	1	1	27	
A	Pronssi	Levy	1	1	15	
A	Pronssi	Prikka	1	1	1	
A	Pronssi	Rengas	1	1	27	
A	Pronssi	Rengasneula?	1	1	2	
A	Pronssi	Sormustin	1	1	1	
A	Kupari	Nasta	1	1	3	
A	Lyijy	Esineen katkelma	3	3	26	
A	Lyijy	Harkko	1	1	252	
A	Lyijy	Kuula	1	1	7	
A	Lyijy	Levy	1	1	3	

A	Lyijy	Lyijyrulla	1	1	7	
A	Lyijy	Puite	1	1	6	
A	Lyijy?	Levy	1	1	4	
A	Lyijy	Esineen katkelma	3	3	26	
A	Lyijy	Harkko	1	1	252	
A	Lyijy	Kuula	1	1	7	
A	Lyijy	Levy	1	1	3	
A	Lyijy	Lyijyrulla	1	1	7	
A	Lyijy	Puite	1	1	6	
A	Lyijy?	Levy	1	1	4	
A	Kivitavara	Astia	95	106	560	5.3
A	Kivitavara	Astia?	1	1	3	
A	Majolika	Astia	11	15	34	2.3
A	Fajanssi	Astia	10	16	18	1.1
A	Punasavi		3	3	5.5	
A	Punasavi	Astia	1801	2010	15295.5	7.6
A	Punasavi	Astia?	1	1	3	
A	Punasavi	Palanut savi	5	6	11	
A	Punasavi	Savitiiviste	3	5	27	
A	Punasavi	Tiili	1	1	21	
A	Punasavi	Upokas/Valumuotti?	1	1	25	
A	Valkosavi	Astia	227	237	969	4.1
A	Valkosavi	Liitupiippu	15	18	41.5	
A	Val-	Astia	1	2	2	
A	Harmaasavi	Astia	1	1	16	
A	Lasi	Astia	211	249	209	0.8
A	Lasi	Astia?	1	1	1	
A	Lasi	Helmi	4	4	5.5	
A	Lasi	Ikkunalasi	603	2200	1652	0.7
A	Lasi	Ikkunalasi?	1	1	2	
A	Lasi	Kuona	5	7	26.5	
A	Lasi	Lasin paloja	1	5	0.5	
A	Lasi	Pullo	36	58	226	
A	Lasi	Pullo?	5	5	17	
A	Lasi?	Kuona	1	1	0.5	
A	Kivi	Hioin?	1	1	86	
A	Kivi	Palanut pii	16	19	91.5	
A	Kivi	Pii	167	310	1303.5	4.2
A	Luu	Hammas	105	1010	1265.5	1.2
A	Luu	Kalan kiduskansi	1	1	0.5	
A	Luu	Kalan nikama	6	7	4.5	
A	Luu	Kalanluu	1	1	0.5	
A	Luu	Leukaluun kappale	1	1	19	
A	Luu	Luu	52	226	349	1.5
A	Luu	Luu, palanut luu	1	4	3	
A	Luu	Palanut kalan nikama	1	1	0.5	
A	Luu	Palanut luu	154	1418	707.5	0.5
A	Nahka	Nahka	1	1	0.5	
A	Kangas	Kangas	1	1	1	
A		Kalan suomu	1	1	0.5	
A		Siemenen tai pähkinän	1	1	0.5	

A	Simpukankuori	Simpukankuori	1	1	21
A	Terva? ja savi	Kokkare	2	3	26
YHTEENSÄ			3677	8086	26 749.1

Poistettut rautanaulat

160 327 3674

Alue A, päälöytöryhmien alanumeromäärät, kappalemäärät ja painot sekä prosentuaaliset osuudet alueen A koko aineistosta (sisältää myös kuopanteen löydöt):

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino
Astiakeramiikka	2147 (58.4 %)	2387 (29.5 %)	16898.5 (63.2 %)
Luut	322 (8.7 %)	2669 (33 %)	2350 (8.8 %)
Piit	183 (4.9 %)	329 (4.1 %)	2569 (9.6 %)
Lasiastiat	212 (5.8 %)	250 (3.1 %)	210 (0.8 %)
Lasipullot	41 (1.1 %)	63 (0.8 %)	243 (0.9 %)
Ikkunalasit	604 (16.4 %)	2201 (27.2 %)	1654 (6.2 %)
Naulat	26 (0.7 %)	27 (0.3 %)	300 (1.1 %)
Veitset	15 (0.4 %)	16 (0.2 %)	194 (0.7 %)
Rahat	18 (0.5 %)	18 (0.2 %)	33.1 (0.1 %)
Liitupiiput	15 (0.4 %)	18 (0.2 %)	41.5 (0.2 %)
YHTEENSÄ	3583 (97.3 %)	7978 (98.6 %)	24 493.1 (91.6 %)

Poistettut rautanaulat 160

327

3674

Alueen A astiakeramiikka jakaantui seuraavanlaisesti:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino
Punasavi	1802 (83.9 %)	2011 (84.2 %)	15298.5 (90.5 %)	7.6
Valkosavi	227 (10.6 %)	237 (1.4 %)	969 (5.7 %)	4.1
Kivisavi	96 (4.5 %)	107 (4.5 %)	563 (3.3 %)	5.3
Majolika	11 (0.5 %)	15 (0.6 %)	34 (0.2 %)	2.3
Fajanssi	10 (0.5 %)	16 (0.7 %)	18 (0.1%)	1.1
Harmaasavi	1 (0.05 %)	1 (0.04 %)	1 (0.05 %)	1.0
YHTEENSÄ	2147 (100 %)	2387 kpl (100 %)	16 898.5 g (100 %)	

Alueella A pintakerros ja tason 1 alapuolinen 1. kerros sisälsivät lähes yksinomaan uutta esineistöä alueilla, joiden kaivaminen loppui nopeasti kuten alueen etelä-, länsi-, pohjois- ja itäreunoilla. Niissä uusi esineistö saattoi olla vallitsevana aina koskemattomaan maahan (vähintään 2. kerrokseen). Uudehkojen ojien ja pienempien kuoppien kohdalla niitä oli syvemmilläkin.

Vanhan rakennusjäännöksen ja länsiosan suuren kuopan kohdalla vanhat esineet alkoivat enemmistönä jo 1. kerroksessa ollen käytännössä yksinomaisia 2. kerroksesta lähtien. Näiden kohteiden ulkopuolella, poislukien alueen A ulkoreunat, uutta esineistöä oli 1. kerroksessa riippuen alueen kaivaussyvyyden aloituskorkeudesta, väheten ratkaisevasti jo 2. kerroksessa. Löytöjä ei tullut näiltä jälkimmäisiltä alueilta kovin paljon kuin yksittäisistä paikoista kuten koordinaattien 23334/51539.50 maakiven eteläpuolelta ja sen pohjoispuolelta suoralta linjalta pohjoiseen päin. Kiven lähellä oli erityisen paljon löytöjä ja niitä tuli vähenevästi pohjoiseen mentäessä. Ne vähenivät myös nopeasti tältä vyöhykeltä alueen A itäreunaa kohden. Kaivausalueen A itäreunalla ja -puolella oli jo esillä hieno hiekka kaavinnan jälkeen. Kaavittaessa multaa pois syksyllä 1996 tämä kohta oli uudempaa kivi- ja kaakeli ym sotkua aina hienoon hiekkaan saakka. Se oli vielä sotkuisempaa kuin alueen B eteläosa. Löydöt olivat käytännössä pelkästään “uusia“.

Rakennuksen puurakenteiden kohdalla ei ollut kovin runsaasti löytöjä, paitsi itäosan ruutujen 23329-330/51535-536 kohdalla. Partaveitsi ja pöytäveitsi, maalattu ikkunalasi, siniset ikkunalasin palat vihreiden lisäksi, saksen katkelma, pieni avain, sarana, saranatappi ja tykinkuula olivat erityisempiä löytöjä. Satulanhinnan solki ja espanjalaismallinen hevosenkenkä viittasivat hevosiin. Pääasiallisesti tuli punasaviastioiden paloja, mutta joitakin valkosavi- ja kivisavipaloja (Raeren, Bartmann, Siegburg) oli joukossa. Rakennuksen eteläpuolelta, ilmeisesti ulkopuolelta, tuli Juhana II:n ½ äyriä vuodelta 1592, Kustaa II Adolfin ½ äyriä vuodelta 161(5?) ja talon sisältä Sigismundin ½ äyriä vuodelta 1598. Ilmeisesti rakennuksen sisältä ruudusta 23332/51538 tuli yhdeksän rahaa, joista seitsemän oli yhdessä. Kustaa Vaasan ajalta oli fyrik vuosilta 1529, 15(29?) ja 1530-luvulta sekä örtug 1520-luvulta ja vuodelta 1530. Erik XIV:n rahoja oli kolme ½ killinkiä ja yksi killinki 1560-luvulta. Rahat tulivat 2. kerroksesta.

Noin ruutujen **23332-334/51529-531** tummassa tiilimurskaa ja palaneita kiviä sisältäneellä alueella, josta paljastui lopulta 4 x 2 metrin kokoinen **kuopanne**, oli valtava keskittymä vanhaa esineistöä heti 1. kerroksesta viimeiseen 5. tasokaivauskerrokseen saakka. Alue käsitti yläosassa noin 12 m² eli 6 % alueen A 200 m²:n alueesta. Tällä alueella oli alanumeroista 990 eli 27 % koko alueen A 3677 alanumeroista ja painosta 7692 g eli 28.7 % koko alueen A 26 749 g painosta. Keramiikka käsitti alanumeroista 67.7 %, kappalemäärästä 35.5 % ja painosta 75.5 %. Sitä oli prosentuaalisesti yleistasoja enemmän painon mukaan. Punasavea oli 546 alanumeroa, 568 kpl ja 5202 g, jotka olivat keramiikka-aineiston alanumeroista 81.5 %, kappalemäärästä 79.8 % ja painosta 89.5 %. Punasavi käsitti koko kuopanteen kaikista alanumeroista 55 %, kappalemäärästä 28.4 % ja painosta 67.6 %. Alueelta löytyi myös jonkinverran valkosavea (noin kuudennes punasaven määrästä), hiukan kivitavaraa (eniten Westwaldia, Bartmannia ja Raereniä joitakin paloja) ja majolikaa. Alanumeroiden loppuosa muodostui ikkunalasiin paloista (yksi maalattu), lasiastioiden (tunnistetut etupäässä passglaseja, yksi römer) ja lasipullojen paloista, palaneista luista, hampaista, piistä ja liitupiipun varsista. Ne muodostivat painosta noin 14 %. Erityisempiä löytöjä olivat uurrekoristeltu punasaviastian kansi, rautasolki, neulan katkelma, rengasneula, hieno kuparilejeerinkinen hela, ikkunan lyijyputte, 1600-luvun ranskalainen laskuraha (Henrik IV?) 3. kerroksesta, Juhana II:n ½ äyriä vuodelta 1592 2. kerroksesta, 7 pöytäveitsen katkelmaa ja yksi puukko, sakset, keritsimen katkelmat, jäärauta, 1600-luvun pistoolin lukko-osa, 1700-lukua aikaisempi rataskannus ja kuolaimen katkelma. Kuopan kohdalta tuli poistettuja vanhoja rautanauvoja 56 kpl (682 g), joita ei ole huomioitu laskelmissa. Valtaosa tuli 1. ja 2. kerroksista.

Kuopan kohdalla 1. kerroksessa oli vähemmän uutta esineistöä kuin ympäristössä. 2. kerroksessa uuden määrä väheni merkittävästi. 3. kerroksesta lähtien käytännössä oli vain vanhaa esineistöä. Ympäristössä löydöt loppuivat pian 1. kerroksen tai 2. kerroksen jälkeen.

Alanumeroiden yhteismäärä kuopan kohdalla ruuduttain kaikissa kerroksissa:

23335-	-	4	22	29	12	3	12
23334-	4	7	47	88	83	19	6
23333-	11	17	190	232	111	44	26
23332-	5	7	78	61	14	23	12
23331-	5	2	5	6	9	23	23
	51527	51528	51529	51530	51531	51532	51533

Alue A, kuopanteen löytöjen jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumero- määrä	Kappale- määrä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Rahoja	2	2	2	
Aseenlukko	1	1	265	
Veitsiä ja veitsien katk.	8	8	84	
Kuolaimet	1	1	21	
Kannus	1	1	71	
Sakset	1	1	63	
Keritsimet	1	1	29	
Rengasneula	1	1	2	
Solki	1	1	14	
Neula	1	1	1	
Jäärauta	1	1	19	
Rautanaula	1	1	6	
Rautaesineitä	4	4	116	
Pronssikoriste	1	1	13	
Lyijypuite	1	1	6	
Lyijyesine	1	1	19	
Liitupiipunvarsia	7	8	15	
Astiakeramiikkaa	670 (67.7 %)	712 (35.5 %)	5809 (75.5 %)	8.2 g
Lasiastioiden paloja	83 (8.4 %)	98 (4.9 %)	107 (1.4 %)	1.1 g
Lasipullojen paloja	21 (2.1 %)	37 (1.8 %)	113 (1.5 %)	3.1 g
Ikkunalasin paloja	81 (8.2 %)	379 (18.9 %)	316 (4.1 %)	0.8 g
Lasikuonaa	1	1	3	
Hampaita ja katkelmia	24 (2.4 %)	225 (11.2 %)	206 (2.7 %)	0.9 g
Palaneita luita	41 (4.1 %)	450 (22.5 %)	210 (2.7 %)	0.5 g
Luita	4	13	14	1.1 g

Pii	27 (2.7 %)	48 (2.4 %)	122 (1.6 %)	2.5 g
Kuonaa	1	1	20	
Tervaa ?	2	3	26	
YHTEENSÄ	990 (100 %)	2002 kpl (100 %)	7692 g (100 %)	
<i>Poistettut rautanaulat</i>	27	56	682	

Alue A, kuopanteen astiakeramiikan jakaantuminen alanumeroiden, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumero- määrä	Kappale- määrä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Punasavi	546 (81.5 %)	568 (79.8 %)	5202 (89.5 %)	9.2
Valkosavi	91 (13.6 %)	101 (14.2 %)	451 (7.8 %)	4.5
Kivisavi	26 (3.9 %)	26 (3.7 %)	117 (2.0 %)	4.5
Majolika	4 (0.6 %)	8 (1.1 %)	18 (0.3 %)	2.2
Fajanssi	2 (0.3 %)	8 (1.1 %)	5 (0.1 %)	0.6
Harmaasavi	1 (0.1 %)	1 (0.1 %)	16 (0.3 %)	16.0
YHTEENSÄ	670 (100 %)	712 kpl (100 %)	809 g (100 %)	

Alueen A pohjoisosasta tuli Juhana III:n 2 äyriä vuodelta 1572, Kustaa II Adolfin kuparinen fyrk vuodelta 162(7) ja Kristiinan kuparinen 1/4 äyri 1630-luvulta sekä äärimmäisestä koilliskulmasta Kaarle XI 1/6 äyri vuodelta 1666. Rahat tulivat 1. kerroksesta. Samoilla alueilla oli erikoisuutena tavallisten punasavi-, valkosavi-, lasitavaran ym lisäksi tavallisten Westerwald-kannujen palojen rinnalla laajalle hajonneen Westerwald-tyypin Raeren-astian kuusi palaa ja kolmiomainen riippulukko. Alueen pohjoisosassa oli useimmat kivisaviastioiden palat. Täältä tuli myös sormustin, lyijyharkko, lyijykuula ja mahdollinen kangaspakan plombi. Löydöt painottuivat alueen itäosaan.

7.3 Alue B

Alueen B (KM 98021: 3678-6499, löytökartat s. 147-184) kerrokset olivat pitkälti sekoittuneita. Siellä sijaitsi vähemmän löytöjä (2822 alanumeroa alueen A 3677 vastaan, kappalemäärä 6307 – 8086 kpl ja paino 25 807 – 26 749 g) kuin alueella A, vaikka alue oli huomattavasti suurempi (200 m² - 339 m²). Lähes ainoastaan syvien rakenteiden kohdalla kuten kaivon kohdalla oli häiriintymättömiä kerroksia tai säilyneet vanhat kerrokset kuten talon puulattian kohdalla olivat niin ohuita että niissä ei ollut vanhoja esinelöytöjä kovinkaan paljon. **Edellisissä luvuissa ei ole mukana tynnyriä ja muita puurakenteita.**

Alueen B kaikki talletetut löydöt järjestettynä kerrosten/yksiköiden, alanumeroiden, kappalemäärien ja painon mukaan:

Krs/Yksikkö	Alanumeroiden määrä	Summa _ Kpl	Summa _ Paino
0	70	76	632,1
1	1826	4134	13677,3
2	546	1175	5116,5
3	27	44	371
7	1	1	14
11	16	42	185,6
12	5	7	18,5
22	5	5	14
23	9	19	42,5
31	1	1	5
201	34	51	262,4
202	7	8	168
203	8	20	1071
204	4	7	316
301	20	94	353
302	26	173	575
401	102	225	804,5
402	65	141	1254,5
404	12	21	104,5
501	16	22	106,5
502	21	38	614
801	1	1	102
Yhteensä	2822	6305	25807,9
207	2	21	18775
508	1	35	22500
Yhteensä	2825	6361	67082,9

(Huom ! Kaksi tai kolminumeroiset kerros-/yksikkösarakkeessa ovat löytöluettelosta Accessiin Mapinfoa varten muutettuja kerros- tai yksikkökaivausten numeerisia kerroksia tai yksikköitä: 0 = pinta, 11 = 1b.krs., 12 = 1, ki.krs. , 22 = 2, oja.krs. , 23 = 2, puu.krs , 31 = 3, oja.krs, 201 = K/Y1, 202 = K/Y2, 203 = K/Y3, 204 = K/Y4, 207 = K/Y7 (kaivo), 301 = J/pp, 302 = J/ep, 401 = Y1, 402 = Y2, 404 = Y2/3Ku, 501 = K2/Y1, 502 = K2/Y2, 508 = K2/Y8 (tynnyri), 801 = KTY.

Alueen B löydöt materiaalien ja lajien mukaan ryhmiteltyinä (Ala = Alanumeroitteen määrä, Kpl = yhteiskappalemäärä, g = yhteispaino ja Kesk. =keskimääräinen paino):

Alue	Materiaali	Laji	Ala	Kpl	g	Kesk.
B	Hopea	Raha	14	14	18.1	1.3
B	Kupari	Raha	4	4	32.8	8.2
B	Rauta	Avain	7	7	236	
B	Rauta	Esineen katkelma	20	20	411	
B	Rauta	Haka	1	1	46	
B	Rauta	Hevososen jääkengän naula	7	7	61	
B	Rauta	Hevososenkenkä	1	1	84	
B	Rauta	Hevososenkenkänaula	3	3	13	
B	Rauta	Lenkki	2	2	3.5	
B	Rauta	Levy	1	2	3	
B	Rauta	Lukko	1	1	71	
B	Rauta	Lukkopesä	1	1	141	
B	Rauta	Määrly	2	2	36	
B	Rauta	Naula	28	35	455	13
B	Rauta	Neula	2	2	1	
B	Rauta	Ongenkoukku?	1	1	0.5	
B	Rauta	Padanpidike	1	1	536	
B	Rauta	Puikko	1	1	2	
B	Rauta	Raksi	1	1	0.5	
B	Rauta	Rengas	1	1	0.5	
B	Rauta	Rengaspäinen kiinnitysruuvi	1	1	12	
B	Rauta	Sakset	3	3	56	
B	Rauta	Sarana	1	1	103	
B	Rauta	Solki	5	5	18.5	
B	Rauta	Tulusrauta	1	1	13	
B	Rauta	Tykinkuula	1	1	750	
B	Rauta	Työkalu	1	1	31	
B	Rauta	Varras	2	3	30	
B	Rauta	Veitsi	24	25	391	
B	Rauta	Veitsi?	1	1	7	
B	Rauta	Viila	1	1	21	
B	Rauta ja pronssi	Avain	1	1	43	
B	Rauta ja pronssi	Veitsi	1	1	14	
B	Rauta ja puu	Veitsi	7	7	110	
B	Rauta, pronssi ja luu	Veitsi	1	1	9	
B	Rauta, pronssi ja puu/luu	Veitsi	1	1	5	
B	Rauta, puu ja pronssi?	Veitsi	1	1	2	
B	Pronssi	Avaimenreiän koristehela	1	1	9	
B	Pronssi	Hakanen	2	3	1	
B	Pronssi	Hela	1	1	0.5	
B	Pronssi	Ketju	1	7	4	
B	Pronssi	Kirjanhela	2	2	4	

B	Pronssi	Kulkunen	1	1	2	
B	Pronssi	Levy	1	1	0.5	
B	Pronssi	Möykky	1	1	31	
B	Pronssi	Nappi	1	1	3	
B	Pronssi	Niitti	1	1	3	
B	Pronssi	Pala	1	1	2	
B	Pronssi	Rengas	1	1	8	
B	Pronssi	Solki	1	1	0.5	
B	Pronssi	Sormustin	5	5	15	
B	Pronssi	Spiraali	3	6	1.5	
B	Pronssi ja nahka	Hihna	1	2	7	
B	Kupari	Esineen katkelma	1	1	0.5	
B	Kupari	Levy	1	1	7	
B	Kupari	Väännetty kuparilanka	1	1	0.5	
B	Kuparilejeerinki	Hela	1	1	2	
B	Kuparilejeerinki	Solki	1	1	5	
B	Kuparilejeerinki	Sormustin	1	1	2	
B	Metalli	Ketju	1	1	0.5	
B	Lyijy	Esineen katkelma	2	2	14	
B	Lyijy	Kääryle	2	2	25	
B	Lyijy	Kuula	1	1	7.5	
B	Lyijy	Levy	1	1	3	
B	Lyijy	Möykky	1	1	57	
B	Lyijy	Nappi	2	2	8	
B	Lyijy	Sinetti	1	1	7	
B	Kivitavara	Astia	41	41	233.5	5.7
B	Kivitavara?	Kuula	1	1	6	
B	Majolika	Astia	22	25	62	2.5
B	Majolika?	Astia	1	1	2	
B	Fajanssi	Astia	6	6	18.5	3.1
B	Punasavi	Astia	1091	1136	9397.5	8.3
B	Punasavi	Esineen katkelma	3	3	56.5	
B	Punasavi	Kattotiili	2	2	47	
B	Punasavi	Koristetiili	1	1	223	
B	Punasavi	Polttotuki	1	1	22	
B	Punasavi	Savilevyn kappale	1	1	15	
B	Valkosavi	Astia	70	70	422.5	6
B	Valkosavi	Esineen katkelma	1	1	146	
B	Valkosavi	Liitupiippu	11	12	32.5	
B	Harmaasavi	Astia	7	7	82	11.7
B	Lasi	Astia	132	137	165	1.2
B	Lasi	Astia/pullo	9	9	6.5	
B	Lasi	Helmi	8	8	6.5	
B	Lasi	Ikkunalasi	551	1888	1019.5	0.5
B	Lasi	Pullo	57	59	236	
B	Lasi ja metalli	Nappi	1	1	1	
B	Lasimassa	Helmi	1	1	2	
B	Kivi	Hammas	1	1	10	
B	Kivi	Hioinkivi	3	3	181	
B	Kivi	Palanut pii	51	94	200	2.1
B	Kivi	Pii	196	440	2874	6.5

B	Luu	Hammas	87	258	893	3.5
B	Luu	Hammas leukaluussa	7	27	285	
B	Luu	Kalan kiduskansi	1	1	0.5	
B	Luu	Kalan nikama	15	36	10.5	
B	Luu	Kalan nikama ja kidus	1	2	0.5	
B	Luu	Kalan nikama ja luu	2	5	1	
B	Luu	Kalan nikama ja somu	1	4	0.5	
B	Luu	Kalan nikamia ja ruotoja	1	27	7	
B	Luu	Kalan somu	5	5	2.5	
B	Luu	Luu	137	1458	4598	3.1
B	Luu	Palanut kalan nikama	1	1	0.5	
B	Luu	Palanut luu	96	310	281.5	0.9
B	Luu	Sarvi	1	1	1	
B	Luu?	Kalan somu	1	1	0.5	
B	Nahka	Kengänpohja	1	1	35	
B	Tuohi, kivi	Tuohikives	1	1	222	
B	Villa	Tekstiili	1	3	3	
B	Villa?	Tekstiili	1	1	0.5	
B	Kotilo	Kotilo	1	2	0.5	
YHTEENSÄ			2822	6307	25 807.9	
			+	+	+	

B	Puu	Hirsi	1	2	5837	
B	Puu	Hirsi, lauta, tuohi	1	19	12938	
B	Puu	Tynnyri, tuohi	1	35	22500	
			3	56	41 275	
			=	=	=	
			2825	6363	67 082.9	

Poistetut rautanaulat

171 364 5621.5

Alue B oli huomattavasti köyhempi alueeseen A verrattuna keramiikan osalta, vaikka keramiikka muodosti löytöjen pääosan. Keramiikka (löytökartat s. 147-150) käsitti alueen B alnumeroista 43.9 % (1238), kappalemäärästä 20.4 % (1286 kpl) ja painosta 39.6 % (10 218 g). Alueen A vastaavat luvut olivat 58.4 %, 29.5 % ja 63.2 %. Suurin ryhmä keramiikassa oli punasaviastioiden palat. Ne muodostivat keramiikka-aineiston alnumeroista 88.1 % (1091), kappalemäärästä 88.3 % (1136 kpl) ja painosta 92 % (9397 g). Punasaven osuus koko aineistosta oli painon mukaan 36.4 %. Alueelta B tuli kivistaviastioiden paloja prosentuaalisesti hiukan vähemmän kuin alueelta A; Siegburg-paloja 2 kpl, Raeren-paloja 4 kpl, Bartmann-paloja 13 kpl, (joista kaksi ilmeisesti oli Cologne-astioita) ja Westerwald-paloja 4 kpl. Määrittelemättömiä kivistavipaloja tuli 20. Majolika-astioiden paloja (26 kpl) oli sen sijaan prosentuaalisesti hiukan enemmän kuin alueella A. Fajanssiksi/majolikaksi luokiteltuja oli 6 kpl ja harmaasaveksi 7 kpl. Liitupiipun varsien katkelmia oli vain 12 kpl eikä laisinkaan pesiä (löytökartat s. 168-171). Muita mainitsemisen arvoisia olivat yksi keraaminen kuula, yhdeksän lasihelmiä ja lasinappi. Lasiastioiksi tunnistetuista noin 141 alnumerosta (146 kpl) useimmat olivat passglasien paloja (löytökartat s. 151-155). Lasipullojen paloja (57 alnumeroa, 59 kpl) ja muita oli vain nimeksi (löytökartat s. 156-158). Ikkunalaseja oli alnumeroista 19.5 %, kappalemäärästä 30 % ja painosta 3.9 % eli luvut olivat vastaavat kuin alueella A (löytökartat s. 159-162). Löydetyistä luista enemmistö oli palamattomia toisinkuin alueella A (löytökartat 171-174 ja 175-181). Piit muodostivat yhden suuren ryhmän alueen A tavoin. "Hyviä" löytö-

jä, lähinnä ylellisyustuotteita, oli erittäin vähän verrattuna vuoden 1989-93 kaivauksiin.

Alue B oli metalliesineiden osalta rikkaampi kuin alue A. Yhteensä talteenotettuja esineitä oli lähemmäs 120 poislukien rautanaulat. Useimmat olivat rautaa, mutta myös kuparilejeerinkisiä ja lyijyesineitä oli joukossa. Kuparilejeerinkisiä oli seuraavanlaisesti; sormustimia 6 kpl, kirjanheloja 2 kpl, pronssihakasia 3 kpl ja pronssispiraaleja 3 kpl. Yhtenä kappaleena tuli kulkuunen, avaimenreian hela (uusi ?), nappi, rengas, ketju ym. Lyijyesineitä olivat mm. nappi ja pistoolinkuula. Eniten oli rautaesineitä. Veitsiä, niiden kahvoja tai niiden katkelmia oli runsaasti, 37 kpl (löytökartat s. 165-167). Niistä 10 oli puukkoja, 4 oli epämääräistä ja yksi oli partaveitsi. Loput 24 olivat kapeateräisiä tai leveämpiteräisiä pöytäveitsiä. Muita rautaesineitä olivat mm; sakset (3 kpl), muutama neulankatelma, raksi, padanpidike, hevosenkengän puolikas, sarana, tykinkuula (läpimitta 6 cm), ongenkoukku, solkia 7 kpl, avaimia 9 kpl ja lukkoja 2 kpl. Joukossa oli rautavarrasta, rautaisia työkaluja ja rautalenkkejä. Luetteloituja ja konservoituja sepäntekemiä nauloja oli 28 kpl, hevosenkänäuloja 3 ja hevosen jääkenkänauvoja 7 kpl. Luetteloinnin jälkeen poisheitettyjä oli 363 ja yksi hevosen jääkenkänauva (yhteensä 5621.5 g, ks. luettelo VII, löytökartat s. 182-184). Joukossa oli paljon rautaesineitä, joita ei voitu tarkemmin määrittellä.

Rahoja oli kaupunkiajalta 17 kpl (löytökartat s. 163-164), joista hopeisia oli yksi Erikin, yhdeksän Juhanan ja yksi Sigismundin raha. Kuparisia olivat kaksi Kustaa II Adolfin ja yksi Kristiinan raha. Ulkomaalaisia rahoja olivat liivinmaalainen raha ja keski-eurooppalainen laskuraha 1520-luvulta. Yksi luetteloitu oli Aleksanteri I:n raha. Lisäksi tuli 9 uudempaa poisnettua rahaa.

2. ja 3. kerroksesta ei löydetty kokonaisia tiiliä. Tiilien leveys vaihteli 9.5-12 cm ja korkeus 7-7.5 cm välillä. Jäljellejäänyttä pituutta oli 8-14 cm.

Alue B käsitti yhteensä 2822 alanumeroa, 6305 kappaletta ja 25807.9 g kun ei huomioida tynnyriä ja muita talteenotettuja puurakenteita sekä poisheitettyjä vanhoja nauvoja. Suurimman osan löydöistä muodostivat allaolevat löytöryhmät.

Alue B, päälöytöryhmien alanumeromäärät, kappalemäärät ja painot sekä prosentuaaliset osuudet alueen B koko aineistosta (sisältää myös jätekuopan, kellarikuoppien ja kaivon löydöt) poislukien tynnyrin ja kaivon puut:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g
Astiakeramiikka	1238 (43.9 %)	1286 (20.4 %)	10218 (39.6 %)
Luut	356 (12.6 %)	2136 (33.9 %)	6082 (23.6 %)
Piit	247 (8.7 %)	628 (9.9 %)	3074 (11.9 %)
Lasiastiat	141 (5.0 %)	146 (2.3 %)	171.5 (0.7 %)
Lasipullot	57 (2.0 %)	59 (0.9 %)	236 (0.9 %)
Ikkunalasit	551 (19.5 %)	1888 (30 %)	1019.5 (3.9 %)
Naulat	38 (1.3 %)	45(0.7 %)	529 (2.0 %)
Veitset	36 (1.3 %)	37 (0.6 %)	538 (2.1 %)
Rahat	18 (0.6 %)	18 (0.3 %)	50.1 (0.2 %)
Liitupiiput	11 (0.4 %)	12 (0.2 %)	32.5 (0.1 %)
YHTEENSÄ	2693 (95.4 %)	6255 (99.2 %)	21 951.0 (85.0 %)

Poistetut rautanaulat 171 364 5621.5

Alueen B astiakeramiikka jakaantui seuraavanlaisesti:

	Alanumero- määrä	Kappale- määrä	Paino g	Palojen kesk. paino
Punasavi	1091 (88.1 %)	1136 (88.3 %)	9397.5 (92.0 %)	8.3
Valkosavi	70 (5.7 %)	70 (5.4 %)	422.5 (4.1 %)	6.0
Kivisavi	41 (3.3 %)	41 (3.2 %)	233.5 (2.3 %)	5.7
Majolika	23 (1.8 %)	26 (2.0 %)	64 (0.6 %)	2.5
Fajanssi	6 (0.5 %)	6 (0.5 %)	18.5 (0.2%)	3.1
Harmaasavi	7 (0.6 %)	7 (0.5 %)	82 (0.8 %)	11.7
YHTEENSÄ	1238 (100 %)	1286 kpl (100 %)	10218 g (100 %)	

Alueen B eteläosassa oli syväälle puhtaaseen maahan saakka kaivettu uusi oja, jossa löydöt olivat sekaisin. Luetteloitua vanhaa esineistöä kohden oli moninkertaisesti, jopa moninkymmenkertaisesti, uutta esineistöä; posliinia, ikkunalasia, pullolasia, muovia ym. Alueen B kaakkoisosassa vanhat esineet olivat jo 1. kerroksessa hyvin edustettuina, mutta kerros oli jo lähes pohjakerros. Alueen eteläosassa länteen mentäessä uuden ojan pohja tuli enemmän kaivausalueelle. Silloin sen ylärakenteet levittäytyivät myös koillista kohden. Niiden alle oli jäänyt kuitenkin jonkin verran vanhaa tuhoutumatonta kerrosta, josta tuli vanhaa esineistöä, mutta täälläkin 2. kerros oli erittäin ohut ja osittain sisälsi paikoitellen uutta. Pääasiallisesti 2. kerros oli vanha kerros ojan kerrosten pohjoispuolella ennen rakennusjäännöstä.

Rakennuksen kohdalla 1. kerros oli sekoittunutta. 2. kerros, jossa oli rakennuksen lattiarakenteita, käsitti lähinnä vanhaa esineistöä. Kerroksessa esineitä oli kuitenkin melko vähän. Rakennusosien loppuessa pohjoiseenpäin mentäessä sekaisen 1. kerroksen jälkeen kaivaukset lopetettiin puhtaan maan takia. Kaivetuilla alueilla 2. kerroksesta ei tullut mitään tai vaan muutama vanha tai uusi löytö. Läntisillä lisäkaivausalueilla kerrokset olivat yleisesti sekaisin pohjaan saakka.

Talon eteläisen kivijalan ulkopuolelta, sen juurelta, löytyi saksat ja eteläpuolella kaksi sormustinta, kuparilejeerinkinen kulkunen ja riippulukko. Itäpuolelta tuli saksat. Talon sisältä, oletetun uunin pohjan kohdalta tuli padanpidikkeet, haahlat. Ne muodostuivat uunin seinään muuratusta rautatangosta, josta roikkui rautalennkiketju, jossa oli koukkuja eri korkeuksilla. Talosta tuli jäljempänä käsiteltävän kuopan lisäksi, kaksi avainta (toinen ilm. uusi), kuparilejeerinkinen koristeltu nahkahihna, kirjanheloja, saksat, sinisen lasiastian paloja, punaiseksi maalattuja ikkunalaseja, raksi, hakasia, tulusrauta, ketjua, spiraalia ja kangasta tavallisten keramiikan, lasiastioiden ja ikkunalasiain palojen sekä luiden, hampaiden ja piitten lisäksi. Rakennuksen kohdalla oli enemmän majolika-astioiden paloja kuin alueella A.

Rakennuksen kohdalta tuli useimmat alueen B rahoista; hopeisia olivat Juhanan fyrk vuodelta 1588, 2 äyriä vuosilta 1570, 1573 ja 1574, Erikin ½ äyriä vuodelta 1568, Sigismundin fyrk vuodelta 1593 sekä yksi raha kääröllä. Ainoa kuparinen oli Kristiinan 1/4 äyri vuodelta 1636. Rakennuksen lounaispuolelta tuli Juhanan 2 äyriä vuodelta 1573. Läntisen talon kohdalta tuli Juhanan ½ äyriä vuodelta 159(?). Talon sisältä tuli myös jäljessä mainitusta kuopasta viisi rahaa.

Rakennuksen sisällä ruuduissa 23346-348/51551-553 oli mustan maan keskittymä, jonka pohjaosat kaivettiin ruutujen 23347-8/51551-2 kohdalla lopussa kerroskaivauksena (KM 98021:5446-83, :5502-04 ja :5665-5669). Kerroskaivausosasta tuli kuusi veitsen katkelmaa. Niitä oli oikeataan viisi, sillä kaksi sopi yhteen. Niistä kolme oli pöytäveitsiä ja kaksi puukkoja. Lisäksi tuli kaksi sormustinta, rautalenkki, rautanaula (+ *poistettuja nauloja 4 kpl, 52 g*), kuparirulla, punasaviastioiden paloja (21 kpl) ja 4 lasittamatonta harmaasaviastian palaa, kolme ikkunalasin palaa, lasiastian pala, neljä piitä. Keramiikkaa oli painossa mitattuna prosentuaalisesti huomattavasti vähemmän kuin yleisesti. Sitä oli vain 22.6 % (210 g). Keramiikkalajeista punasavea oli eniten. Keramiikasta sen osuus oli 81.4 %. Koko aineiston 46 alanumerosta punasavea oli 39.1 % (18), 241 kappalemäärästä 8.7 % (21) ja 931 g kokonaispainosta 18.4 % (171 g). Suurin ryhmä painon mukaan oli luut (181 kpl, 470 g), jotka muodostivat 50.5 % löytöjen painosta. Lisäksi oli torahammas ja 14 hammasta, joissa seitsemässä oli mukana leukaluu sekä kalan nikama.

Alue B, ruutujen 23346-348/51551-553 jätekuopan kerroskaivauskerroksen löytöjen jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g
Veitsien katkelmia	6	6	55
Sormustimia	2	2	7
Rautanaula	1	1	25
Rautaesine	1	1	3
Kuparirulla	1	1	7
Astiakeramiikka	22 (47.8 %)	25 (10.4 %)	210 (22.6 %)
Lasiastian paloja	1	1	1
Ikkunalasin paloja	1	3	1
Pii	3	4	64
Hammas	3	14	76
Torahammas	1	1	11
Kalan nikama	1	1	1
Luita	3 (6.6 %)	181 (75 %)	470 (50.5 %)
YHTEENSÄ	46 (100 %)	241 kpl (100 %)	931 g (100 %)
<i>Poistetut rautanaulat</i>	<i>1</i>	<i>4</i>	<i>52</i>

Alue B, ruutujen 23346-348/51551-553 jätekuopan kerroskaivauskerroksen astiakeramiikan jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Punasavi	18 (81.8 %)	21 (84 %)	171 (81.4 %)	8.1
Harmaasavi	4	4	39	9.7
YHTEENSÄ	22 (100 %)	25 kpl (100 %)	210 g (100 %)	

Kuopan yläkerroksissa lähes pelkästään vanhaa materiaalia pinnasta lähtien sisältäneissä 1-2/3. tasokaivauskerroksissa (KM 98021:5190-5228, :5407-5445, :5484-5501 ja :5628-5664) oli mm. rahoja; kaksi Juhana III:n ½ äyriä vuodelta 1592 ja fyrk vuodelta 1588 sekä liivinmaalainen killinki 1520-30-luvulta ja keski-eurooppalainen (Nurnberg?) laskuraha, joista kahdessa viimeksimainituissa oli reiät. Lähellä oli myös Sigismundin fyrk vuodelta 1593 pintakerroksesta. Löydöissä oli erikoinen avain, jonka varren alaosa muodostuu kahdesta poikkileikkaukseltaan neliömäisestä vartaasta, jotka alempana muodostavat neliön jonka sisäpuolelle pistää reunoilta eri muotoisia ulokkeita. Muita löytöjä olivat avain (ilm. uusi), pieni rautarengas, kaksi veistä (pöytäveitsi ja lyhytteräinen puukko), tulusrauta (suorakaiteen muotoinen esine, poikkileikkaukseltaan neliömäisestä suorakaiteen muotoiseen vaihtelevaa rautavarrasta), rautaesine (ehkä padan tms. korva), 6 lasiastian palaa, 40 ikkunalasinpalaa, 27 piitä ja palaneita piitä, 14 palanutta luuta, 12 hammasta, torahammas, 159 luuta, 13 kalan ruotoa, suomua ja nikamia ja lasipullon pala. Rautanauloja oli 3 kpl (+ *poistettuja nauvoja 21 kpl, 376 g, jotka eivät ole mukana laskelmissa*). Tasokaivauksesta tuli ainoastaan punasaviastioiden paloja, joista pystyi kokoamaan mm. kaksi isoa kylkipalaa samasta kulhosta. Nämä sisältä vihreäksi lasitetut palat eivät menneet kuitenkaan yhteen. Tasokaivauksessa punasaven alumerot muodostivat koko materiaalin 133 alanumerosta 24.8 % (33), 332 kappalemäärästä 10.5 % (35 kpl) ja 1656 g:n painosta 38.5 % (637 g).

Alue B, ruutujen 23346-348/51551-553 jätekuopan tasokaivauskerrosten löytöjen jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g
Raha	5	5	5
Avain	2	2	26
Veitsiä	2	2	45
Rautarengas	1	1	1
Rautanauvoja	3	3	86
Rautaesineitä	2	2	18
Lyijylevy	1	1	3
Astiakeramiikka	33 (24.8 %)	35 (10.5 %)	637 (38.5 %)
Lasiastian paloja	6 (4.5 %)	6 (18.2 %)	6 (0.4 %)
Ikkunalasin paloja	23 (17.3 %)	48 (14.5 %)	32 (1.9 %)
Lasipullon pala	1 (0.7 %)	1 (0.3 %)	3 (0.2 %)
Pii	13	27	83
Hammas	8	12	31
Torahammas	1	1	2
Palaneita luuta	10	14	52
Kalan ruotoja, suomuja ym	4	13	4
Luita	18 (13.5 %)	159 (47.9 %)	622 (37.6 %)
YHTEENSÄ	133 (100 %)	332 kpl (100 %)	1656 g (100 %)
<i>Poistetut rautanaulat</i>	12	21	376

Alue B, ruutujen 23346-348/51551-553 jätekuopan tasokaivauskerrosten astiakeramiikan jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Punasavi	33	35	637	18.2

Taso- ja kerroskaivauksen punasaviastiat käsittivät kaikista 179 alanumerosta 28.5 % (51), 573 kappalemäärästä 9.8 % (56 kpl) ja 2587 g:n painosta 31.2 % (808 g). Punasavi käsitti keramiikka-aineiston 60 kappalemäärästä 93.3 % (56) ja 847 g:n painoista 95.4 % (808 g). Keramiikan ja siten punasaven osuus kaikista löydöistä oli huomattavasti pienempi kuin muissa jätekuopiksi luettavissa kuopissa.

Läntisen rakennuksen kohdalta, jossa kerrokset olivat sekoittuneet tuli mm. vanhoina esineinä kokonainen siro pöytäveitsi, isoteräinen pöytäveitsi, iso avain ja Juhana II:n raha vuodelta 159(?) ja kiinnitysruuvi lenkillä.

Toinen muita hiukan suurempi vanhojen esineitten löytötiheys oli pääalueen pohjoisosan keskiosassa 1. kerroksessa. Täältä tuli metalliesineinä mm. pienen avaimen lenkkiosa, pöytäveitsen osa ja neulan katkelma.

Rakennusten välissä oleva NE-SW-suuntainen ojan kohta oli täynnä sekalaista esineistöä, jossa uutta esineistöä oli erittäin runsaasti joidenkin talteen otettujen vanhojen esineiden rinnalla. Samoin rakennuksen eteläisen kivijalan ja ison eteläosan ojan välissä oleva pienempi ojaäännös oli täynnä uudempaa romua.

Kaivosta, joka muiden syvien painanteiden lailla oli ainoita vanhoja häiriintymättömiä kerroksia, tuli vain 53 alanumerolöytöä (KM 98021:3963, :4070-72, :4192-4222 ja :4327-44). 1. yhteydestä (:3963, :4070-72, :4192-93, :4198-4222 ja :4327-29) löytyi kaksi Kustaa II Adolfin ½ äyrin rahaa vuodelta 1627 ja 1620-30-luvulta, 1600-luvun piipunvarsi sekä pöytäveitsen katkelma, saksien katkelma, pronssiketjun paloja (7 kpl, lenkit kolminkertaista ohutta pronssivarrasta, 4 g), punasaviastioiden paloja (16 kpl, 168 g), valkosaviastioiden paloja (3 kpl, 19 g), ikkunalasien paloja (7 kpl, 6 g), lasipullon pala (1 g), pii ja palanutta piitä (5 kpl, 15 g), hammas ja palaneita luita (6 kpl, 4 g). Poistettuja rautanauvoja oli 9 kpl ja 88 g, jotka eivät ole mukana laskelmissa. Yhteydessä 2 (:4330-36) oli punasavea (4 kpl, 122 g), palanut pii (2 g), luita (2 kpl, 33 g) ja astialasin pala (11 g). Yhteydestä 3 (:4194-97, :4337-40) tuli lähes kokonainen lasitettu punasaviastia (449 g), ilmeinen öljylamppu, joka sijaitsi isojen kivien välissä lähes vahingoittumattomana. Se oli melko pieni (90 mm korkea ja 112 mm leveä), tasapohjainen ja pyöreäkyllinen astia, joka on lasitettu sisä- ja ulkopuolelta ulkopohjan alapintaa lukuunottamatta kokonaan ruskeankeltaisella lyijylasituksella, jossa on paikoin vihertävä viivahde. Reunan läpi on tehty viisi reikää, ilmeisesti astian ripustusta varten. Astian kahvan ja yläpinnassa olevan aukon kohta olivat vahingoittuneet. Muita punasavipaloja oli vain 2 kpl (208 g). Samasta yhteydestä tuli nahkainen kengänpohja, jonka reunoja kiersi reikärivistö. Kärkiosassa oli kaksi nahkkerrosta. Pohja oli pyöreäkärkisestä ja -kantaisesta kengästä. Samoin tuli kaksi pientä tekstiilin palaa, jotka olivat säilyneet kaivon märissä alakerroksissa.

Tekstiili 1, toimikas, oli taitettu pituussuunnassa. Taitteen yläreunassa kuusi pientä pyöreää reikää (halk. 2-3 mm). Tekstiili 2 oli kaksi erillistä kappaletta, palttinaa, jossa molemmissa oli pienet taitteet. Kaikissa tekstiilipaloissa oli tummia ja vaaleita lankoja, z-kehrättyä villalankaa. Samasta yhteydestä tullut kives, painokivi tuohesta punotussa kuoressa, oli 60-80 mm läpimitaltaan. Lisäksi tuli hampaista (3 kpl, 6 g) ja luita (9 kpl, 148 g). Yhteydessä 4 (:4341-44) oli punasavea jonkin verran (3 kpl, 53 g) ja luita (4 kpl, 263 g).

Kaikkien yhteyksien löydöissä keramiikka käsitti 53 alanumerosta 54.8 % (29), 86 palasta 33.7 % (29 kpl) ja 1821 g:n kokonaispainosta 56 % (1019 g). Punasavi oli jälleen täysin ylivoimaisesti edustettuna. Sitä oli painon mukaan 98 % keramiikkamateriaalista.

Alue B, kaivon kaikkien yhteyskaivauskerrosten löytöjen jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g
Raha	2	2	21
Veitsenkatkelma	1	1	7
Saksien katkelma	1	1	13
Pronssiketjun paloja	1	7	4
Astiakeramiikka	29 (54.8 %)	29 (33.7 %)	1019 (56 %)
Liitupiipun varsi	1	1	3
Lasiastian paloja	1	1	11
Ikkunalasin paloja	3	7	6
Lasipullon pala	1	1	1
Pii	4	6	17
Hammas	2	4	11
Palaneita luita	1	6	4
Luita	3 (5.7 %)	15 (17.4 %)	444 (24.4 %)
Tekstiili	1	3	3
Kengänpohja	1	1	35
Kives	1	1	222
YHTEENSÄ	53 (100 %)	86 kpl (100 %)	1821 g (100 %)
<i>Poistettut rautanaulat</i>	3	9	88

Alue B, kaivon kaikkien yhteyskaivauskerrosten astiakeramiikan jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Punasavi	26 (89.7 %)	26 (89.7 %)	1000 (98 %)	38
Valkosavi	3	3	19	6.3
YHTEENSÄ	29 (100 %)	29 kpl (100 %)	1019 g (100 %)	

Kaivon kohdalla yläpuolisista tasokaivauksina kaivetuista sekoittuneista kerroksista tuli jonkin verran löytöjä (:3955-3962, :4059-69, :4183-91 ja :4322-26). Erikoisempia oli näiltä kaivauksilta harvinainen kuparilejeerinkinen solki, oven (?) rautahaka ja sormustin. Muita löytöjä oli melko vähän. Sepän tekemiä ja poistettuja nauvoja oli 7 alanumeroa, 16 kpl ja 106 g.

Alue B, kaivon yläpuolisten tasokaivauskerrosten löytöjen jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g
Rautahaka	1	1	46
Sormustin	1	1	2
Kuparil. solki	1	1	5
Astiakeramiikka	13 (39.4 %)	15 (27.3 %)	126 (37.2 %)
Liitupiipun varsia	2	2	7
Lasiastian paloja	1	1	1
Ikkunalasin paloja	7	12	11
Palaneita luita	1	4	2
Luita	1	11	50
Pii	5	7	89
YHTEENSÄ	33 (100 %)	55 kpl (100 %)	339 g (100 %)
<i>Poistetut rautanaulat</i>	7	16	106

Alue B, kaivon yläpuolisten tasokaivauskerrosten astiakeramiikan jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Kivisavi	2	2	13	6.5
Punasavi	8 (61.5%)	8 (53.3 %)	100 (79.4 %)	12.5
Valkosavi	1	1	1	6.3
Majolika	1	1	3	3
Harmaasavi	1	3	9	3
YHTEENSÄ	13 (100 %)	15 kpl (100 %)	126 g (100 %)	

Alueen pohjoislaidassa sijainnut kellarikuoppa 1 oli yhteyskerroksissaan käytännössä löydötön. Yksi punasaviastian pala (:6397) tuli tumman maan yläosasta. Kuopan kohdalta kerroskaivauksen kerroksista Pinta, 1 ja 2 tuli vanhaa esineistöä (:6407-11 ja :6425-44); Aleksanteri

I:n raha vuodelta 1819, rautanaula (22 g), rautaesineen katkelma (4 g), puna- (12 kpl, 67 g) ja valkosaviastioiden paloja (1 kpl, 2 g), ikkunalasi paloja (6 kpl, 8 g), piitä (5 kpl, 4 g) ja hammas (12 g). Nekin tulivat etupäässä 1. kerroksesta. Enemmistönä kyseisistä kerroksista tuli uutta esineistöä. Suurin osa niistä on kohdalta kulkevasta uudesta NE-SW-ojasta.

Kellarikuopan 2 syvemmissä yhteyskaivauskerroksissa (KM 98021: 6459-99) ei löytynyt erikoisia esineitä kaivon tavoin. Ylimmäisessä yhteydessä 1 oli vielä joitakin uusia esineitä yhteyden yläosassa. Kivisavea oli yksi Westerswald-pala (2 g), punasavipaloja oli 10 (94 g), valkosavipaloja 2 (14 g), lasiastianpaloja 2 (2 g), ikkunalasia 9 (4 g), pii (7g) ja luu (10 g). Yhteydestä 2, joka ulottui pohjaan saakka, tuli harvakseltaan löytöjä. Nekin tuli enimmäkseen yhteyden yläosista. 21 punasaviastioiden palaa (239 g) muodosti valtaosan löydöistä. Raerenpala, viisi ikkunalasin palaa (4 g) ja pii (252 g), kaksi hammasta (22 g), viisi luuta (14 g) ja kaksi rautanaulaa (39 g) olivat muut löydöt. Kaikkien yhteyksien löydöissä keramiikka käsitti 42 alanumerosta 66.7 % (28), 64 palasta 54.7 % (35 kpl) ja 765 g:n kokonaispainosta 53.7 % (411 g). Punasavi oli jälleen täysin ylivoimaisesti suurin ryhmä keramiikassa. Painon mukaan sitä oli kuitenkin vain 81 % kun sitä tavallisesti oli yli 90 %..

Alue B, kellarikuopan 2 kaikkien yhteyskaivauskerrosten löytöjen jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g
Rautanauloja	2	2	39
Astiakeramiikka	28 (66.7 %)	35 (54.7 %)	411 (53.7 %)
Lasiastioiden paloja	2	2	2
Ikkunalasi paloja	5	14	8
Pii	2	3	259
Hampaan paloja	1	2	22
Luu	2	6	24
YHTEENSÄ	42 (100 %)	64 kpl (100 %)	765 g (100 %)

Alue B, kellarikuopan 2 kaikkien yhteyskaivauskerrosten astiakeramiikan jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Kivisavi	2 (7.1 %)	2 (5.7 %)	64 (15.6 %)	32
Punasavi	24 (85.7 %)	31 (88.6 %)	333 (81 %)	10.7
Valkosavi	2 (7.1 %)	2 (5.7 %)	14 (3.4 %)	7
YHTEENSÄ	28 (100 %)	35 kpl (100 %)	411 g (100 %)	

Kellarikuopan yläpintaa puhdistettaessa tuli puukko ja 1. kerroksesta poistettu rautanaula (5 g).

7.4 Alue C

Alueen C (KM 98021:6500-6557) löydöissä oli painon mukaan eniten luita ja hampaita. Niitä oli yhteensä 1916 g, joka oli 54.5 % koko alueen materiaalipainosta. Keramiikka, joka muodostui pelkästään punasavesta, käsitti 21.7 % löydöistä. Erikoisimpia löytöjä oli pöytäveitsi ja puukko. Luettelosta poistettiin kaksi sepäntekemää rautanaulaa (58 g).

Alueen C löydöt materiaalien ja lajien mukaan ryhmiteltyinä (Ala = Alanumeroitteen määrä, Kpl = yhteiskappalemäärä, g = yhteispaino ja Kesk. =keskimääräinen paino):

Alue	Materiaali	Laji	Ala	Kpl	g	Kesk.
C	Rauta	Naula	1	1	15	
C	Rauta	Veitsi	1	1	16	
C	Rauta ja puu	Veitsi	1	1	20	
C	Punasavi	Astia	26	29	774	26.6
C	Punasavi	Kattotiili	1	1	304	
C	Punasavi	Koristetiili/kattotiili	1	1	92	
C	Kivi	Palanut pii	3	13	425	32.6
C	Lasi	Astia	2	2	1	
C	Lasi	Ikkunalasi	2	2	1	
C	Luu	Hammas	3	13	45	3.5
C	Luu	Hammas leukaluussa	2	11	103	9.4
C	Luu	Luu	11	231	1708.5	7.4
C	Luu	Palanut luu	3	17	60	3.5
C	Kotilo	Kotilo	1	1	0.5	
YHTEENSÄ			58	324	3565	

Poistetut rautanaulat

2 2 58

7.5 Alue D

Alueella D (KM 98021:6558-6812) vanhat löydöt keskittyivät alueen jätekuoppaan. Muualla 1. kerroksesta tuli puhtaasti uutta tai uutta ja vanhaa sekaisin. Merkittävin löytö näiltä alueilta oli isokokoinen vanha avain. Alueen D koko aineistossa keramiikka käsitti 255 alanumerosta 69.3 % (175), 409 kappalemäärästä 47 % (193 kpl) ja 2017.5 yhteispainosta 81.8 % (1650.5 g). Suurin ryhmä oli jälleen punasavi, joka käsitti 96.2 % keramiikka-aineiston painosta.

Alueen D löydöt materiaalien ja lajien mukaan ryhmiteltyinä (Ala = Alanumeroitteen määrä, Kpl = yhteiskappalemäärä, g = yhteispaino ja Kesk. =keskimääräinen paino):

Alue	Materiaali	Laji	Ala	Kpl	g	Kesk.
D	Rauta	Avain	1	1	61	
D	Rauta	Puikko	1	1	6	
D	Rauta	Rengas	1	1	9	
D	Rauta	Sakset	1	1	31	
D	Rauta	Veitsi	1	1	14	
D	Lyijy	Ikkunanpuite	1	1	0.5	
D	Kivitavara	Astia	1	1	11	11
D	Majolika	Astia	3	3	5	1.6
D	Punasavi	Astia	153	171	1587.5	9.3
D	Punasavi	Palanut savi	1	2	3	
D	Valkosavi	Astia	17	17	45	2.6
D	Harmaasavi	Astia	1	1	2	2
D	Lasi	Astia	23	23	30.5	1.3
D	Lasi	Astia/pullo	3	4	3.5	
D	Lasi	Ikkunalasi	26	62	45	0.7
D	Kivi	Pii	5	10	29.5	2.9
D	Luu	Hammas	8	67	122.5	1.8
D	Luu	Luu	3	6	1.5	0.2
D	Luu	Palanut luu	5	36	10	0.3
YHTEENSÄ			255	409	2017.5	

Poistetut rautanaulat

10 21 225

Alue D, astiakeramiikan jakaantuminen alanumeromäärin, kappalemäärin ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Kivisavi	1 (0.61 %)	1 (0.5 %)	11 (0.6 %)	11
Punasavi	153 (88.4 %)	171 (88.6 %)	1587.5 (96.2 %)	9.3
Valkosavi	17 (9.7 %)	17 (8.8 %)	45 (2.7 %)	2.6
Harmaasavi	1 (0.6 %)	1 (0.5 %)	2 (0.1 %)	2
Majolika	3 (1.7 %)	3 (1.5 %)	5 (0.3 %)	1.6
YHTEENSÄ	175(100 %)	193 kpl (100 %)	1650.5 g (100 %)	

Alueen eteläosan jätekuopan kerroskaivauksena kaivetun alaosan, yhteyden 5 (:6687-6728) 42 alanumerosta keramiikka-aineisto muodosti 83.3 % (35), 51 kappalemäärästä 97 % (36 kpl) ja 418 g:n painosta 97.4 % (407 g). Punasavi oli jälleen aivan ylivoimaisesti edustettuna. Sitä oli 93.5 % koko materiaalin painosta.

Keramiikka-aineistossa punasavi käsitti alanumeroista 82.9 % (29), kappalemäärästä 83.3 % (30 kpl) ja painosta 96 % (387 g). Jätekuopassa oli viisi valkosaven palaa, yksi majolikan pala, kolme lasiastioiden ja kaksi ikkunalasien palaa, yhdeksän hampaan palaa ja luu. Rautanauvoja poistettiin 2 kpl (32 g). Ne eivät ole mukana laskelmissa.

Alue D, jätekuoppaan yhteyden 5 löytöjen jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g
Astiakeramiikka	35 (83,3 %)	36 (97 %)	407 (97.4 %)
Lasiastioiden paloja	3	3	4
Ikkunalasien paloja	1	2	1
Hampaan paloja	2	9	5
Luu	1	1	1
YHTEENSÄ	42 (100 %)	51 kpl (100 %)	418 g (100 %)
<i>Poistetut rautanauulat</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>32</i>

Alue D, jätekuoppaan yhteyden 5 astiakeramiikan jakaantuminen alanumeromäärin, kappalemäärin ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Punasavi	29 (82.9 %)	30 (83.3 %)	391 (96.1 %)	13
Valkosavi	5 (14,3 %)	5 (13.9 %)	15 (3.7 %)	3
Majolika	1 (2.8 %)	1 (2.8 %)	1 (0.2 %)	1
YHTEENSÄ	35 (100 %)	36 kpl (100 %)	407 g (100 %)	

Kuopan kohdalle muodostui aikaisin selvä tumma pyöreä alue, jota kaivettiin ennen yhteyden 5 kerroskaivausta tasokaivauksena. Erityisempi löytö näistä vanhaa esineistöä sisältäneistä ylemmistä 3-4. tasokaivauskerroksista (:6579-95, :6603-4, :6619-22, :6633-6686 ja :6742-6764) oli ikkunalasien lyijyypuite, joka oli harvinaisuus näissä kaivauksissa. Muita erityisempiä olivat veitsenkatkelma (ilm. pöytäveitsi) ja rautapuikko.

Keramiikka käsitti näiden kerrosten koko materiaalin 100 alanumerosta 64 % (64), 217 kap-

palemäärästä 38.7 % (84 kpl) ja 426 g:n kokonaispainosta 78.6 % (335 g). Punasavea oli 58 alanumeroa, 76 kpl ja 322 g, jotka olivat keramiikka-aineiston alanumeroista 89 %, kappalemäärästä 90.5 % ja painosta 96.1 %. Punasavi käsitti 75.5 % jätekuopan 3-4. kerroksien koko painosta. Muuta keramiikkaa oli vain vähän; valkosavea oli 6 kpl, fajanssia 1 kpl ja harmaasavea 1 kpl. Lasiastioiden paloja oli 16 ja ikkunalasien paloja 21 kpl. 3-4. kerroksista heitettiin pois 13 rautanaulaa (116 g), jotka eivät ole mukana laskelmissa.

Alue D, jätekuopan kerroksien 3-4. löytöjen jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan sekä palojen keskimääräinen paino:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Veitsenkatkelma	1	1	14	
Rautapuikko	1	1	6	
Lyijypuite	1	1	1	
Astiakeramiikka	64 (64 %)	84 (38.7 %)	335 (78.6 %)	
Lasiastian paloja	15	16	18	1.1
Ikkunalasin paloja	6	21	23	1.1
Pii	2	7	5	
Hampaan paloja	4	45	11	
Palaneita luita	4	35	9	
Luita	1	4	1	
Pal. savea	1	2	3	
YHTEENSÄ	100 (100 %)	217 kpl (100 %)	426 g (100 %)	
<i>Poistetut rautanaulat</i>	<i>4</i>	<i>13</i>	<i>116</i>	

Alue D, jätekuopan kerroksien 3-4. astiakeramiikan jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan ja palojen keskimääräinen paino:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Punasavi	57 (89 %)	76 (90.5 %)	322 (96.1 %)	4.2
Valkosavi	5 (7.8 %)	6 (7.1 %)	10 (3.0 %)	1.6
Fajanssi	1 (1.6 %)	1 (1.2 %)	1 (0.3 %)	1
Harmaasavi	1 (1.6 %)	1 (1.2 %)	2 (0.6 %)	2
YHTEENSÄ	64 (100 %)	84 kpl (100 %)	335 g (100 %)	

7.6 Jätekuoppa

Ruutujen 23339-41/51515-17 jätekuoppa oli suoranainen aarrekuoppa (KM 98021:6813-6966 ja :7071-75) verrattuna muihin kaivausalueisiin. Se sisälsi erittäin runsaasti vanhoja esineitä. Veitsiä tai veitsien katkelmia oli kahdeksan. Niistä viisi oli pöytäveitsiä ja kaksi puukkoa. Muita rautaisia esineitä olivat salpa/sarana, jäärauta, neljä rautanaulaa, hevosenkengän rautanaula sekä 13 epämääräistä rautaesineitä, helaa ja levyä. Toistakymmentä rautalevyä ja 9 rautanaulaa poistettiin löydöistä. Rahalöytönä oli Kristiinan kuparinen 1/4 äyri vuodelta 1635. Erilaisiin löytöihin kuului läpimitaltaan 22 mm:n lyijyrinkula, jossa toisella puolella oli tasaisin välein nyppykoristelua. Kaivausten ainoat liitupiippujen kaksi pesää löydettiin kuopasta. Toinen voitiin ajoittaa 1620-luvulle ja toinen 1600-luvun puoleenväliin. Samoin yhdeksän liitupiipun varsikatkelmaa löytyi verrattuna alueen A 17 ja alueen B seitsemään varsikatkelmaan. Niistä kaksi oli koristelun perusteella 1600-luvulle varmasti ajoitettavissa. Keramiikka-aineisto käsitti kaikista jätekuopan 159 alanumerosta 64.2 % (102), 303 kappalemäärästä 41.9 % (127 kpl) ja 4557 g:n painosta 66.9 % (3048 g). Lukuihin ei ole huomioitu yhdeksää poistettua sepäntekemää rautanaulaa yhteispainoltaan 193 g ja 11 poistettua rautalevyä yhteispainoltaan 207 g.

Suurin löytöryhmä koko materiaalissa oli jälleen punasaviastioiden palat, joita oli 55.9 % alanumeroista (89), 36.6 % (111 kpl) kappalemäärästä ja 63.6 % (2897 g) painosta. Keramiikasta punasavea oli kappalemäärän mukaan 87.4 % ja painon mukaan 95 %. Useissa alanumeroissa oli monta palaa, sillä aivan poikkeuksellisesti samoista astioista oli säilynyt useita yhteensopivia isoja paloja. Täten palojen keskiarvopaino nousi huomattavasti. Niistä saatiin koottua isoja osia astioista, joissa oli tavallista hienompia bolus-koristeltuja vateja/kulhoja. Valkosaviastiapaloja oli vain kolme alanumeroa, joissa oli 6 palaa (4.7 %) yhteispainoltaan 76 g (2.5 %). Kivisavikeramiikkaa oli yhdeksän alanumeroa, joissa oli seitsemän Westerdal-astioiden/astian palaa (60 g). Muita kivisaviastioista oli 2 kpl (13 g). Keramiikka-aineistosta kivisavea oli yhteensä 7.1 % kappalemäärästä ja 2.5 % painosta. Majolikkaa oli vain yksi pala painoltaan 2 g (0.8 % ja 0.06 %). Muita esineitä olivat lasi-ikkunoiden palat (4 alanumeroa, 27 kpl, 35 g), lasiastioiden palat (14 alanumeroa, 14 kpl, noin 36 g), joukossa oli passglas-paloja, lasihelmi (1 g), kaksi kivihiointa (606 g), 12 piitä (104 g), 32 palanutta luuta (24 g), 28 luuta (82 g), 16 hammasta (31 g) ja kolme sian torahampaiden palaa (5 g).

Alueen Jätekuoppa löydöt materiaalien ja lajien mukaan ryhmiteltyinä (Ala = Alanumeroitten määrä, Kpl = yhteiskappalemäärä, g = yhteispaino ja Kesk. =keskimääräinen paino):

Alue	Materiaali	Laji	Ala	Kpl	g	Kesk.
Jä	Kupari	Raha	1	1	7	7
Jä	Rauta	Esineen katkelma	6	6	132	
Jä	Rauta	Hevosenkengänauula	1	1	4	
Jä	Rauta	Jäärauta	1	1	41	
Jä	Rauta	Levy	3	4	96	
JÄ	Rauta	Naula	1	4	52	13
Jä	Rauta	Oven salpa	1	1	33	
Jä	Rauta	Puikko	1	1	2	
JÄ	Rauta	Soljen kieli	1	1	15	

Jä	Rauta	Tanko	1	1	18	
Jä	Rauta	Veitsi	8	8	138	
Jä	Lyijy	Rinkula	1	1	7	
Jä	Kivitavara	Astia	9	9	73	8.1
Jä	Majolika	Astia	1	1	2	2
Jä	Punasavi	Astia	89	111	2897	26.1
Jä	Valkosavi	Astia	3	6	76	12.7
Jä	Valkosavi	Liitupiippu	5	11	38	
Jä	Lasi	Astia	14	14	35	2.5
Jä	Lasi	Helmi	1	1	0.5	
Jä	Lasi	Ikkunalasi	4	27	34.5	1.3
Jä	Kivi	Esineen katkelma	2	2	606	
Jä	Kivi	Pii/palanut pii	1	12	104	8.7
Jä	Luu	Hammas	2	19	36	1.9
Jä	Luu	Luu	1	28	82	2.9
Jä	Luu	Palanut luu	1	32	24	0.7
YHTEENSÄ			159	303	4553	

<i>Poistetut rautanaulat</i>	<i>1</i>	<i>9</i>	<i>193</i>
<i>Poistetut rautalevyt</i>	<i>1</i>	<i>11</i>	<i>207</i>

Jätekuopan astiakeramiikan jakaantuminen alanumeromäärien, kappalemäärien ja painon mukaan sekä palojen keskimääräinen paino:

	Alanumeromäärä	Kappalemäärä	Paino g	Palojen kesk. paino g
Kivisavi	9 (8.8 %)	9 (7.1 %)	73 (2.5 %)	8.1
Punasavi	89 (87.3 %)	111 (87.4 %)	2897 (95 %)	26
Valkosavi	3 (2.9 %)	6 (4.7 %)	76 (2,5 %)	12.6
Majolika	1 (1 %)	1 (0.8 %)	2 (0.06 %)	2
YHTEENSÄ	102 (100 %)	127 kpl (100 %)	3048 g (100 %)	

7.7 Hajalöydöt

Hajalöytöjä (KM 98021:6988-7070) kerättiin koko tutkimusalueen itäpuoliskolta kaavinnan aikana syksyllä 1996. Suurimmat keskittymät olivat tulevien kaivausalueiden A (:6988-7013 ja :7021-27) ja B (:7028-32) kohdalla. Alueen A pohjoispuolella ja alueen B itäluoteispuolella oli alue, josta tuli myös enemmän löytöjä (:7033-70). Esineistö oli samaa punasavi-, lasiastioiden ja ikkunalasien paloja.

Alueen Hajalöytöjä löydöt materiaalien ja lajien mukaan ryhmiteltyinä (*Ala = Alanumeroitien määrä, Kpl = yhteiskappalemäärä, g = yhteispaino ja Kesk. =keskimääräinen paino*):

Alu	Materiaali	Laji	Ala	Kpl	g	Kesk.
Ha	Rauta	Oven kahva	1	1	112	
Ha	Kivitavara	Astia	5	6	80	13.3
Ha	Fajanssi	Astia	1	1	2	2
Ha	Punasavi	Astia	72	74	1632	22
Ha	Punasavi	Astia ?	1	1	6	
Ha	Punasavi	Kaakeli	1	1	12	
Ha	Valkosavi	Astia	6	6	22.5	3.7
Ha	Valkosavi	Liitupiippu	2	2	3.5	
Ha	Lasi	Astia	4	4	6.5	1.6
Ha	Lasi	Ikkunalasi	8	29	56	1.9
Ha	Kivi	Palanut pii	2	2	15	7.5
Ha	Kivi	Pii	1	1	3	3
YHTEENSÄ			104	128	1950.5	

Poistetut rautanaulat

5 5 124

8. TUTKIMUSTEN TULOKSET

Vuodelta 1645 peräisin kaupunkikartan mukaan tutkimusalueen itäpuoliskolla olisi ollut täällä vuosina 1550-1640 sijainneen Helsingin yhden korttelin länsipuolisko. Kaivausten aikana alueelta löydettiin kahden tai kolmen tähän aikakauteen kuuluvan rakennuksen erittäin heikot jäännökset. Samoin löydettiin kaksi puista kellarikuoppaa, joissa toisessa oli upotettu tynnyri keskellä. Se oli luultavasti kaivo tai jonkinlainen vesisammio. Lisäksi löytyi hirsilautarakenteinen kaivo sekä useampia jätekuopiksi luettavia kuoppia, jotka sisälsivät hiiltenyhtä maata ja esineistöä. Samaa aikakauden esineistöä löytyi myös tasokaivauskerroksista. Pelkästään kaupunkiaikaiset kerrokset olivat hyvin rajattuja alueiltaan ja ohuita. Vain kuoppien, kaivon ja muiden vastaavien syvänteiden kohdalla oli enemmän vanhoja kerroksia jäljellä. Suurin osa tutkimusalueen itäpuoliskosta oli sekoittunut tai tuhoutunut kokonaan erilaisissa kaivaustöissä kuten aluetta halkaisevan ison NW-SE-suuntaisen ojan ja siihen verkostuneiden ojien kaivamisella 1800-luvulla ja viemäriinjojen kaivamisella 1900-luvulla sekä muulla maanmuokkauksella. Tutkimusalueen länsipuoliskolla ei ollut sijainnut karttatietojen ja fosfaattikartoituksen mukaan kaupunkiajalla asutusta eikä sieltä tullutkaan aikakauden löytöjä.

Alueella A oli sijainnut rakennus pääalueen eli A:1:n kaakkoisosassa. Siitä oli säilynyt vain heikkolaatuisia lattiavasoja ja luultavasti osia seinien alimmasta hirsikerrasta. Rakennus oli sijainnut NE-SW-suunnassa korkeuskäyriä vastaan. Sen pohjoisosa oli tuhoutunut maanmuokkauksessa. Jäljelle jääneiden puurakenteiden yhteispituus oli kolme metriä. Leveyttä oli jäljellä neljä metriä. Idästä se oli tuhoutunut uuden ojan takia. Ojan itäpuolelta ei tavattu enää lattiarakenteiden jäännöksiä. Hirren normaalin 6-7 metrin maksimipituuden perusteella ei löytynyt kulmakiviä sopivilta kohdilta ja korkeuksilta. Rakennuksen mahdolliselta pohjoisosan kohdalta, lattiajäännöksistä koilliseen, puuttuivat tummat maat ja palaneet pikkukivet. Samoin tiilimurskaa oli vähemmän.

Pääalueen eteläreunassa profiilin kohdalla sijaitseva kivi oli luultavasti rakennuksen lounainen kulmakivi, sillä sen kohdalle puujäännökset muodostavat kulman. Puujäännösten eteläpuolella alueella A:2 oleva kivikasa oli tuskin epämääräisyytensä takia uuninpohja tai rakennuksen aluskivirivi, johon olisi lisätty kiviä myöhemmin. Aluskivien puuttuminen muista kohdista viittaa myös ettei kyseiset kivet ole aluskiviä. Kivikasan eteläpuolella maa nousee niin jyrkästi ettei siihen mahdu tupaa, jonka uuninpohja se olisi. Kivikasan ympäriltä ei löydetty yhtään puurakenteita, paitsi rakennuksen lattiapuut hiukan matkaa pohjoisempaa. Joitakin puita olisi pitänyt säilyä uusista ojista huolimatta. Maalattiastakaan ei ollut mitään merkkejä. Ympäristön löydöt viittaisivat kivirakenteen melko nuoreen ikään. Myös NW-SE-suuntainen rakennus on pois suljettu mahdollisuus.

Rakennuksesta puuttui tulisija. Se voi olla löytöjen perusteella mahdollisesti talli. Palaneet kivet, tiilimurskat ja tuhka ovat peräisin luultavasti lähistön muista rakennuksista, jotka ovat tuhoutuneet täydellisesti. Alueelta A ei löytynyt varmaa uuninpohjaa.

Pääalueen A:1 eteläprofiilin kohdalla ollut tumma alue oli vastaavanlainen kuin muualta alueelta A tavatut hiilipitoiset kuopat, vaikkakin löydötön. Se päälle oli rakennettu kaivauksista löydetty rakennusjäännös. Rakennusjäännöksen länsipuolella ollut kuopanne oli sen sijaan erittäin löytörikas.

Alueella B on sijainnut kaksi rakennusta ja niiden välissä rakentamaton tai läpikuljettava ka-
tettu tila NW-SE-suunnassa. Uuniton läntinen rakennus on ollut kooltansa 4.5 x 4.5 metriä ja
itäinen uunilla varustettu 8 x 5-5.5 metriä. Läntisen rakennuksen etelä- ja länsiseinän aluski-
viä oli säilynyt jonkin verran rakennuksen lounaiskulmasta. Samoin mahdollisen luoteiskul-
man kulmakivi oli säilynyt. Itäisessä rakennuksessa oli eteläistä aluskivirivistöä myös raken-
nuksen lounaiskulmassa. Itäseinän kulmakivet olivat myös luultavasti vielä paikoillaan. Alus-
kivet olivat läntisessä rakennuksessa noin korkeudella 7.70-7.85 m mpy ja itäisessä noin 7.46-
7.60 m mpy. Läntisessä rakennuksessa oli vain muutama hiiltynyt lauta ja nokikerros osoitta-
massa rakennuksen lattiaa. Itäisen rakennuksen kivijalan pohjoispuolella oli säilynyt katkel-
mia puulattiasta aina noin viiden-kuuden metrin päähän kivijalasta. Yhtenäinen paritupara-
kennus, jossa osa rakenteista olisi tuhoutunut maanmuokkauksessa, on huonompi vaihtoehto
rakennusjäännösten selittämiseksi. Itäisen rakennuksen kohdalla, oletetun lounaisnurkan uu-
nin pohjoispuolella, oli vanhaa esineistöä sisältänyt jätekuoppa.

Itäisestä rakennuksesta neljä metriä kaakkoon sijaitsi hirsikehikkoinen kaivo, jonka alaosa oli
sisältä lautarakenteinen. Kaivon seinät eivät olleet samansuuntaisia rakennuksen kanssa. Kai-
von pohja sijaitsi korkeudella 4.60 m mpy eli rakennuksen kivijalasta ja silloisesta maanpin-
nasta laskettuna kaivon syvyys oli noin 3 metriä. Kaivon ylimmät säilyneet puurakenteet oli-
vat korkeudella 6.35 m mpy.

Alueen B:1 pohjoisosassa ja sen pohjoispuolella alueella B:7 sijaitsi kaksi vierekkäistä kella-
rikuopan nimellä kulkevaa neliömäistä puurakennetta, joissa kellarikuopassa 1 horisontaaliset
laudat olivat ilmeisesti kulmissa salvoksilla. Kyseisen kuopan paksu pohjakerros oli syntynyt
veden vaikutuksen alaisena. Kuopan yläosa oli täytetty palaneista kivistä. Niiden korkeudella
maa oli palanut ja puurakenteet hiiltyneet. Tämä oli tapahtunut kuopan varsinaisen käyttötär-
koituksen loputtua.

Toisessa kuopassa, ilmeisessä kaivossa tai jonkinlaisessa vesisammiossa, oli kulmissa paalut,
jotka pitivät paikoillaan niiden takana olleita lautoja. Kyseisen kuopan, kellarikuopan
2/kaivon, kehikon keskelle oli upotettu tynnyri. Sen pohja entisen joen lähellä oli korkeudella
5.07 m mpy eli 50 cm ylempänä kuin varsinaisen kaivon pohja. Se oli noin 2.5 m syvä. Kuo-
pan tynnyri on täytetty jätteillä vähitellen ja lopulta se ja kehikko oli täytetty kokonaan.

Molemmissa puukehikoissa lautoja oli säilynyt 2-4 kerrosta. Puurakenteet tulivat kellari-
kuopassa 1 esiin korkeudella 6.90 m ja kellarikuopassa 2 6.40 m mpy eli noin 60 ja 110 cm
vuoden 1996 maapintaa alempana. Molempien rakenteiden maanpinnan läheiset rakenteet
ovat tuhoutuneet täysin maatumisen, niiden purkamisen tai vuosisataisen maanmuokkauksen
takia.

Alueen B eteläosa oli tuhoutunut 3-4 metrin leveydeltä uuden NW-SE-suuntaisen ison 1800-
luvun lopun ojan takia. Tähän ojaan liittyi pohjoispuolella NE-SW-suuntainen pienempi oja ja
idempänä eteläpuolella toinen oja, jolle oli jatkoa alueella A. Ojien pohjissa oli käytetty kaik-
kiällä ohuita puurunkoja.

Alueilla C ja D ei havaittu mitään vanhoihin rakennuksiin viittaavia rakenteita. Alueella D oli
neliömäinen vanhaa esineistöä sisältävä 1 x 1 metrin ja hiukan yli yhden metrin syvä kuoppa,
jossa ei ollut puurakenteita. Kuoppa sisälsi runsaasti vanhaa esineistöä hiiltyneessä maassa.
Kuopan reunat olivat muuttuneet vaaleaksi kuumuuden takia.

Tutkimusalueen itäpuoliskon länsiosassa oli useita jätekuoppia, joista ei tullut ajoittavia löytöjä kuin yhdestä. Alueella oli myös iso neliömäinen kuoppa, johon oli upotettu kiviä, mutta sekin oli tehty uudemmalla ajalla.

Löytökerrokset olivat erittäin sekaisin. Vain muutamia kaivauserroksia käsittävässä kohdissa 1. kerros oli eniten sekaisin. 2. kerroksessa paikoitellen uudempi esineistö jo katosi, mutta toisissa se jatkui yhä. Alueella oli vain muutamia syvempiä kohtia, joissa vanhat kerrokset olivat koskemattomia. Niitä olivat alueen A tumma kuopanne, alueen B kellarikuoppa 2 ja kaivo, alueen D jätekuoppa ja varsinaisten kaivausalueitten ulkopuolinen jätekuoppa. Rakennusten lattialautojen kohdalla oli vanhaa esineistöä, mutta niiden alla oli käytännössä jo puhdas maa.

Löydöt alueella käsittivät valtaosaltaan keramiikkaa. Ylivoimaisesti suurin ryhmä oli punasavi. Kaukana takana esiintymismäärissä tuli valkosavi. Sen takana oli vielä kauempana kivisavikeramiikka ja majolika. Ikkunalasien paloja, jotka kuuluivat varmasti kaupunkiajalle, tuli myös runsaasti. Joitakin maalattujakin paloja oli mukana. Suuria ryhmiä olivat myös lasiastioiden palat, luut, hampaat ja piit. Muu esineistö oli huomattavasti heikommin esillä. Niistä puuttuivat ylellisyystavara kuten hienot lasiastiat ja lasikoristeet. Rahoja tuli rakennuksista vähemmän kuin vanhoilta kaivausalueilta. Monet löytöryhmät vuoden 1989-93 kaivauksiin verrattuna puuttuivat kuten tynnyrihanat, putkilukkojen avaimet ym tai niitä oli vain yksinkappalein. Samoin keskiaikaisia tai 1500-luvun alun esineitä ei ollut löydöissä. Alue kuului selvästi köyhemmälle väestölle kuin vuosien 1989-93 kaivausten rakennukset kaupungin päätorin äärellä.

Makrofossiilitutkimuksia varten otettiin 7 maanäytesarjaa, joissa oli yhteensä 53 maanäytettä. Ne tulivat kahdesta rakenteettomasta jätekuopasta, kahdesta puurakenteisesta kellarikuopasta, joissa toisessa oli upotettu tynnyri ja yhdestä kaivosta. Kasvijäänteitä käsiteltiin yli 100 000, ja joista määriteltiin noin 13 000 kpl. Kasvilajeja/taksoneita niistä saatiin 108 eli lähes 70 uutta lajia verrattuna aikaisempien vuosien tutkimuksiin.

Rikkaimpia olivat kellarikuoppa 2:n tynnyri ja kaivon sisäkerrokset, jotka käsittivät yhteensä lähes 92 % määritetystä aineistosta. Kuten Terttu Lempiäinen mainitsee raportissa: *“Niihin on kasaantunut/heitetty lähes kaikkien tärkeimpien taloudessa käytettyjen kasvipiperäisten hyödykkeiden jäänteet: viljat vanhoine rikkaruohoineen, muut hyötykasvit, kuten hamppu, pellava, humala, viikuna ja suuri joukko intensiivisestä ihmistoimintaa osoittavia kulttuuririkkaruohoja. Joukkoon on kulkeutunut jonkin verran ympäristön luonnonvaraista kasvilajistoa, kuten rantakasveja ja puiden sekä pensaiden jäänteitä.”*

Muissa kohteissa oli huomattavasti vähemmän kasvijäänteitä ja kasvilajeja. Niissä oli myös enemmän tai vähemmän pienien luiden sekä kalojen ruotojen ja nikamien jäännöksiä, joita ei ollut edellisissä rikkaissa kohteissa.

Alueelta B yritettiin saada kellarikuopan 2 puutolpista ja tynnyrilaudoista dendrokronologia-ajoituksia. Tynnyrin laudoista saatiin vuosilustot esiin, mutta niitä ei saatu sopimaan suomalaiseen kuusesta tehtyyn aineistoon. Tynnyri on luultavasti ulkomaalaista perua. Puutolpat eivät olleet analyysiin soveliaista materiaalia. Alueen B kaivon hirsistä saatiin puiden kaatovuodeksi vuosien 1617-18 talvi. Kaivon puut ovat luultavasti kaadettu kaivoa varten, mutta pohjan laudat ovat vanhemmasta rakennuksesta. Kaivo on ollut hyljättyä ennenkuin se on pantu umpeen kokonaan 1600-luvun puolessavälissä.

Helsingin Vanhankaupungin vuoden 1997 kaivaukset olivat jatkoa Helsingin kaupunginmuuseon suorittamille vuoden 1984 fosfaattikartoitukselle, vuoden 1989 Vanhakaupunki-raportille, vuosien 1988 ja 1989-93 arkeologisille kaivauksille. Aikaisemmin alueen lähes olemattomaan arkeologiseen tietämykseen on saatu runsaasti uutta tietoa kaupunkia edeltävästä ajasta ja Vanhan Helsingin 1550-1640-lukujen kiinteistä rakennuksista, kulttuurikerroksien laadusta ja paksuuksista, esineistöstä ym. Kaivausten yhteydessä on makrofossiili- ja siitepölytutkimuksilla päästy kartoittamaan alueen elintapoja sekä aikanaan vallinnutta kasvillisuutta.

Helsinki, Vanhakaupunki 1997
M. Heikkinen 1997

LIITE I

KARTTALUETTELO

Kartta	Aihe	Mk	Piirtäjä
1	Yleiskartta	1:200	LS
2	Pintavaaituskartta	1:200	K
3	Alue A, taso 1	1:50	RI AK LS
4	Alue A, taso 2	1:50	RI LS
5	Alue A, taso 3	1:50	RI LS
6	Alue A, taso 4	1:50	LS
7	Alue A, taso 5	1:50	LS
8	Alue A, taso 6 ja pohjakerros kerroskaivauksen jälkeen	1:50	LS AK
9	Alue A, profiilit	1:25	LS AK
10	Alueet B:1-3 ja 5-6, taso 1	1:50	JE RI LS
11	Alueet B:1-6, taso 2	1:50	RI AK JM JP LS
12	Alueet B:1-6, taso 3 Alueella B:4 yhteys 2:n pohja	1:50	RI AK JM JP LS

13	Alueet B:1-6, taso 4	1:50	AK HK JP
14	Alue B:1, kellarikuoppa 1		LS
	Tasot, yhteydet 2-3, 5 ja 7	1:25	
	Reunaprofiilit, yhteydet 2-3 ja 5-6	1:10	
15	Alue B:1, kellarikuoppa 1,		LS
	Taso 1, yhteydet 3 ja 6-7	1:25	
	Seinien profiilit, yhteydet 2-3 ja 6	1:10	
16	Alue B:1, kellarikuoppa 1		LS JM
	Tasot, yhteydet 4, 6 ja 8	1:25	
	Kellarikuopan profiilit, yhteydet 1-9	1:25	
17	Alueet B:1 ja B:7, kellarikuoppa 2		JP JM
	Tasot, yhteydet 1-3 ja 5	1:25	
	Poikkiprofiili x-linjalla 23356, yhteydet 1-3 ja 5	1:25	
	Poikkiprofiili H-I kellarikuopan itäpuolella, yhteydet 3-4 ja 9	1:25	
	Kellarikuopan eteläkulman profiili	1:25	
18	Alueet B:1 ja B:7, kellarikuoppa 2		JM
	Taso, yhteydet 5-8 ja 10	1:10	
	Tynnyrin (yhteys 8) rakenne	1:10	
19	Alueet B:1 ja B:7, kellarikuoppa 2, yhteyden 5 profiilit (puukehikon sisäseinät)	1:10	JM
20	Alueet B:1 ja B:2		HK LS

Alue B:1

Pohjoisempi oja ja kellarikuop- pa 1, puutaso kerroskaivauksen jälkeen	1:50
Pohjoisempi oja, pohjataso	1:50
Kuoppa ruuduissa 23347-348/ 51551-552, pohjataso kerroskai- vauksen jälkeen	1:25
Kuopan profiilinja A-B pohjoi- sesta	1:25
Eteläisempi oja, pohjataso kerros- kaivauksen jälkeen	1:50
Eteläisemmän ojan suora koillis- profiili C-D lounaasta	1:25
Eteläisemmän ojan kaakkoispro- fiili E-f luoteesta	1:25

Alue B:2

Ojien risteyskohta, pohjataso kerroskaivauksen jälkeen	1:25	
Lounaisprofiili G-H koillisesta ruuduissa 23341/51546	1:25	
21 Alueet B:1 ja B:6, kaivo alueella 23338-342/51558-559, yhteydet 1-2 ja 6-9 ja kuopanteen reunaprofiilit	1:25	JM LS
22 Alueet B:1 ja B:6, kaivo, yhteydet 2-4 ja 6-7	1:25	LS
23 Alueet B:1 ja B:6, kaivo, yhteys 7:n profiilit	1:25	LS
24 Alueet B:1 ja B:6, kaivo, maaperänäytteet	1:25	
Alue B:1, kellarikuopat 1 ja 2, maaperänäytteet	1:25	
25 Alueet B:1-4, profiilit	1:25	JM

			LS
26	Alue C, tasot 1-4	1:50	AK
27	Alue D, tasot 1-2	1:50	AK HK
28	Alue D, tasot 3-6 profiilit	1:50 1:25	AK AK
29	Ruutujen 23339-41/51515-17 jätekuoppa ja profiili	1:25	MH

LS Liisa Seppänen
AK Anja Korkala
HK Hanna Kääriäinen
RI Riikka Ihamäki
JM Jaana Mellanen
JE Johanna Enqvist
JP Jaana Pietilä
MH Markku Heikkinen
K Kaupunkimittaus

LIITE III

LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ NEGATIIVEISTA JA KUVISTA

Markku Heikkinen 1996; negatiivit 272 324-393 (kuvat 1-63)

Markku Heikkinen 1997; negatiivit 272 394-643 (kuvat 64-317)

- 272 324** **Kuva 6.** Multakerroksen poistoalueen itäpuolisko. Kuva koillisesta entisen puronuoman kohdalta. Lokakuu 1996.
- 272 325** **Kuva 12.** Multakerroksen poistoalueen länsipuoliskon itäosan pohjoisreunan multakerroksessa koordinaattien 23380/51500 kohdalla ollutta jätettä. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.
- 272 326** **Kuva 8.** Multakerroksen poistoalueen länsipuoliskon länsiosa. Kuva koillisesta. Lokakuu 1996.
- 272 327** **Kuva 7.** Multakerroksen poistoalueen länsipuoliskon länsiosa multakerroksen poiston jälkeen syksyllä 1996. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
- 272 328** **Kuva 9.** Multakerroksen poistoalueen länsipuoliskon itäosa. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
- 272 329** **Kuva 10.** Edellinen alue. Kuva idästä. Lokakuu 1996.
- 272 330** **Kuva 11.** Edellisen alueen pohjoisreunaa uuden kevyenliikenteenväylän eteläpuolelta. Etualalla näkyy vanha viemäriinja painautumana. Kuva idästä. Lokakuu 1996.
- 272 331-334** **Kuvat 1-4.** Multakerroksen poistoalueen itäpuolisko syksyllä 1996 kasvillisuuden vallattua pienpalstavihjelmät. Kuvapanoraama etelästä aluetta etelässä rajoittavan polun pohjoispuolelta noin koordinaattien 23330/51520 kohdalta. Lokakuu 1996.
- 272 335** **Kuva 5.** Multakerroksen poistoalueen itäpuolisko. Kuva idästä talon paloportailta. Lokakuu 1996.
- 272 336** **Kuva 13.** Likamaakuoppa multakerroksen poistoalueen länsipuoliskon itäreunalla koordinaattien 23360/51495 kohdalla. Kuva pohjoisesta. Lokakuu 1996.
- 272 337** **Kuva 15.** Edellisen kuopan poikittaisprofiili. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.
- 272 338** **Kuva 14.** Yleiskuva edellisen kuopan sijainnista. Kuopan länsiosa on keroskaivettu pohjaan saakka. Kuva pohjoisesta. Lokakuu 1996.
- 272 339** **Kuva 16.** Multakerroksen poistoalueen itäpuoliskon (=tutkimusalueen) lounaiskulma multakerroksen poiston jälkeen. Rinteessä on kallio ja täyteroksia. Peltoalueella on puhdas hiekka multakerroksen alla. Kuva luoteesta.

Lokakuu 1996.

- 272 340** **Kuva 17.** Tutkimusalueen koillisnurkasta alueen keskiosiin tehty väliaikainen tie alueen mullanpoistoa varten. Kuvassa tie tutkimusalueen keskiosissa. Kuva idästä. Lokakuu 1996.
- 272 341** **Kuva 18.** Tutkimusalueen itäosasta on aloitettu mullanpoisto. Kuva etelästä. Lokakuu 1996.
- 272 342** **Kuva 20.** Uuden kevyenliikenteen väylän eteläpuolella peltoalueen rinteessä olleita jätteitä noin koordinaattien 23385/51515 kohdalla. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 343** **Kuva 21.** Iso neliömäinen kiviä täynnä ollut kuoppa noin koordinaattien 23362/51506 kohdalla pintamultakerroksen poiston jälkeen. Kuva länsiluoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 344** **Kuva 22.** Edellinen kuoppa. Kuva idästä. Lokakuu 1996.
- 272 345** **Kuva 24.** Likamaakuoppa tutkimusalueen lounaisnurkasta koordinaattien 23343/51503 kohdalla pintamultakerroksen poiston ja länsipuoliskon kerroskaivauksen jälkeen. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.
- 272 346** **Kuva 19.** Multaa ja eniten jätteitä sisältävää kerrosta kaavitaan kaivinkoneella pois tutkimusalueen pohjoisosassa. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 347** **Kuva 23.** Negatiivin 272 343 kuoppa. Pinnasta on poistettu maata hiukan. Kuva pohjoisesta. Lokakuu 1996.
- 272 348** **Kuva 25.** Tutkimusalueen länsiosa noin y-linjan 51530 länsipuolella multakerroksen poiston jälkeen. Kuvan vasemmassa reunassa punaisen kehikon sisällä paalu 23350/51500. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
- 272 349** **Kuva 27.** Jättemaakuoppa koordinaattien 23340/51516 kohdalla pintamultakerroksen poiston jälkeen. Kuva etelästä. Lokakuu 1996.
- 272 350** **Kuva 26.** Negatiivin 272 348 itäosat lähempää kuvattuna. Kaavitun alueen reunassa negatiivin 272 349 jätekuoppa. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
- 272 351** **Kuva 28.** Negatiivin 272 349 kuopan eteläpuolisko kerroskaivettuna pohjaan saakka. Kuva etelästä. Lokakuu 1996.
- 272 352** **Kuva 29.** Edellinen kuoppa kokonaan kaivettuna esiin kerroskaivauksena. Pohjoispäässä näkyy uudempi kuoppa. Kuva etelästä. Lokakuu 1996.
- 272 353-354** **Kuvat 30-31.** Tutkimusalueen länsiosa n. y-linjan 51540 länsipuolella multakerroksen poiston jälkeen. Negatiivin 272 353 oikeassa reunassa näkyy negatiivin 272 349 jätekuoppa. Kuvapanoraama lounaasta. Lokakuu 1996.
- 272 355** **Kuva 32.** Edellisissä kuvissa olleen alueen itäreunaa. Etualalla on tuleva

- kaivausalue A. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
- 272 356** **Kuva 33.** Edellisen kuvan aluetta lähempää. Etualalla on alueen A länsiosaa. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
- 272 357** **Kuva 34.** Negatiivissa 272 355 olevan alueen itäreuna. Etualalla on alueen A itäosa. Kuva etelästä. Lokakuu 1996.
- 272 358** **Kuva 35.** Tulevan kaivausalue A:n länsiosaa peltomultakerroksen poiston jälkeen. Kuva pohjoisesta. Lokakuu 1996.
- 272 359** **Kuva 36.** Negatiiveissa 272 353-354 näkyvän esiinpaljastetun alueen koillisnurkka. Etualalla on iso kalliopaljastuma koordinaattien 23362/51520 kohdalla. Kuva länsiluoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 360** **Kuva 37.** Negatiiveissa 272 353-354 näkyvän alueen keskikohtia. Kuvan alareunassa edellisen kuvan kallion reuna. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 361** **Kuva 38.** Negatiiveissa 272 353-354 näkyvän alueen keskikohdasta on vielä multa poistamatta. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
- 272 362** **Kuva 39.** Tutkimusalueen itäosan eteläreunaa n. y-linjalta 51530 itäänpäin sitä etelässä rajaavan polun pohjoispuolelta. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 363** **Kuva 41.** Vastaava alue kuvattuna tutkimusalueen eteläpuolella sijainneelta kalliolta. Kuva länsiluoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 364** **Kuva 40.** Vastaava alue kuvattuna lähempää. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 365** **Kuva 42.** Tutkimusalueen kaakkoisnurkka n. y-linjasta 51546 lähtien itäänpäin. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 366** **Kuva 44.** Tutkimusalueen kaakkoisnurkka. Etualalla näkyy alueen itäreunalla kulkevan viemäriinjan eteläisin viemärinkansi. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
- 272 367** **Kuva 43.** Negatiivin 272 365 tilanne. Kuva idästä. Lokakuu 1996.
- 272 368** **Kuva 45.** Tutkimusalueen koillisnurkka. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy vaaleana vyöhykkeenä alueen pohjoisreunalla kulkevan viemärikaivannon linjaus. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.
- 272 369** **Kuva 46.** Tutkimusalueen pintaa pintamullan poiston jälkeen. Lokakuu 1996.
- 272 370-372** **Kuvat 47-48a-b.** Tutkimusalue multakerroksen poiston loppuvaiheessa. Kuvapanoraama koillisesta. Lokakuu 1996.
- 272 373** **Kuva 49.** Edellinen tilanne. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.

- 272 374 **Kuva 50.** Tutkimusalueen pohjoisreunan viimeisiä jätekerroksia poistetaan. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 375 **Kuva 51.** Lähikuva edellisestä. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.
- 272 376 **Kuva 52.** Tutkimusalueen pohjoisosan läpi kulkevan viemäriinjan vajoama. Kuvan keskellä on viemäriin kansi ruudussa 23354/51564. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
- 272 377 **Kuva 53.** Edellinen kohta. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
- 272 378 **Kuva 57.** Tutkimusalueen keskiosa. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
- 272 379 **Kuva 58.** Tutkimusalueen itäreuna. Kuva koillisesta. Lokakuu 1996.
- 272 380 **Kuva 56.** Tutkimusalueen itäosa mullanpoiston jälkeen. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
- 272 381 **Kuva 55.** Tutkimusalueen keskiosa mullanpoiston jälkeen. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
- 271 382 **Kuva 54.** Tutkimusalueen länsiosa mullanpoiston jälkeen. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
- 272 383 **Kuva 61.** Tutkimusalueen luoteisnurkka. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
- 272 384 **Kuva 62.** Yleiskuva tutkimusalueesta peltomultakerroksen poiston loppuvaiheessa. Alueen keskellä näkyy tummana kerroksena alueen halkaiseva kaakkois-luoteissuuntainen "uudempi" oja. Kuva ylhäältä kerrostalon palotikkailta kaakosta. Lokakuu 1996.
- 272 385 **Kuva 60.** Tutkimusalueen pohjoisreuna viemärikaivannon kohdalla. Edessä viemäriin kansi ruudusta 23354/51564. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
- 272 386 **Kuva 63.** Yleiskuva tutkimusalueesta peltomultakerroksen poiston ja sateen jälkeen. Kuva ylhäältä kerrostalon palotikkailta kaakosta. Lokakuu 1996.
- 272 387 **Kuva 59.** Tutkimusalueen koillisnurkka. Edessä uudemman kaivannon hiekkatäyttömaat. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
- 272 388-390 **Kuvat 67-69.** Negatiivien 272 394-396 tilanne. Kuvapanoraama etelästä. 31.7.1997.
- 272 391-393 **Kuvat 70-72.** Edellinen tilanne. Kuvapanoraama koillisesta. 31.7.1997.
- 272 394-396 **Kuvat 64-66.** Tutkimusalue heinäkuun lopulla 1997 paalutuksen jälkeen. Kuvapanoraama lounaasta. 31.7.1997.
- 272 397 **Kuva 140.** Alue B:1 (23336-356/51550-560), taso 1. Kuva etelästä.

- 4.8.1997.
- 272 398-399** **Kuvat 141-142.** Alue B:1, taso 1. Kuvapanoraama etelästä. 4.8.1997.
- 272 400-403** **Kuvat 143-146.** Alue B:1, taso 1. Kuvapanoraama lännestä. 4.8.1997.
- 272 404** **Kuva 73.** Alue A:1 (23330-342/51522-542), taso 1. Kuva idästä. 5.8.1997.
- 272 405-407** **Kuvat 77-79.** Alue A:1, taso 1. Kuvapanoraama lounaasta. 5.8.1997.
- 272 408** **Kuva 80.** Alue A:1, taso 1. Kuva lännestä. 5.8.1997.
- 272 409-411** **Kuvat 74-76.** Alue A:1, taso 1. Kuvapanoraama kaakosta. 5.8.1997.
- 272 412** **Kuva 81.** Alue A:1, noin ruudut 23334-337/51534-536, taso 1. Kuva pohjoisesta. 5.8.1997.
- 272 413** **Kuva 149.** Alue B:1, taso 2. Keskellä aluetta rakennuksen jäännökset ja edessä uutta ja vanhaa kiveystä. Kuva etelästä. 14.8.1997.
- 272 414-415** **Kuvat 150-151.** Alue B:1, taso 2. Kuvapanoraama etelästä. 14.8.1997.
- 272 416-418** **Kuvat 152-154.** Alue B:1, taso 2. Negatiivissa 272 416 näkyy uudempi oja ja negatiivissa 272 418 alueella sijaitsevan rakennuksen eteläseinän kivi-jalka ja sen pohjoispuolella lattiajäännöksiä. Kivijalan eteläpuolella vanhaa ja uutta kiveystä. Kuvapanoraama lännestä. 14.8.1997.
- 272 419** **Kuva 155.** Alue B:1, pohjoisreunan kiveys ruuduissa 23354-355/ 51554-556 (=kellarikuoppa 1), taso 2. Kuva pohjoisesta. 14.8.1997.
- 272 420** **Kuva 156.** Alue B:1, talon lattian jäännöksiä alueen keskiosissa, taso 2. Etualalla on maahan upotetun uuden puulevykehikon seinät. Kuva idästä. 14.8.1997.
- 272 421** **Kuva 157.** Alue B:1, edellinen kohta, taso 2. Kuva koillisesta. 14.8.1997.
- 272 422** **Kuva 158.** Alue B:1, lattianalainen profiili 23343.00/51557.00-23343.65/51555.67. Kuva koillisesta. 19.8.1997.
- 272 423** **Kuva 159.** Alue B:1, kiveystä ja hiiltyneitä puita ruudussa 23343/51553-554, taso 2. Kuva pohjoisesta. 19.8.1997.
- 272 424** **Kuva 83.** Alue A:1, taso 2. Kuva idästä. 20.8.1997.
- 272 425-426** **Kuvat 84-85.** Alue A:1, taso 2. Kuvapanoraama idästä. 20.8.1997.
- 272 427-429** **Kuvat 86-87a-b.** Alue A:1, taso 2. Kuvapanoraama etelästä. 20.8.1997.
- 272 430** **Kuva 91.** Alue A:1, uudempia ojia ruutujen 23330-334/51523-51527 kohdalla alueen lounaisnurkassa, taso 2. Kuva luoteesta. 20.8.1997.

- 272 431-433** **Kuva 88-90.** Alue A:1, taso 2. Kuvapanoraama pohjoisesta. 20.8.1997.
- 272 434** **Kuva 92.** Alue A:1, rakennuksen lattiavasojen ja -lautojen jäännöksiä ruutujen 23330-332/51533-540 kohdalla alueen kaakkoisosassa, taso 2. Kuva idästä. 20.8.1997.
- 272 435** **Kuva 167.** Alue B:1, taso 3. Kuva etelästä. 22.8.1997.
- 272 436-437** **Kuvat 168-169.** Alue B:1, taso 3. Negatiivissa 272 436 alueen lounaiskulmassa alkaa tulemaan esiin uudemman ojan alaosat. Negatiivissa 272 437 itäprofiilin äärellä alkaa näkymään kaivon pyöreä alue. Kuvapanoraama etelästä. 22.8.1997.
- 272 438-440** **Kuvat 170-172.** Alue B:1, taso 3. Negatiivissa 272 438 keskellä sijaitsee uudempi oja ja sen päässä oikealla pohjoisprofiilin kohdalla kellarikuoppien 1 ja 2 yläosat. Kuvapanoraama lännestä. 22.8.1997.
- 272 441** **Kuva 174.** Alue B:1, kiveys talon sisäpuolella ruuduissa 23347-348/51551-552, taso 3. Kuva pohjoisesta. 22.8.1997.
- 272 442** **Kuva 173.** Alue B:1, kiveys ruuduissa 23354-355/51555-556, kellarikuoppa 1, taso 3. Kuva pohjoisesta. 22.8.1997.
- 272 443** **Kuva 298.** Alue C (23342.60-347.70/51568.70-572.70), taso 1. Kuva etelästä. 25.8.1997.
- 272 444** **Kuva 303.** Alue D (23306-318/51559-569.30), taso 1. Kuva etelästä. 25.8.1997.
- 272 445** **Kuva 147.** Alueet B:2-3 (23338-350/51542-550), taso 1. Kuva etelästä. 26.8.1997.
- 272 446** **Kuva 313.** Aluetta A kaivetaan. Kuva kaakosta. 27.8.1997.
- 272 447** **Kuva 197.** Alue B:1, ruutujen 23347-348/51551-552 kuopan pohjoisprofiili pohjoispuoliskon kerroskaivauksen jälkeen. Kuva pohjoisesta. 27.8.1997.
- 272 448** **Kuva 187.** Alue B:1, kellarikuoppa 1. Kuva luoteesta. 27.8.1997.
- 272 449** **Kuva 186.** Alue B:1, kellarikuoppa 1 ensimmäisen kerroskaivauksikerroksen jälkeen ja kellarikuoppa 2 tasossa 3. Kuva lännestä. 27.8.1997.
- 272 450** **Kuva 198.** Alue B:1, negatiivin 272 447 kuoppa kokonaan kerroskaivettuna pohjaan saakka. Kuva pohjoisesta. 27.8.1997.
- 272 451** **Kuva 188.** Alue B:1, kellarikuoppa 1 kaivettuna nokikerrokseen saakka. Kuva idästä. 27.8.1997.
- 272 452** **Kuva 95.** Alue A:1, taso 3. Kuva idästä. 27.8.1997.

- 272 453-454 **Kuvat 96-97.** Alue A:1, taso 3. Kuvapanoraama idästä. 27.8.1997.
- 272 455-457 **Kuvat 98-100.** Alue A:1, taso 3. Kuvapanoraama pohjoisesta. 27.8.1997.
- 272 458 **Kuva 101.** Alue A:1, rakennuksen lattiavasoja alueen kaakkoisnurkassa ruutujen 23330-332/51530-51537 kohdalla, taso 3. Kuva idästä. 27.8.1997.
- 272 459 **Kuva 189.** Alue B:1, kellarikuoppa 1 seinien ulkopuoliset osat kaivettuna puhtaaseen maahan saakka. Kuva etelästä. 28.8.1997.
- 272 460 **Kuva 190.** Alue B:1, edellinen tilanne. Kuva luoteesta. 28.8.1997.
- 272 461 **Kuva 199.** Alue B:1, pohjoisempi oja kerroskaivauksen jälkeen. Pohjalla on puukerros. Kuva lounaasta. 28.8.1997.
- 272 462 **Kuva 200.** Alue B:1, lähikuva edellisestä. Kuva lounaasta. 28.8.1997.
- 272 463 **Kuva 160.** Alue B:2 (23338-349/51545-550), taso 2. Kuvassa näkyy alueelta B:1 jatkuva kiveys ja alueella risteilevät uudemmat ojat. Kuva etelästä. 29.8.1997.
- 272 464 **Kuva 161.** Alue B:2, taso 2. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
- 272 465 **Kuva 204.** Alue B:1, kaivo ruuduissa 23338-342/51558-559, sen länsipuolisko osittain esiinkaivettuna kerroskaivauksena. Hirsien päällä on tuohikerros. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
- 272 466 **Kuva 205.** Alue B:1, lähikuva kaivosta. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
- 272 467 **Kuva 206.** Alue B:1, kaivon länsisivu. Kuva lännestä. 29.8.1997.
- 272 468 **Kuva 207.** Alue B:1, kaivon pohjoissivu. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
- 272 469 **Kuva 209.** Alue B:1, kaivon länsisivun eteläosaa. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
- 272 470 **Kuva 208.** Alue B:1, kaivon luoteisnurkka. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
- 272 471 **Kuva 210.** Alue B:1, kaivon länsiseinän alaosan pystylautoja ja niiden takana viistoja tukipuita. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
- 272 472 **Kuva 201.** Alue B:1, pohjoisosan oja pohjaan kaivettuna. Kuva lounaasta. 1.9.1997.
- 272 473 **Kuva 191.** Alue B:1, kellarikuoppa 1, nokikerroksen alapuolinen kerros. Eteläseinän eteen on tehty syvempi kaivanto. Kuva etelästä. 1.9.1997.
- 272 474 **Kuva 195.** Alue B:1, kellarikuoppa 1, eteläseinä. Kuva pohjoisesta. 1.9.1997.

- 272 475 **Kuva 192.** Alue B:1, kellarikuoppa 1, pohjoisseinän itäpuolisko on otettu esiin lautoihin saakka ja pohja kaivettu edellisen kuvan kaivannon syvyydelle. Kuva etelästä. 1.9.1997.
- 272 476 **Kuva 194.** Alue B:1, kellarikuoppa 1, itäseinä. Kuva lännestä. 1.9.1997.
- 272 477 **Kuva 196.** Alue B:1, kellarikuoppa 1, länsiseinä. Kuva idästä. 1.9.1997.
- 272 478 **Kuva 193.** Alue B:1, kellarikuoppa 1, pohjoisseinä. Kuva etelästä. 1.9.1997.
- 272 479 **Kuva 183.** Alue B:1, taso 4. Rakennuksen kivijalan kivet ovat keskellä aluetta. Kuva lännestä. 1.9.1997.
- 272 480 **Kuva 185.** Alue B:1, ruudut 23351-353/51550-551, taso 4. Kuva idästä. 2.9.1997.
- 272 481 **Kuva 202.** Alue B:1, eteläosan oja kerroskaivauksen jälkeen. Ojan pohjoisreuna etualan kivien kohdalla on jätetty kaivamatta. Kuva luoteesta. 2.9.1997.
- 272 482 **Kuva 203.** Alue B:1, edellisen ojan itäpään poikkaisprofiili. Kuva luoteesta. 2.9.1997.
- 272 483 **Kuva 299.** Alue C, taso 2. Kuva etelästä. 3.9.1997.
- 272 484 **Kuva 300.** Alue C, pohjoisosassa, taso 2. Kuva lounaasta. 3.9.1997.
- 272 485 **Kuva 260.** Alue B:1, ruudut 23352-353/51550, taso 5. Kuva idästä. 3.9.1997.
- 272 486 **Kuva 296.** Alue B:1, profiili 23351.75-354/51550. Kuva idästä. 3.9.1997.
- 272 487 **Kuva 184.** Alue B:1, kellarikuoppa 2 (ruudut 23355/51557-558) kellarikuopan 1 itäpuolella, taso 4. Kuva etelästä. 3.9.1997.
- 272 488 **Kuva 301.** Alue C, taso 3. Kuva etelästä. 3.9.1997.
- 272 489 **Kuva 105.** Alue A:1, taso 4. Kuva idästä. 3.9.1997.
- 272 490-491 **Kuvat 106-107.** Alue A:1, taso 4. Kuvapanoraama idästä. 3.9.1997.
- 272 492 **Kuva 108.** Alue A:1, eteläreuna, edessä rakennuksen kohta, taso 4. Kuva idästä. 3.9.1997.
- 272 493 **Kuva 112.** Alue A:1, keski- ja pohjoisosassa ruutujen 23331-337/51531-539 kohdalla, taso 4. Kuva etelästä. 3.9.1997.
- 272 494 **Kuva 109.** Alue A:1, eteläreunaa ruutujen 23332-334/51529-532 kohdalla, taso 4. Kuva koillisesta. 3.9.1997.

- 272 495** **Kuva 110.** Alue A:1, lähikuva edellisestä, taso 4. Kuva koillisesta. 3.9.1997.
- 272 496** **Kuva 111.** Alue A:1, eteläreunan kiveystä ruuduissa 23330-331/51532-534, taso 4. Kuva päältä etelästä. 3.9.1997.
- 272 497** **Kuva 259.** Alue B:1, kellarikuoppa 2, taso 5. Kuva etelästä. 3.9.1997.
- 272 498** **Kuva 304.** Alue D, taso 2. Kuva etelästä. 4.9.1997.
- 272 499** **Kuva 302.** Alue C, taso 4. Kuva etelästä. 4.9.1997.
- 272 500** **Kuva 175.** Alue B:2, taso 3. Kuva etelästä. 4.9.1997.
- 272 501** **Kuva 176.** Alue B:2, alueen lounaisnurkassa sijaitseva ojien risteyskohta, taso 3. Kuva etelästä. 4.9.1997.
- 272 502** **Kuva 178.** Alue B:2, taso 3. Kuva koillisesta. 4.9.1997.
- 272 503** **Kuva 177.** Alue B:2, taso 3. Kuva lännestä. 4.9.1997.
- 272 504** **Kuva 305.** Alue D, kuoppa ruuduissa 23307-309/51561-563, taso 3. Kuva etelästä. 5.9.1997.
- 272 505** **Kuva 306.** Alue D, taso 4. Kuva etelästä. 5.9.1997.
- 272 506** **Kuva 307.** Alue D, taso 5. Kuva etelästä. 5.9.1997.
- 272 507** **Kuva 162.** Alue B:3 (23348-350/51542-550), taso 2. Rakennuksen kivijalka alkaa tulemaan esiin. Kuva lännestä. 5.9.1997.
- 272 508** **Kuva 165.** Alue B:5 (23344-347.10/51560-562.25), taso 2. Kuva etelästä. 5.9.1997.
- 272 509-510** **Kuvat 116-117.** Alue A:1, taso 5. Kuva idästä. 5.9.1997.
- 272 511** **Kuva 119.** Alue A:1, edellinen kohta, taso 5. Kuva koillisesta. 5.9.1997.
- 272 512** **Kuva 120.** Alue A:1, eteläreunan kiveystä ruuduissa 23330-331/51532-534, taso 5. Kuva etelästä. 5.9.1997.
- 272 513** **Kuva 118.** Alue A:1, eteläreunan likamaa-alue ruutujen 23332-334/51529-532 kohdalla, taso 5. Kuva etelästä. 5.9.1997.
- 272 514** **Kuva 308.** Alue D, kuopan profiili eteläpuoliskon kerroskaivauksen jälkeen tason 5 alapuolella. Kuva pohjoisesta. 8.9.1997.
- 272 515** **Kuva 309.** Alue D, lähikuva edellisestä. Kuva pohjoisesta. 8.9.1997.

- 272 516** **Kuva 148.** Alue B:6 (23338-343/51560-563), taso 1. Länsipuolella olevan alueen B:1 puolella näkyy alueella olevan kaivon toinen puolikas. Kuva etelästä. 8.9.1997.
- 272 517** **Kuva 82.** Alue A:2 (23324.50-331.25/51530-538), lisäalue x-linjan 23330 eteläpuolella, taso 1. Kuva etelästä. 8.9.1997.
- 272 518** **Kuva 310.** Alue D, kuoppa kerroskaivauksen jälkeen. Kuva pohjoisesta. 9.9.1997.
- 272 519-523** **Kuvat 131-135.** Alueet A:1 ja A:2, kuvapanoraama negatiivin 272 526 profiilista y-linjojen 51538-530 välillä. Kuvapanoraama pohjoisesta. 9.9.1997.
- 272 524** **Kuva 137.** Alueet A:1 ja A:2, lähikuva edellisestä profiilista kohdalta 51534.75-533.25. Kuva pohjoisesta. 9.9.1997.
- 272 525** **Kuva 136.** Alueet A:1 ja A:2, lähikuva edellisestä profiilista kohdalta 51536.75-537.75. Kuva pohjoisesta. 9.9.1997.
- 272 526** **Kuva 130.** Alueet A:1 ja A:2, niiden välinen x-profiili 23330/51530-536 ja 23330/51536-23331.30/51538. Kuva pohjoisesta. 9.9.1997.
- 272 527** **Kuva 179.** Alue B:3, taso 3. Kuva lännestä. 10.9.1997.
- 272 528** **Kuva 180.** Alue B:3, alueen länsipäässä sijaitseva rakennuksen kivijalka, taso 3. Kuva kaakosta. 10.9.1997.
- 272 529** **Kuva 124.** Alue A:1, eteläreunan likamaakuopat ruutujen 23332-334/51529-530 kohdalla, taso 6. Kuva koillisesta. 10.9.1997.
- 272 530** **Kuva 213.** Alue B:1, negatiivin 272 533 tilanne. Kaivon pohjoispuolinen profiili. Kuva pohjoisluoteesta. 10.9.1997.
- 272 531** **Kuva 214.** Alue B:1, kaivon pohjoisosa. Alhaalla pohjalla on kaivon tukipuu ja luoteisnurkkaa tukee hiekkaseinästä tuleva lauta. Kuva idästä päältä. 10.9.1997.
- 272 532** **Kuva 212.** Alue B:1, negatiivin 272 533 tilanne. Kuva lännestä. 10.9.1997.
- 272 533** **Kuva 211.** Alue B:1, kaivon pohjoispuolinen profiili y-linjalla 51550 on kaivettu kaivon kuopan muotoa noudattaen puhtaaseen maahan saakka ja kaivoa ympäröiviä maita on kaivettu syvemmälle. Kuva lounaasta. 10.9.1997.
- 272 534** **Kuva 256.** Alue B:2, taso 4. Kuva etelästä. 10.9.1997.
- 272 535** **Kuva 125.** Alue A:1, negatiivin 272 529 kohta kerroskaivauksen jälkeen. Kuva koillisesta. 10.9.1997.
- 272 536** **Kuva 182.** Alue B:5, taso 3. Kuva etelästä. 10.9.1997.

- 272 537 **Kuva 257.** Alue B:3, taso 4. Kuva lännestä. 10.9.1997.
- 272 538 **Kuva 258.** Alue B:3, taso 4. Kuva kaakosta. 10.9.1997.
- 272 539 **Kuva 166.** Alue B:6, taso 2. Kaivon kuopan pyöreä muoto on tullut esiin. Kuva etelästä. 10.9.1997.
- 272 540 **Kuva 263.** Alue B:1, kellarikuoppa 2, taso 6. Kuva etelästä. 10.9.1997.
- 272 541 **Kuva 262.** Alue B:3, taso 5. Kuva lännestä. 11.9.1997.
- 272 542-544 **Kuvat 286-288.** Alue B:3, pohjoisprofiili 23350/51542-550. Kuva-panoraama etelästä. 11.9.1997.
- 272 545 **Kuva 285.** Alue B:3, länsiprofiili 23348-350/51542. Kuva idästä. 11.9.1997.
- 272 546 **Kuva 289.** Alue B:3, pohjoisprofiili talon sisäpuolella. Kuva kaakosta. 11.9.1997.
- 272 547 **Kuva 284.** Alue B:3, eteläprofiili 23348/51545-542. Kuva pohjoisesta. 11.9.1997.
- 272 548-550 **Kuvat 281-283.** Alue B:2, länsiprofiili 23343.40-348/51545. Kuva-panoraama idästä. 11.9.1997.
- 272 551 **Kuva 93.** Alue A:2, taso 2. Kuva idästä. 11.9.1997.
- 272 552 **Kuva 94.** Alue A:2, taso 2. Kuva lännestä. 11.9.1997.
- 272 553 **Kuva 265.** Alue B:1, kellarikuoppa 2 profiilin vieressä kerroskaivauksen jälkeen. Kuva etelästä. 11.9.1997.
- 272 554 **Kuva 267.** Alue B:1, kellarikuoppa 2 kuvattuna ylhäältä pohjoisesta. 11.9.1997.
- 272 555 **Kuva 268.** Alue B:1, kellarikuopan 2 itäseinä. Kuva ylhäältä luoteesta. 11.9.1997.
- 272 556 **Kuva 266.** Alue B:1, kellarikuopan pohjoisprofiilin alaosa. Kuva etelästä. 11.9.1997.
- 272 557 **Kuva 264.** Alue B:1, pohjoisreunan kellarikuopat 1 ja 2 kerroskaivauksen jälkeen. Kuva etelästä. 11.9.1997.
- 272 558 **Kuva 102.** Alue A:2, taso 3. Kuva idästä. 17.9.1997.
- 272 559 **Kuva 103.** Alue A:2, lähikuva itäosan lattialaudoista ja -vasoista, taso 3. Kuva idästä. 17.9.1997.

- 272 560 **Kuva 104.** Alue A:2, lähikuva keskiosista ja profiilista, taso 3. Kuva pohjoisesta. 17.9.1997.
- 272 561 **Kuva 163.** Alue B:4 (23350-356/51541-550), "taso 2". Kuva lännestä. 18.9.1997.
- 272 562 **Kuva 164.** Alue B:4, "taso 2". Kuva lounaasta. 18.9.1997.
- 272 563 **Kuva 297.** Alue B:1, talon kivijalan eteläprofiili 23345.60/51549.35-23343.90/51551.50. Kuva etelästä. 18.9.1997.
- 272 564 **Kuva 113.** Alue A:2, etualalla uusi oja, taso 4. Kuva idästä. 18.9.1997.
- 272 565 **Kuva 114.** Alue A:2, taso 4. Kuva lännestä. 18.9.1997.
- 272 566 **Kuva 115.** Alue A:2, kiveys, taso 4. Kuva pohjoisesta. 18.9.1997.
- 272 567 **Kuva 121.** Alue A:2, taso 5. Kuva idästä. 19.9.1997.
- 272 568 **Kuva 122.** Alue A:2, taso 5. Kuva lännestä. 19.9.1997.
- 272 569 **Kuva 123.** Alue A:2, itäosan halkaiseva uudempi oja, taso 5. Kuva lounaasta. 19.9.1997.
- 272 570 **Kuva 181.** Alue B:4, "taso 3". Kuva lännestä. 22.9.1997.
- 272 571-575 **Kuvat 290-294.** Alue B:4, länsi- ja pohjoisprofiili 23350/51542-23352.75/51549.75. Kuvapanoraama itä-etelästä. 22.9.1997.
- 272 576 **Kuva 295.** Alue B:4, länsiosan kuopat. Kuva idästä. 22.9.1997.
- 272 577 **Kuva 129.** Alue A:2, kiveyksen pohjoisprofiili. Kuva pohjoisesta. 22.9.1997.
- 272 578 **Kuva 127.** Alue A:2, negatiivin 272 579 ojan jatko alueella A:2 kerroskaivauksen jälkeen. Kuva koillisesta. 22.9.1997.
- 272 579 **Kuva 126.** Alue A:1, kaakkoiskulman uudempi oja kerroskaivauksen jälkeen. Kuva koillisesta. 22.9.1997.
- 272 580 **Kuva 128.** Alue A:2, negatiivin 272 578 tilanne. Kuva lounaasta. 22.9.1997.
- 272 581 **Kuva 261.** Alue B:2, ojien risteyskohta alueen eteläreunassa ruudussa 23341-342/51546-547 kerroskaivettuna pohjaan. Kuva luoteesta. 22.9.1997.
- 272 582 **Kuva 129b.** Alue A:2, kiveyksen eteläprofiili osan kiveyksen poiston jälkeen. Kuva etelästä. 22.9.1997.
- 272 583 **Kuva 215.** Alue B:6, kaivo isoja kiviä sisältävän tumman maan, yhteyden 1,

kerroskaivauksen jälkeen. Kuva eteläkaakosta. 23.9.1997.

- 272 584** **Kuva 216.** Alue B:6, kaivon sisäosien pohjois-eteläsuuntainen profiili edellisen kerroksen alapuolelta. Alimpana kerroksena on seuraavan kuvan puukerros. Kuva idästä. 24.9.1997.
- 272 585** **Kuva 312.** Lähikuva kaivausalueista A ja B. Kuva lounaasta. 24.9.1997.
- 272 586** **Kuva 311.** Kaivausalueet A-D kaivausajan lopussa syyskuussa. Kuva lounaasta. 24.9.1997.
- 272 587** **Kuva 269.** Alue B:7, kellarikuoppa 2 kerroskaivauksen aikana tumman maan tullessa esiin. Kuva pohjoisesta. 24.9.1997.
- 272 588** **Kuva 217.** Alue B:6, kaivon irrallisten puiden kerros kokonaan esiin-kaivettuna. Kuva idästä. 24.9.1997.
- 272 589** **Kuva 218.** Alue B:6, lähikuva edellisestä. Kuva idästä. 24.9.1997.
- 272 590** **Kuva 219.** Alue B:6, kaivon puutäytererroksen alapuolinen kivi- ja savikerros. Kuva idästä. 25.9.1997.
- 272 591** **Kuva 314.** Alueen B kaivon sisäpuolisia kerroksia dokumentoidaan. Kuva idästä. 25.9.1997
- 272 592** **Kuva 224.** Alue B:6, kaivon itäseinä. Kuva lännestä. 25.9.
- 272 593** **Kuva 225.** Alue B:6, kaivon eteläseinä. Kuva pohjoisluoteesta. 25.9.1997.
- 272 594** **Kuva 226.** Alue B:6, kaivon länsiseinä. Kuva idästä. 25.9.1997.
- 272 595** **Kuva 223.** Alue B:6, kaivon pohjoisseinä. Kuva etelästä. 25.9.1997.
- 272 596** **Kuva 231.** Alue B:6, kaivon koilliskulman tukipuut. Kuva lounaasta. 25.9.1997.
- 272 597** **Kuva 232.** Alue B:6, kaivon kaakkoiskulman tukipuut. Kuva luoteesta. 25.9.1997.
- 272 598** **Kuva 233.** Alue B:6, kaivon lounaiskulman tukipuut. Kuva koillisesta. 25.9.1997.
- 272 599** **Kuva 234.** Alue B:6, kaivon luoteiskulman tukipuut. Kuva kaakosta. 25.9.1997.
- 272 600** **Kuva 238.** Alue B:6, kaivon hirsiosan luoteiskulma. Kuva kaakosta. 25.9.1997.
- 272 601** **Kuva 235.** Alue B:6, kaivon hirsiosan koilliskulma. Kuva lounaasta. 25.9.1997.

- 272 602** **Kuva 236.** Alue B:6, kaivon hirsiosan kaakkoiskulma. Kuva luoteesta. 25.9.1997.
- 272 603** **Kuva 237.** Alue B:6, kaivon hirsiosan lounaiskulma. Kuva koillisesta. 25.9.1997.
- 272 604** **Kuva 230.** Alue B:6, kaivon länsiseinän alaosa. Kuva idästä. 25.9.1997.
- 272 605** **Kuva 227.** Alue B:6, kaivon pohjoisseinän alaosa. Kuva etelästä. 25.9.1997.
- 272 606** **Kuva 228.** Alue B:6, kaivon itäseinän alaosa. Kuva lännestä. 25.9.1997.
- 272 607** **Kuva 229.** Alue B:6, kaivon eteläseinän alaosa. Kuva pohjoisesta. 25.9.1997.
- 272 608** **Kuva 221.** Alue B:6, lähikuva negatiivin 272 609 tilanteesta. Kuva idästä. 25.9.1997.
- 272 609** **Kuva 220.** Alue B:6, kaivo kaivettuna pohjalaudoitukseen saakka. Kuva idästä. 25.9.1997.
- 272 610** **Kuva 222.** Alue B:6, lähikuva kaivon pohjasta. Kuva idästä. 25.9.1997.
- 272 611** **Kuva 270.** Alue B:7, kellarikuoppa 2 kerroskaivauksen aikana puukehikon yläreunan tullessa esiin. Kuva etelästä. 26.9.1997.
- 272 612-613** **Kuvat 138-139.** Alue A:2, eteläprofiili 23325.75/51535.50-23328.50/51530. Kuvapanoraama etelästä. 26.9.1997.
- 272 614** **Kuva 272.** Alue B:7, kellarikuoppa 2 kerroskaivauksen jälkeen. Kuva etelästä. 26.9.1997.
- 272 615** **Kuva 272.** Alue B:7, kellarikuoppa 2:n pohjalla ollut tynnyri. Kuva etelästä. 26.9.1997.
- 272 616** **Kuva 273.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, puukehikon pohjoisseinä. Kuva etelästä. 26.9.1997.
- 272 617** **Kuva 274.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, puukehikon itäseinä. Kuva lännestä. 26.9.1997.
- 272 618** **Kuva 275.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, puukehikon eteläseinä. Kuva pohjoisesta. 26.9.1997.
- 272 619** **Kuva 276.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, puukehikon länsiseinä. Kuva idästä. 26.9.1997.
- 272 620** **Kuva 277.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, tynnyri. Kuva ylhäältä etelästä. 26.9.1997.

- 272 621** **Kuva 278.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, tynnyrin pohja. Kuva ylhäältä etelästä. 26.9.1997.
- 272 622** **Kuva 279.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, tynnyrin pohjoisseinä. Kuva etelästä. 26.9.1997.
- 272 623** **Kuva 242.** Alue B:1, kaivon ulkopuoli on kaivettu eteläosaa lukuunottamatta kaivon pohjahirsien syvyyteen. Kuva lounaasta. 29.9.1997.
- 272 624** **Kuva 243.** Alue B:1, kaivon lounaisnurkka tukipuineen. Kuva etelästä. 29.9.1997.
- 272 625** **Kuva 244.** Alue B:1, kaivon luoteisnurkka. Kuva luoteesta. 29.9.1997.
- 272 626** **Kuva 316.** Alueen B kellarikuoppa 2:n tynnyriä nostetaan ylös lauta kerrallaan. Kuva etelästä. 29.9.1997.
- 272 627** **Kuva 317.** Edellisen tynnyrin lautoja pakataan museoon ja konservointiin kuljettamista varten. 29.9.1997.
- 272 628** **Kuva 280.** Alue B:7, tynnyrin laudat otettu osittain pois. Jäljellä on myös vanteet. Kuva etelästä. 29.9.1997.
- 272 629** **Kuva 239.** Alue B:6, kaivon eteläisin pohjalauta on poistettu. Kuva pohjoisesta. 29.9.1997.
- 272 630** **Kuva 240.** Alue B:6, edellisen alueen itäpäähän on kaivettu kuoppa kaivon pystypuiden alapäiden toteamiseksi. Kuva pohjoisesta. 29.9.1997.
- 272 631** **Kuva 241.** Alue B:6, lähikuva kaakkoiskulman pystylautojen alapäistä. Kuva luoteesta. 29.9.1997.
- 272 632** **Kuva 245.** Alue B:1, kaivon ulkopuoli on kaivettu kaivon pohjahirsien syvyyteen. Tuohikerros ja muut puurakenteet on poistettu. Kuva lounaasta. 29.9.1997.
- 272 633** **Kuva 253.** Alue B:1, kaivon lounaiskulma. Kuva etelästä. 29.9.1997.
- 272 634** **Kuva 252.** Alue B:1, kaivon lounaiskulma. Kuva lounaasta. 29.9.1997.
- 272 635** **Kuva 248.** Alue B:1, kaivon luoteiskulma. Kuva lännestä. 29.9.1997.
- 272 636** **Kuva 247.** Alue B:1, lähikuva negatiivin 272 632 tilanteesta. Kuva luoteesta. 29.9.1997.
- 272 637** **Kuva 246.** Alue B:1, negatiivin 272 632 tilanne. Kuva luoteesta. 29.7.1997.
- 272 638** **Kuva 250.** Alue B:1, kaivon luoteiskulma. Kuva koillisesta. 29.7.1997.

- 272 639** **Kuva 249.** Alue B:1, kaivon luoteiskulma. Kuva lännestä. 29.7.1997.
- 272 640** **Kuva 251.** Alue B:1, kaivon lounaiskulma. Kuva lännestä. 29.7.1997.
- 272 641** **Kuva 254.** Alue B:1, kaivon lounaiskulma. Kuva etelästä. 29.7.1997.
- 272 642** **Kuva 255.** Alue B:6, kaivon sisällä olleita puita. 29.7.1997.
- 272 643** **Kuva 315.** Alue B:n kaivon ulkoseiniä dokumentoidaan. Kuva kaakosta. 29.7.1997.

LIITE IV

LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ DIAPOSITIIVEISTA

Markku Heikkinen 1996; 1-65

Markku Heikkinen 1997; 66-340

- 1-4.** Multakerroksen poistoalueen itäpuolisko keväällä 1996. Kuvissa näkyvät vielä viljelyspalstat. Kuvapanoraama etelästä aluetta etelässä rajoittavalta polulta noin koordinaattien 23330/51510 kohdalta. Kuva 1 itään, kuva 2 koilliseen ja kuva 3 pohjoiseen sekä kuva 4 luoteeseen pohjoisemmasta kohdasta.
- 5-11.** Multakerroksen poistoalueen itäpuolisko ja sen pohjoispuoliset alueet. Täyspanoraama uudelta kevyen liikenteen väylältä käsin noin koordinaattien 23380/51540 kohdalta. Kuva 5 kaakkoon, kuva 6 etelään, kuva 7 lounaaseen, kuva 8 länteen, kuva 9 luoteeseen, kuva 10 koilliseen ja kuva 11 itään.
- 12.** Aivan uuden kevyenliikenteen väylän eteläpuolella peltoalueen rinteessä olleita jätteitä noin koordinaattien 23385/51515 kohdalla. Kuva idästä.
- 13.** Multakerroksen poistoalueen länsipuoliskon koillisosaa kevyenliikenteen väylän kohdalta. Pitkittäinen kumpu on sen eteläpuolella sijaitsevan viemärin kaivamisesta syntynyttä savea. Kuva idästä.
- 14.** Lähikuva edellisestä. Kuva idästä.
- 15.** Multakerroksen poistoalueen länsipuoliskon länsiosa multakerroksen poiston jälkeen syksyllä 1996. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
- 16.** Edellinen alue. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.
- 17-18.** Edellinen alue. **17.** Pohjoisosa. **18.** Eteläosa. Kuvapanoraama lännestä. Lokakuu 1996.
- 19.** Multakerroksen poistoalueen länsipuoliskon itäosa. Kuva idästä. Lokakuu 1996.
- 20.** Multakerroksen poistoalueen itäpuolisko syksyllä 1996 kasvillisuuden vallattua alueen. Kuva idästä kerrostalon paloportailta. Lokakuu 1996.
- 21.** Likamaakuoppa multakerroksen poistoalueen länsipuoliskon itäreunalla koordinaattien 23360/51495 kohdalla. Kuva pohjoisesta. Lokakuu 1996.
- 22.** Edellinen kuoppa. Kuva pohjoisesta. Lokakuu 1996
- 23.** Edellinen kuopan länsiosa kerroskaivettuna pohjaan saakka. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.
- 24.** Multakerroksen poistoalueen itäpuoliskon (=tutkimusalueen) lounaiskulma multakerroksen poiston jälkeen. Rinteessä on kallio ja täyterokkia. Pelto-

- alueella on puhdas hiekka multakerroksen alla. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
25. Tutkimusalueen koillisnurkasta alueen keskiosiin tehty väliaikainen tie alueen mullanpoistoa varten. Kuvassa tien yhtyminen kevyenliikenteen väylään alueen koillisnurkassa. Kuva koillisesta. Lokakuu 1996.
 26. Edellinen tie tutkimusalueen keskiosissa. Kuva idästä. Lokakuu 1996.
 27. Uuden kevyenliikenteen väylän eteläpuolella peltoalueen rinteessä olleita jätteitä noin koordinaattien 23385/51515 kohdalla. Ks. kuva 12. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
 28. Lähikuva edellisestä. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
 29. Iso neliömäinen kiviä täynnä ollut kuoppa koordinaattien n. 23362/51506 kohdalla pintamultakerroksen poiston jälkeen. Kuva länsiluoteesta. Lokakuu 1996.
 30. Edellinen kuoppa. Pinnasta on poistettu hiukan maata. Kuva pohjoisesta. Lokakuu 1996.
 31. Likamaakuoppa tutkimusalueen lounaisnurkasta koordinaattien 23343/51503 kohdalta pintamultakerroksen poiston ja länsipuoliskon kerroskaivauksen jälkeen. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.
 32. Multaa ja eniten jätteitä sisältävää kerrosta kaavitaan kaivinkoneella pois tutkimusalueen pohjoisosassa. Kuva pohjoisluoteesta. Lokakuu 1996.
 33. Tutkimusalueen länsiosa n. y-linjan 51530 länsipuolelta multakerroksen poiston jälkeen. Kuvan vasemmassa reunassa punaisen kehikon sisällä paalu 23350/51500. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
 34. Edellisen kuvan itäosat lähempää kuvattuna. Kaavitun alueen reunassa kuvan 35 jätekuoppa. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
 35. Jättemaakuoppa koordinaattien 23340/51516 kohdalla pintamultakerroksen poiston jälkeen. Kuva etelästä. Lokakuu 1996.
 36. Edellisen kuopan eteläpuolisko kerroskaivettuna pohjaan saakka. Kuva etelästä. Lokakuu 1996.
 37. Edellinen kuoppa kokonaan kaivettuna esiin kerroskaivauksena. Kuopan pohjoispäässä näkyy uudempi kuoppa. Kuva etelästä. Lokakuu 1996.
 - 38-39. Tutkimusalueen länsiosa n. y-linjan 51540 länsipuolella multakerroksen poiston jälkeen. Kuvan 38 oikeassa reunassa näkyy kuvan 35 jätekuoppa. Kuva-panoraama lounaasta. Lokakuu 1996.
 40. Edellisissä kuvissa olleen alueen itäreunaa. Etualalla on tuleva kaivausalue A. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.

41. Edellisen kuvan aluetta lähempää. Etualalla on alueen A länsiosa. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
42. Kuvassa 40 olevan alueen itäreuna. Etualalla on alueen A itäosa. Kuva etelästä. Lokakuu 1996.
43. Tulevan kaivausalue A:n länsiosaa peltomultakerroksen poiston jälkeen. Kuva pohjoisesta. Lokakuu 1996.
44. Kuvissa 38-39 näkyvän esiinpaljastetun alueen koillisnurkka. Etualalla on iso kalliopaljastuma koordinaattien 23362/51520 kohdalla. Kuva länsiluoteesta. Lokakuu 1996.
45. Kuvissa 38-39 näkyvän alueen keskikohtia. Etualalla on edellisen kuvan kallioli. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
46. Kuvissa 38-39 näkyvän alueen äärimmäinen koillisnurkka viemärikaivannon kohdalla. Multaa poistettu enemmän kevyenliikenteen väylän reunasta. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.
47. Tutkimusalueen itäosan eteläreunaa n. y-linjalta 51530 itäänpäin sitä etelässä rajaavan polun kohdalla. Kuva länsiluoteesta. Lokakuu 1996.
48. Vastaava alue kuvattuna pohjoisemmasta. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
49. Edellisen alueen polun viereinen rinne. Kuva idästä. Lokakuu 1996.
50. Edellisen, siihen mennessä paljastetun, alueen laitimmainen itäreuna. Edessä on kalliopaljastuma ruuduissa 23306-314/51550-558. Kuva koillisesta. Lokakuu 1996.
51. Tutkimusalueen kaakkoisnurkka noin y-linjasta 51546 lähtien itäänpäin. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
52. Edellinen tilanne. Kuva idästä. Lokakuu 1996.
53. Tutkimusalueen kaakkoisnurkka. Etualalla näkyy alueen itäreunalla kulkevan viemäri­linjan eteläisin viemärinkansi. Kuva lounaasta. Lokakuu 1996.
54. Tutkimusalueen koillisnurkka. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy vaaleana vyöhykkeenä alueen pohjoisreunalla kulkevan viemärikaivannon linjaus. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.
55. Lähikuva edellisestä tilanteesta tutkimusalueen itäprofiilin kohdalta. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
56. Koillisnurkan jätekerroksia pohjoisen polun vieressä. Kuva lännestä. Lokakuu 1996.

57. Yleiskuva tutkimusalueesta peltomultakerroksen poiston aikana. Alueen koillisnurkasta on vielä multa poistamatta. Kuva kerrostalon palotikkailta kaakosta. Lokakuu 1996.
58. Tutkimusalueen pohjoisreuna viemärikaivannon kohdalta. Edessä viemärin kansi ruudusta 23354/51564. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
59. Edellinen kohta kamera suunnattuna lännemmäksi. Kuva itäkaakosta. Lokakuu 1996.
60. Edellinen kohta. Kuva luoteesta. Lokakuu 1996.
61. Yleiskuva tutkimusalueesta peltomultakerroksen poiston loppuvaiheessa. Keskeällä näkyy tummana kerroksena alueen halkaiseva kaakkois-luoteisuuntainen "uudempi" oja. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
- 62-63. Kuvapanoraama edellisestä. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
64. Tutkimusalueen koillisnurkka. Edessä uudemman kaivannon hiekkatäyttömaat. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
65. Yleiskuva tutkimusalueesta peltomultakerroksen poiston ja sateen jälkeen. Kuva kaakosta. Lokakuu 1996.
66. Tutkimusalueen keskiosat, alueet A ja B, heinäkuun lopulla 1997 paalutuksen jälkeen. Kuva lounaasta. 31.7.1997.
- 67-69. Tutkimusalue. Kuvapanoraama etelästä. 31.7.1997.
70. Tutkimusalue. Kuva koillisesta. 31.7.1997.
- 71-73. Tutkimusalue. Kuvapanoraama koillisesta. 31.7.1997.
74. Alue A:1 (23330-342/51522-542), taso 1. Kuva idästä. 5.8.1997.
- 75-77. Alue A:1, taso 1. Kuvapanoraama kaakosta. 5.8.1997.
- 78-79. Alue A:1, taso 1. Kuvapanoraama etelästä. 5.8.1997.
80. Alue A:1, taso 1. Kuva lounaasta. 5.8.1997.
81. Alue A:1, taso 1. Kuva lännestä. 5.8.1997.
82. Alue A:1, noin ruudut 23334-337/51534-536, taso 1. Kuva pohjoisesta. 5.8.1997.
83. Alue A:2 (23324.50-331.25/51530-538), lisäalue x-linjan 23330 eteläpuolella, taso 1. Kuva etelästä. 8.9.1997.
84. Alue A:1, taso 2. Kuva idästä. 20.8.1997.

- 85-86.** Alue A:1, taso 2. Kuvapanoraama idästä. 20.8.1997.
- 87.** Alue A:1, taso 2. Kuva etelästä. 20.8.1997.
- 88-90.** Alue A:1, taso 2. Kuvapanoraama etelästä. 20.8.1997.
- 91.** Alue A:1, taso 2. Kuva lännestä. 20.8.1997.
- 92-93.** Alue A:1, taso 2. Kuvapanoraama pohjoisesta. 20.8.1997.
- 94.** Alue A:1, uudempia ojia ruutujen 23330-334/51523-51527 kohdalla alueen lounaisnurkassa, taso 2. Kuva luoteesta. 20.8.1997.
- 95.** Alue A:1, rakennuksen lattiavasojen ja -lautojen jäännöksiä ruutujen 23330-332/51533-540 kohdassa alueen kaakkoisosassa, taso 2. Kuva idästä. 20.8.1997.
- 96.** Alue A:1, palaneiden kivien, hiilien ym kerros ruutujen 23330-338/51534-536 kohdalla alueen keskiosissa, taso 2. Kuva pohjoisesta. 20.8.1997.
- 97.** Alue A:2, taso 2. Kuva idästä. 11.9.1997.
- 98.** Alue A:2, taso 2. Kuva lännestä. 11.9.1997.
- 99.** Alue A:1, taso 3. Kuva idästä. 27.8.1997.
- 100-101.** Alue A:1, taso 3. Kuvapanoraama idästä. 27.8.1997.
- 102-104.** Alue A:1, taso 3. Kuvapanoraama pohjoisesta. 27.8.1997.
- 105.** Alue A:1, rakennuksen lattiavasoja alueen kaakkoisnurkassa ruutujen 23330-332/51530-51537 kohdalla, taso 3. Kuva idästä. 27.8.1997.
- 106.** Alue A:2, taso 3. Kuva idästä. 17.9.1997.
- 107.** Alue A:2, lähikuva itäosan lattialaudoista ja -vasoista, taso 3. Kuva idästä. 17.9.1997.
- 108.** Alue A:2, lähikuva keskiosista ja profiilista, taso 3. Kuva pohjoisesta. 17.9.1997.
- 109.** Alue A:1, taso 4. Kuva idästä. 3.9.1997.
- 110-111.** Alue A:1, taso 4. Kuvapanoraama idästä. 3.9.1997.
- 112.** Alue A:1, eteläreuna, edessä rakennuksen kohta, taso 4. Kuva etelästä. 3.9.1997.
- 113.** Alue A:1, eteläreunaa ruutujen 23330-334/51529-532 kohdalla, taso 4. Kuva

- koillisesta. 3.9.1997.
- 114.** Alue A:1, lähikuva edellisestä, taso 4. Kuva koillisesta. 3.9.1997.
- 115.** Alue A:1, eteläreunan kiveystä ruuduissa 23330-331/51532-534, taso 4. Kuva päältä etelästä. 3.9.1997.
- 116.** Alue A:1, keski- ja pohjoisosa, taso 4. Kuva etelästä. 3.9.1997.
- 117.** Alue A:2, etualalla uusi oja, taso 4. Kuva idästä. 18.9.1997.
- 118.** Alue A:2, taso 4. Kuva lännestä. 18.9.1997.
- 119.** Alue A:2, kiveys, taso 4. Kuva pohjoisesta. 18.9.1997.
- 120.** Alue A:1, eteläreuna, taso 5. Kuva idästä. 5.9.1997.
- 121.** Alue A:1, eteläreunan likamaa-alue ruutujen 23332-334/51529-532 kohdalla, taso 5. Kuva etelästä. 5.9.1997.
- 122.** Alue A:1, edellinen kohta, taso 5. Kuva koillisesta. 5.9.1997.
- 123.** Alue A:1, eteläreunan kiveystä ruuduissa 23330-331/51532-534, taso 5. Kuva etelästä. 5.9.1997.
- 124.** Alue A:1, pohjoisreuna, taso 5. Kuva idästä. 5.9.1997.
- 125.** Alue A:2, taso 5. Kuva idästä. 19.9.1997.
- 126.** Alue A:2, taso 5. Kuva lännestä. 19.9.1997.
- 127.** Alue A:2, itäosan halkaiseva uudempi oja, taso 5. Kuva lounaasta. 19.9.1997.
- 128.** Alue A:1, eteläreunan likamaakuopat ruutujen 23332-334/51529-530 kohdalla, taso 6. Kuva koillisesta. 10.9.1997.
- 129.** Alue A:1, edellinen kohta kerroskaivauksen jälkeen. Kuva koillisesta. 10.9.1997.
- 130.** Alue A:1, kaakkoiskulman uudempi oja kerroskaivauksen jälkeen. Kuva koillisesta. 22.9.1997.
- 131.** Alue A:2, edellinen oja kerroskaivauksen jälkeen. Kuva koillisesta. 22.9.1997.
- 132.** Alue A:2, edellinen tilanne. Kuva lounaasta. 22.9.1997.
- 133.** Alue A:2, kiveyksen pohjoisprofiili. Kuva pohjoisesta. 22.9.1997.
- 134.** Alue A:2, kiveyksen pohjoisimpien kivien profiili eteläisempien kivien poiston jälkeen. Kuva etelästä. 22.9.1997.

- 135.** Alueet A:1 ja A:2, niiden välinen x-profiili 23330/51530-536 ja 23330/51536-23331.30/51538. Kuvapanoraama pohjoisesta. 9.9.1997.
- 136-141.** Alueet A:1 ja A:2, kuvapanoraama edellisestä profiilista. **136.** 51538-537. **137.** 51537.25-535.25. **138.** 51535.75-534.25. **139.** 51534.50-532.75. **140.** 51533.25-531.50. **141.** 51532.75-530. Kuvapanoraama pohjoisesta. 9.9.1997.
- 142.** Alueet A:1 ja A:2, lähikuva edellisestä profiilista kohdalta 51536.75-537.75. Kuva pohjoisesta. 9.9.1997.
- 143.** Alueet A:1 ja A:2, lähikuva edellisestä profiilista kohdalta 51534.75-533.25. Kuva pohjoisesta. 9.9.1997.
- 144-145.** Alue A:2, eteläprofiili 23325.75/51535.50-23328.50/51530. **144.** 23325.75/51535.50-23327/51533. **145.** 23327.50/51532.25-23328.50/51530. Kuvapanoraama etelästä. 26.9.1997.
- 146.** Alue B:1 (23336-356/51550-560), taso 1. Kuva etelästä. 4.8.1997.
- 147-148.** Alue B:1, taso 1. Kuvapanoraama etelästä. 4.8.1997.
- 149-152.** Alue B:1, taso 1. Kuvapanoraama lännestä. 4.8.1997.
- 153.** Alue B:1, lähikuva länsireunan ruuduista 23343-351/51550-553, taso 1. Kuva pohjoisesta. 4.8.1997.
- 154.** Alue B:1, lähikuva alueen koillisosasta ruuduissa 23350-355/51552-559, taso 1. Kuva lännestä. 4.8.1997.
- 155.** Alueet B:2-3 (23338-350/51542-550), taso 1. Kuva etelästä. 26.8.1997.
- 156-157.** Alueet B:2-3, taso 1. Kuvapanoraama etelästä. 26.8.1997.
- 158.** Alue B:6 (23338-343/51560-563), taso 1. Länsipuolella olevan alueen B:1 puolella näkyy alueella olevan kaivon toinen puolikas. Kuva etelästä. 8.9.1997.
- 159.** Alue B:1, taso 2. Keskellä aluetta rakennuksen jäännökset ja edessä uutta ja vanhaa kiveystä. Kuva etelästä. 14.8.1997.
- 160-161.** Alue B:1, taso 2. Kuvapanoraama etelästä. 14.8.1997.
- 162-164.** Alue B:1, taso 2. Kuvassa 162 näkyy uudempi oja ja kuvassa 163 näkyy alueella sijaitsevan rakennuksen eteläseinän kivijalkaa ja pohjoispuolella lattiajäännöksiä. Kivijalan eteläpuolella vanhaa ja uutta kiveystä. Kuvapanoraama lännestä. 14.8.1997.
- 165.** Alue B:1, pohjoisreunan kiveys ruuduissa 23354-355/ 51554-556 (=kellarikuoppa 1), taso 2. Kuva pohjoisesta. 14.8.1997.

166. Alue B:1, kiveystä, puuta ym ruuduissa 23346-348/51550-553 talon sisäpuolella, taso 2. Kuva pohjoisesta. 14.8.1997.
167. Alue B:1, talon lattian jäännöksiä alueen keskiosissa, taso 2. Etualalla on maahan upotetun uuden puulevykehikon seinät. Kuva idästä. 14.8.1997.
168. Alue B:1, edellinen kohta, taso 2. Kuva koillisesta. 14.8.1997.
169. Alue B:1, lattianalainen profiili 23343.00/51557.00-23343.65/51555.67. Kuva koillisesta. 19.8.1997.
170. Alue B:1, kiveystä ja hiiltyneitä puita ruudussa 23343/51553-554, taso 2. Kuva pohjoisesta. 19.8.1997.
171. Alue B:2 (23338-349/51545-550), taso 2. Kuvassa näkyy alueelta B:1 jatkuva kiveys ja alueella risteilevät uudemmat ojat. Kuva etelästä. 29.8.1997.
172. Alue B:2, taso 2. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
173. Alue B:3 (23348-350/51542-550), taso 2. Rakennuksen kivijalka alkaa näkyä. Kuva lännestä. 5.9.1997.
174. Alue B:4 (23350-356/51541-550), "taso 2". Kuva lännestä. 18.9.1997.
175. Alue B:4, "taso 2". Kuva lounaasta. 18.9.1997.
176. Alue B:5 (23344-347.10/51560-562.25), taso 2. Kuva etelästä. 5.9.1997.
177. Alue B:6, taso 2. Kaivon kuopan pyöreä muoto on tullut esiin. Kuva etelästä. 10.9.1997.
178. Alue B:1, taso 3. Kuva etelästä. 22.8.1997.
- 179-180. Alue B:1, taso 3. Kuvassa 179 alueen lounaiskulmassa alkavat näkyä uudemman ojan alaosat. Kuvassa 180 itäprofiilin äärellä alkaa näkyä kaivon pyöreä alue. Kuvapanoraama etelästä. 22.8.1997.
- 181-183. Alue B:1, taso 3. Kuvassa 181 keskellä sijaitsee uudempi oja ja sen päässä oikealla puolella kellarikuoppien 1 ja 2 yläosat. Kuvapanoraama lännestä. 22.8.1997.
184. Alue B:1, kiveys ruuduissa 23354-355/51555-556, kellarikuoppa 1, taso 3. Kuva pohjoisesta. 22.8.1997.
185. Alue B:1, kiveys talon sisäpuolella ruuduissa 23347-348/51551-552, taso 3. Kuva pohjoisesta. 22.8.1997.
186. Alue B:2, taso 3. Kuva etelästä. 4.9.1997.

187. Alue B:2, alueen lounaisnurkassa sijaitseva ojien risteyskohta, taso 3. Kuva etelästä. 4.9.1997.
188. Alue B:2, taso 3. Kuva lännestä. 4.9.1997.
189. Alue B:2, taso 3. Kuva koillisesta. 4.9.1997.
190. Alue B:3, taso 3. Kuva lännestä. 10.9.1997.
191. Alue B:3, alueen länsipäässä sijaitseva rakennuksen kivijalka, taso 3. Kuva kaakosta. 10.9.1997.
192. Alue B:4, "taso 3". Kuva lännestä. 22.9.1997.
193. Alue B:5, taso 3. Kuva etelästä. 10.9.1997.
194. Alue B:1, taso 4. Rakennuksen kivijalan kivet ovat keskellä aluetta. Kuva lännestä. 1.9.1997.
195. Alue B:1, kellarikuoppa 2 (ruudut 23355/51557-558) kellarikuopan 1 itäpuolella, taso 4. Kuva etelästä. 3.9.1997.
196. Alue B:1, ruudut 23351-353/51550-551, taso 4. Kuva idästä. 2.9.1997.
197. Alue B:1, kellarikuoppa 1 ensimmäisen kerroskaivauksen jälkeen ja kellarikuoppa 2 tasossa 3. Kuva lännestä. 27.8.1997.
198. Alue B:1, kellarikuoppa 1. Kuva luoteesta. 27.8.1997.
199. Alue B:1, kellarikuoppa 1 kaivettuna nokikerrokseen saakka. Kuva idästä. 27.8.1997.
200. Alue B:1, kellarikuoppa 1 seinien ulkopuoliset osat kaivettuna puhtaaseen maahan saakka. Kuva etelästä. 28.8.1997.
201. Alue B:1, edellinen tilanne. Kuva luoteesta. 28.7.1997.
202. Alue B:1, kellarikuoppa 1, nokikerroksen alapuolinen kerros. Eteläseinän eteen on tehty syvempi kaivanto. Kuva etelästä. 1.9.1997.
203. Alue B:1, kellarikuoppa 1, pohjoisseinän itäpuolisko on otettu esiin lautoihin saakka ja pohja kaivettu edellisen kuvan kaivannon syvyydelle. Kuva etelästä. 1.9.1997.
204. Alue B:1, kellarikuoppa 1, pohjoisseinä. Kuva etelästä. 1.9.1997.
205. Alue B:1, kellarikuoppa 1, itäseinä. Kuva lännestä. 1.9.1997.
206. Alue B:1, kellarikuoppa 1, eteläseinä. Kuva pohjoisesta. 1.9.1997.

207. Alue B:1, kellarikuoppa 1, länsiseinä. Kuva idästä. 1.9.1997.
208. Alue B:1, ruutujen 23347-348/51551-552 kuopan pohjoisprofiili pohjoispuoliskon kerroskaivauksen jälkeen. Kuva pohjoisesta. 27.8.1997.
209. Alue B:1, edellinen kuoppa kokonaan kerroskaivettuna pohjaan saakka. Kuva pohjoisesta. 27.8.1997.
210. Alue B:1, pohjoisempi oja kerroskaivauksen jälkeen. Pohjalla on puukerros. Kuva lounaasta. 28.8. 1997.
211. Alue B:1, lähikuva edellisestä. Kuva lounaasta. 28.8.1997.
212. Alue B:1, edellinen oja pohjaan kaivettuna. Kuva lounaasta. 1.9.1997.
213. Alue B:1, eteläosan oja kerroskaivauksen jälkeen. Ojan pohjoisreuna etualan kivien kohdalta on jätetty kaivamatta. Kuva luoteesta. 2.9.1997.
214. Alue B:1, edellisen ojan itäpään poikittaisprofiili. Kuva luoteesta. 2.9.1997.
215. Alue B:1, edellinen tilanne. Kuva luoteesta. 2.9. 1997.
216. Alue B:1, kaivo ruuduissa 23338-342/51558-559, sen länsipuolisko osittain esiinkaivettuna kerroskaivauksena. Hirsien päällä on tuohikerros. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
217. Alue B:1, lähikuva kaivosta. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
218. Alue B:1, kaivon länsisivu. Kuva lännestä. 29.8.1997.
219. Alue B:1, kaivon pohjoissivu. Kuva lännestä. 29.8.1997.
220. Alue B:1, kaivon luoteisnurkka. Kuva lännestä. 29.8.1997.
221. Alue B:1, kaivon luoteisnurkka. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
222. Alue B:1, kaivon länsisivun eteläosaa. Kuva luoteesta. 29.8.1997.
223. Alue B:1, kaivon länsiseinän alaosan pystylautoja ja niiden takana viistoja tukipuita. Kuva lännestä. 29.8.1997.
224. Alue B:1, kaivon pohjoispuolinen profiili y-linjalla 51550 on kaivettu kaivon kuopan muotoa noudattaen puhtaaseen maahan saakka ja kaivoa ympäröiviä maita on kaivettu syvemmälle. Kuva lounaasta. 10.9.1997.
225. Alue B:1, edellinen tilanne. Kuva lännestä. 10.9.1997.
226. Alue B:1, edellinen tilanne. Kaivon pohjoispuolinen profiili. Kuva pohjoisluoteesta. 10.9.1997.

227. Alue B:1, kaivon pohjoisosa. Alhaalla on kaivon tukipuu ja luoteisnurkkaa tukee hiekkaseinästä tuleva lauta. Kuva idästä päältä. 10.9.1997.
228. Alue B:6, kaivo isoja kiviä sisältävän tumman maan, yhteyden 1, kerroskaivauksen jälkeen. Kuva etelästä. 23.9.1997.
229. Alue B:6, lähikuva edellisestä. Kuva etelästä. 23.9.1997.
230. Alue B:6, kaivon sisäosien pohjois-eteläsuuntainen profiili edellisen kerroksen alapuolelta. Alimpana kerroksena on seuraavan kuvan puukerros. Kuva idästä. 24.9.1997.
231. Alue B:6, kaivon irrallisten puiden kerros. Kuva idästä. 24.9.1997.
232. Alue B:6, lähikuva edellisestä. Kuva idästä. 24.9.1997.
233. Alue B:6, edellinen tilanne. Kuva lännestä. 24.9.1997.
234. Alue B:6, puukerroksen alapuolinen kivi- ja savikerros. Kuva idästä. 25.9.1997.
235. Alue B:6, kaivo kaivettuna pohjalaudoitukseen saakka. Kuva idästä. 25.9.1997.
236. Alue B:6, lähikuva edellisestä. Kuva idästä. 25.9.1997.
237. Alue B:6, kaivon pohjoisseinä. Kuva etelästä. 26.9.1997.
238. Alue B:6, kaivon itäseinä. Kuva lännestä. 26.9.1997.
239. Alue B:6, kaivon eteläseinä. Kuva pohjoisluoteesta. 26.9.1997.
240. Alue B:6, kaivon länsiseinä. Kuva idästä. 26.9.1997.
241. Alue B:6, kaivon pohjoisseinän alaosa. Kuva etelästä. 26.9.1997.
242. Alue B:6, kaivon itäseinän alaosa. Kuva lännestä. 26.9.1997.
243. Alue B:6, kaivon eteläseinän alaosa. Kuva pohjoisesta. 26.9.1997.
244. Alue B:6, kaivon länsiseinän alaosa. Kuva idästä. 26.9.1997.
245. Alue B:6, kaivon koilliskulman tukipuut. Kuva lounaasta. 26.9.1997.
246. Alue B:6, kaivon kaakkoiskulman tukipuut. Kuva luoteesta. 26.9.1997.
247. Alue B:6, kaivon lounaiskulman tukipuut. Kuva koillisesta. 26.9.1997.
248. Alue B:6, kaivon luoteiskulman tukipuut. Kuva kaakosta. 26.9.1997.

249. Alue B:6, kaivon hirsiosan koilliskulma. Kuva lounaasta. 26.9.1997.
250. Alue B:6, kaivon hirsiosan kaakkoiskulma. Kuva luoteesta. 26.9.1997.
251. Alue B:6, kaivon hirsiosan lounaiskulma. Kuva koillisesta. 26.9.1997.
252. Alue B:6, kaivon hirsiosan luoteiskulma. Kuva kaakosta. 26.9.1997.
253. Alue B:6, kaivon pohjan koilliskulma tukipuineen. Kuva lounaasta. 26.9.1997.
254. Alue B:6, kaivon eteläisin pohjalauta on poistettu. Kuva pohjoisesta. 29.9.1997.
255. Alue B:6, edellisen alueen itäpäähän on kaivettu kuoppa pystypuiden alapäiden toteamiseksi. Kuva pohjoisesta. 29.9.1997.
256. Alue B:6, edellinen kuoppa. Kuva luoteesta. 29.9.1997.
257. Alue B:6, lähikuva kaakkoiskulman pystypuiden alapäistä. Kuva luoteesta. 29.9.1997.
258. Alue B:1, kaivon ulkopuoli on kaivettu eteläosaa lukuunottamatta kaivon pohjahirsien syvyyteen. Kuva lounaasta. 29.9.1997.
259. Alue B:1, lähikuva edellisestä. Kuva lounaasta. 29.9.1997.
260. Alue B:1, kaivon lounaisnurkka tukipuineen. Kuva etelästä. 29.9.1997.
261. Alue B:1, kaivon luoteisnurkka. Kuva luoteesta. 29.9.1997.
262. Alue B:1, kaivon ulkopuoli on kaivettu kaivon pohjahirsien syvyyteen sekä tuohikerros ja muut puurakenteet on poistettu. Kuva lounaasta. 29.9.1997.
263. Alue B:1, edellinen tilanne. Kuva luoteesta. 29.9.1997.
264. Alue B:1, lähikuva edellisestä. Kuva luoteesta. 29.9.1997.
265. Alue B:1, kaivon luoteiskulma. Kuva luoteesta. 29.9.1997.
266. Alue B:1, kaivon luoteiskulma. Kuva luoteesta. 29.9.1997.
267. Alue B:1, kaivon luoteiskulma. Kuva lännestä. 29.9.1997.
268. Alue B:1, kaivon luoteiskulma. Kuva koillisesta. 29.9.1997.
269. Alue B:1, kaivon lounaiskulma. Kuva etelästä. 29.9.1997.
270. Alue B:1, lähikuva edellisestä. Kuva etelästä. 29.9.1997.
271. Alue B:1, kaivon lounaiskulma. Kuva lounaasta. 29.9.1997.

272. Alue B:1, kaivon lounaiskulma. Kuva lännestä. 29.9.1997.
273. Alue B:6, kaivon sisällä olleita puita. 29.9.1997.
274. Alue B:2, taso 4. Kuva etelästä. 10.9.1997.
275. Alue B:3, taso 4. Kuva lännestä. 10.9.1997.
276. Alue B:3, taso 4. Kuva kaakosta. 10.9.1997.
277. Alue B:1, kellarikuoppa 2, taso 5. Kuva etelästä. 3.9.1997.
278. Alue B:1, ruudut 23352-353/51550, taso 5. Kuva idästä. 3.9.1997.
279. Alue B:2, ojien risteyskohta alueen eteläreunassa ruudussa 23341-342/51546-547 kerroskaivettuna pohjaan. Kuva luoteesta. 22.9.1997.
280. Alue B:3, taso 5. Kuva lännestä. 11.9.1997.
281. Alue B:1, kellarikuoppa 2, taso 6. Kuva etelästä. 10.9.1997.
282. Alue B:1, pohjoisreunan kellarikuopat 1 ja 2 kerroskaivauksen jälkeen. Kuva etelästä. 11.9.1997.
283. Alue B:1, kellarikuoppa 2 profiilin vieressä kerroskaivauksen jälkeen. Kuva etelästä. 11.9.1997.
284. Alue B:1, kellarikuopan profiilin alaosa. Kuva etelästä. 11.9.1997.
285. Alue B:1, kellarikuoppa 2 kuvattuna ylhäältä pohjoisesta. 11.9.1997.
286. Alue B:1, lähikuva edellisestä. Kuva ylhäältä pohjoisesta. 11.9.1997.
287. Alue B:1, kellarikuopan 2 eteläseinä. Kuva ylhäältä pohjoisesta. 11.9.1997.
288. Alue B:1, kellarikuopan 2:n itäseinä. Kuva pohjoisesta. 11.9.1997.
289. Alue B:7, kellarikuoppa 2 kerroskaivauksen aikana tumman maan tullessa esiin. Kuva pohjoisesta. 24.9.1997.
290. Alue B:7, kellarikuoppa 2 kerroskaivauksen aikana puukehikon yläreunan tullessa esiin. Kuva etelästä. 26.9.1997.
291. Alue B:7, kellarikuoppa 2 kerroskaivauksen jälkeen. Kuva etelästä. 26.9.1997.
292. Alue B:7, lähikuva edellisestä. Kuva etelästä. 26.9.1997.
293. Alue B:7, kellarikuoppa 2 pohjalla ollut tynnyri. Kuva etelästä. 26.9.1997.

- 294.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, puukehikon pohjoisseinä. Kuva etelästä. 26.9.1997.
- 295.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, puukehikon itäsivu. Kuva lännestä. 26.9.1997.
- 296.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, puukehikon eteläsivu. Kuva pohjoisesta. 26.9.1997.
- 297.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, puukehikon länsisivu. Kuva idästä. 26.9.1997.
- 298.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, tynnyri. Kuva ylhäältä etelästä. 26.9.1997.
- 299.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, tynnyrin pohja. Kuva ylhäältä etelästä. 26.9.1997.
- 300.** Alue B:7, kellarikuoppa 2, tynnyrin pohjoisseinä. Kuva etelästä. 26.9.1997.
- 301.** Alue B:7, tynnyrin laudat otettu osittain pois. Jäljellä on myös vanteet. Kuva etelästä. 26.9.1997.
- 302-304.** Alue B:2, länsiprofiili 23343.40-348/51545. **302.** 23343.40-345. **303.** 23344.75-346.25. **304.** 23346-348. Kuvapanoraama idästä. 11.9.1997.
- 305.** Alue B:3, eteläprofiili 23348/51545-542. Kuva pohjoisesta. 11.9.1997.
- 306.** Alue B:3, länsiprofiili 23348-350/51542. Kuva idästä. 11.9.1997.
- 307-309.** Alue B:3, pohjoisprofiili 23350/51542-550. **307.** 51542-51545.50. **308.** 51544.50-547. **309.** 51546.75-550. Kuvapanoraama etelästä. 11.9.1997.
- 310-314.** Alue B:4, länsi- ja pohjoisprofiili. **310.** 23350/51542-23351.80/51541.45, 23351,80/51541.45-543.15. **311.** 23351.80/51543.15-23354.50/51544. **312.** 23354.50/51544-23354.50/51546.50. **313.** 23354.50/51546.50-23353.25/51549. **314.** 23354/51548-23352.75/51549.75. Kuvapanoraama itä-etelä. 22.9.1997.
- 315.** Alue B:1, profiili 23351.75-354/51550. Kuva idästä. 3.9.1997.
- 316.** Alue B:1, talon kivijalan eteläprofiili 23345.60/51549.35-23343.90/51551.50. Kuva etelästä. 19.9.1997.
- 317.** Alue C (23342.60-347.70/51568.70-572.70), taso 1. Kuva etelästä. 25.8.1997.
- 318.** Alue C, taso 2. Kuva etelästä. 3.9.1997.
- 319.** Alue C, pohjoisosa, taso 2. Kuva lounaasta. 3.9.1997.
- 320.** Alue C, taso 3. Kuva etelästä. 3.9.1997.
- 321.** Alue C, taso 4. Kuva etelästä. 4.9.1997.
- 322.** Alue D (23306-318/51559-569.30), taso 1. Kuva etelästä. 25.8.1997.

323. Alue D, taso 2. Kuva etelästä. 4.9.1997.
324. Alue D, kuoppa ruuduissa 23307-309/51561-563, taso 3. Kuva etelästä. 5.9.1997.
325. Alue D, taso 4. Kuva etelästä. 5.9.1997.
326. Alue D, taso 5. Kuva etelästä. 5.9.1997.
327. Alue D, kuopan profiili eteläpuoliskon kerroskaivauksen jälkeen tason 5 alapuolella. Kuva pohjoisesta. 8.9.1997.
328. Alue D, lähikuva edellisestä. Kuva pohjoisesta. 8.9.1997.
329. Alue D, kuoppa kerroskaivauksen jälkeen. Kuva pohjoisesta. 9.9.1997.
- 330-331. Kaivausalueet A-D kaivausajan lopussa syyskuussa. Kuvapanoraama lounaasta.
332. Lähikuva kaivausalueista A ja B. Kuva lounaasta.
333. Alueen B kaivon päälle tehty tilapäinen sadekatos. Kuva luoteesta.
334. Aluetta B kaivetaan kaivausten alussa elokuussa. Kuva etelästä.
335. Maamassoja seulotaan.
336. Alueen B kaivoa dokumentoidaan. Kuva idästä.
337. Alueen B kaivoa kaivetaan. Kuva idästä.
338. Alueen B kellarikuoppa 2:n tynnyriä nostetaan ylös lauta kerrallaan. Kuva etelästä.
339. Alueen B kellarikuoppa 2:n irrotettavan tynnyrin pohjalautojen korkeuksia ja sijainteja merkitään ylös. Kuva etelästä.
340. Edellisen kuvan tynnyrin lautoja pakataan museoon ja konservointiin kuljetamista varten. Kuva idästä.